



Bütün Dünya

192297 SAYI: 2023 03

FIYATI: 25 TL



“Felaket başa gelmeden evvel önleyici ve koruyucu tedbirleri düşünmek lazımdır, geldikten sonra dövünmenin yararı yoktur.”

Mustafa Kemal Atatürk
(1924-Erzurum depremi)



GEÇMİŞ OLSUN TÜRKİYE’M

Erdem Akyüz:
Atatürk ve Deprem Anıları

Ömer Dedeoğlu:
Mart 1923

Kaya Boztepe:
Opera Hikayesi

Öğüt Yazman:
2023 Türkiye'si
Tekin Özertem:
Earthquake

Cihangir Dumanlı:
İstanbul İşgal Altında

Gürbüz Evren:
Yunan General:
“Türkiye ile Savaş Kısa Sürer”

CUMHURİYETİMİZ
100
YAŞINDA

Dünya tarihinin gördüğü bir deha olan Mustafa Kemal Atatürk, tarihin akışını değiştirmiş, tarihe damgasını vurmuş, benzeri olmayan bir ulusal kurtuluş mücadelesini örgütleyerek mazlum milletlere tam bağımsızlık bağlamında örnek olarak, toplumların ve dünyanın gidişini etkilemiştir. Değerli Gazeteci Erkan Özmen, “Mustafa Kemal Atatürk’ün Gazeteleri” adlı eseri ile, bize öğretilenlerin dışında bir Atatürk’ü, onun temel öğretilerini, düşünce yapısını ve gerçekleştirdiklerini, neden sonuç ilişkileri içinde araştırarak, farklı bir perspektifle sunuyor. Erkan Özmen, bu uzun soluklu, titiz çalışması ile ulusal kurtuluş mücadelesinde ve devrimlerin doğuşunda basının öneminin hep farkında olmuş Mustafa Kemal Atatürk’ü, bu yönde göstermiş olduğu bireysel çaba ile okurların dikkatine sunuyor, onun toplum önderi olarak kişiliğini, eylemlerini farklı bir eksende kavramamızı sağlıyor.

Sayın Özmen’i, bu değerli çalışmasından ötürü kutluyorum.

Prof. Dr. Arzu Kihitir



BÜTÜN KİTAPÇILARDA



Bütün Dünya

2000

Başkent Üniversitesi

Adına Sahibi:

Prof. Dr. Mehmet Haberal

Anısal Yönetmen:

Mete Akyol

Yayın Genel Yönetmeni:

Ufuk Akyol

Görsel Yönetmen

ve Yayın Genel Yönetmeni

Yardımcısı:

Turgut Keskin

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:

Gülçin Orkut Akyol

Teknik Yapım Yönetmeni:

Faruk Güney

Yayın Danışmanı:

Yaşar Öztürk

Eğitim Danışmanı:

Dr. Fatma Ataman

Düzeltilme Sorumlusu:

Nükhet Alicikoğlu

Abone Servisi:

Hatice Taygan

*Bütün Dünya 2000 dergisi,
Başkent Üniversitesi'nin
kültür hizmetidir.*

Seçiciler Kurulu:

Prof. Dr. Nevzat Bilgin (Anısal Başkan)

Prof. Dr. Ahmet Mumcu

Prof. Dr. Solmaz Doğanca

Prof. Dr. Sevil Öksüz

Prof. Dr. Ender Varinlioğlu,

Prof. Dr. Okay Eroskay

Prof. Dr. Fuat Çelebioğlu,

Prof. Dr. Sedefhan Oğuz,

Prof. Dr. Levent Peşkiricioğlu,

Kaya Karan, İlhan Banguoğlu,

Ahmet Aydede, Ertan Karasu, Manuel Bilos

Sürekli Yazarlar:

Yahya Aksoy, A. Erdem Akyüz, Sabriye Aşır, Demir Aytaç,

Nuray Bartoschek, Kaya Boztepe, Vahap Candan,

Ali Tekin Çam, Ömer Dedeoğlu, Dr. Cihangir Dumanlı,

Barbaros Eneç, Konur Ertop, Gürbüz Evren,

Dr. Murat Molu, Filiz Leloğlu Oskay, Cengiz Önal,

Cengiz Özakıncı, Dr. Tekin Özerterem, Yaşar Öztürk,

Necdet Pamir, Sezin San Sungunay, Reha Tartıcı,

İzlen Şen Toker, Cemal Türkmen, Necef Uğurlu,

Mehmet Ünver, Mustafa Yıldız, Berk Yüksel

Yönetim Merkezi:

10. Sokak No: 45, Bahçelievler, Ankara

Tel: (0312) 212 80 16

Faks: (0312) 212 31 33

İletişim Adresi:

Burhaniye Mah. Burhaniye Abdullah Ağa Cad. No:103

Üsküdar, 34662 İstanbul

Tel: (0216) 422 22 67

Abone Servisi:

Tel: (0541) 725 74 11

abone@butundunya.com.tr

Baskı: Sonsöz Gazetecilik Matbaa San. ve Tic. Ltd. Şti.

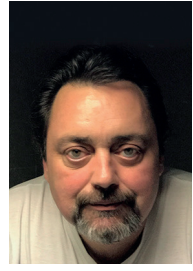
İvedik OSB. Mah. 1341 Cad. No:56 Yenimahalle / Ankara

Matbaa Sertifika No: 50737

Basım Tarihi: 24 / 02 / 2023

www.butundunya.com.tr • butundunya@butundunya.com.tr

**3 Evrim ve Devrim***Dr. Ufuk Akyol***5****Geçmiş Olsun Türkiye'im***Nuray Bartoschek***7 Atatürk ve Deprem Anıları***A. Erdem Akyüz***12 İstanbul İşgal Altında***Dr. Cihangir Dumanlı***19 Atatürk ve Deprem Yaşar Öztürk****25 Bayburt'ta Dinci Ayaklanma!***Cengiz Önal***30 Hakimiyeti Milliye Yazıları****31 Çanakkale Zaferi***Yahya Aksoy***36 Mart 1923 Ömer Dedeoğlu****41 Bahriye Vekaleti'nin***Kapanışı Cengiz Özakıncı***49 Opera Hikayesi Kaya Boztepe****55 "Vakıfların Malı Deniz..." idi***Mete Akyol***61 Earthquake Dr. Tekin Özertem****66 İnanılması Güç Gerçekler***İnanılan Yalanlar**Necef Uğurlu***73 Atom Bombası ve Deprem***Op. Dr. Murat Molu***78 2023 Türkiye'si***Dr. Öğüt Yazman***83 Cevaplarını Düşünmediğimiz***Sorular Tayfun Yılmaz***İÇİNDEKİLER****84 "Türkiye ile Savaş Kısa Sürer" Gürbüz Evren****88 "Liderliğimizi Sürdürmek Zorundayız."***Prof. Dr. Cengiz Kuday***89 Devlet Nedir? Barbaros Eneç****95 Tanpınar'ın "Huzur" Romanında Çağdaşlaşma Yolculuğu***Konur Ertop***101 Orly Duruşmaları***Vahap Candan***109 Eğitimci Cemal Türkmen****113 Yoğun Bir Yaşamın Anlamsızlığı***Sabriye Aşır***117 Mart Baykuşlar İçin Çok Önemli Bir Aydır***Ali Tekin Çam***123 Enerji Dönüşümü ve Yeni Enerji Jeopolitiği Üzerine***Necdet Pamir***128 Glentleiten İzlen Şen Toker****133 Thalidomid Faciası***Ceyhan Balcı***138 İnisiyasyon Berk Yüksel****141 Sahip Olduğumuz Kültürel Hafızanın Sürdürülebilirlik ile İmtihanı***Reha Tartıcı***145 Altın Yürekli Doktorumuz***Mehmet Ünver***148 Neler Olmuyor ki Dünyada***Sezin San Sungunay***4 Beni Hatırlayınız****65 Gözün Sözü****77 İlk Dersimiz Türkçe****108 Bilginizi Denetleyin****144 Sudoku****151 Çözümler****152 Yarının Büyükleri****154 Bulmaca****156 Satranç****158 Bize Gönderilen Kitaplardan****160 Bir Fotoğraf Bin Sözcük**



Evrim ve Devrim

John Lennon "Imagine" şarkısında "uğruna ölecek veya öldürecek hiçbir şeyin olmadığı sınırsız bir dünya" dediğinden bu yana acaba kaç kişi onu ciddiye aldı?

Eminim birçok kişi "Ne güzel şarkı." dedi, bir o kadarı "Ne güzel şeyler söylüyor." dedi. Bunların yanında "Neler saçmalıyor bu?" diyenler, "hayalperest", "hippi" diyenler de olmuştur. Ancak gerçekten kaç kişi ciddiye almıştır onu?

Gene Roddenberry'nin yarattığı Uzay Yolu dizisindeki, paranın, ırk ayrımının olmadığı ütopyik toplum yapısını görenler de benzer tepkiler vermişlerdir ama ciddiye alan olmuş mudur?

Hiç sanmıyorum.

Ülkemizin en önemli sermaye gruplarından birinin tepesindeki kişi "Aslında sorun kapitalizmde." dediğinde, insanlar ne dediğini değil, oluşan paradoksu görüp gülümsemediler mi?

Bugün başımıza gelen bu büyük felaketin sebeplerinin en dibine indiğinizde insanoğlunun para hırsından başka ne görebiliyorsunuz?

Ciddiye almadığınız bu ve benzeri kişilerin aslında tam da tek ciddiye alınası hedefi gösterdiklerini görmüyor muyuz?

İnsanoğluna önce bir evrim gerekiyor mu?

Devrim çok sonraki iş...

ufukakyol@butundunya.com.tr

Beni Hatırlayınız



ATATÜRK'ÜN BUGÜNÜ DE AYDINLATAN ÖZDEYİŞLERİ

Derleyen: GAZİ GÜDER



- Millî ekonominin temeli ziraattir. Bunun içindirki, ziraatte kalkınmaya büyük önem vermekteyiz. Köylere kadar yayılacak programlı ve pratik çalışmalar, bu maksada erişmeyi kolaylaştıracaktır. (1937)
- Fakat, bu hayatî işi, isabetle amacına ulaştırabilmek için, ilk önce ciddî etütlere dayalı bir ziraat siyaseti tespit etmek ve onun için de, her köylünün ve bütün vatandaşların kolayca kavrayabileceği ve severek tatbik edebileceği bir ziraat rejimi kurmak lâzımdır. Bu siyaset ve rejimde, önemli yer alabilecek noktalar başlıca şunlar olabilir:
Bir defa, memlekette topraksız çiftçi bırakılmamalıdır. Bundan daha önemli olanı ise, bir çiftçi ailesini geçindirebilen toprağın, hiçbir sebep ve suretle, bölünmez bir mahiyet alması. Büyük çiftçi ve çiftlik sahiplerinin işletebilecekleri arazi genişliği, arazinin bulunduğu memleket bölgelerinin nüfus kesafetine ve toprak verim derecesine göre sınırlandırmak lâzımdır.
- Eğer milletimizin çoğunluğu çiftçi olmasaydı, biz bugün dünya yüzünde bulunmayacaktık. (Mart 1928)
- Milletimiz çiftçidir. Milletin çiftçilikteki emeklerini asrî, iktisadî tedbirlerle azamî haddine çıkarmalıyız. Köylünün çalışmalarının netice ve semeresini kendi menfaati lehine azamî haddine yükseltmek, iktisadi siyasetimizin temel taşıdır.

Onun için, bir yandan çiftçinin emeğini artıracak ve semereli kılacak bilgi, vasıta ve fennî aletlerin kullanma ve yapılmasına, öte yandan onun çalışmalarının neticelerinden azamî derecede faydalanmasını temin edecek iktisadî tedbirlerin alınmasına çalışmak lâzımdır. (1922)

K Atatürk

Yaşamdan Yansımalar

Nuray Bartoschek



GEÇMİŞ OLSUN TÜRKİYE'M

Biliyorum, siz de benim gibisiniz. Nasıl mı? Kırık, dökük, yorgun, çaresiz. İsyankar ve umutsuzluğun sınırlarında. Başka türlü nasıl olabiliriz ki? İnsan olmanın yüreği dayanmaz tanık olduğumuz felakete. Yattığım yatak batıyor, soğukta çadırlarda yaşam savaşı verenleri, enkaz altında kurtarılmayı beklerken soğuktan donarak hayatını kaybedenleri düşündünce. Odamda

ısıtıcıyı açarken elim titriyor. Lokmalar boğazıma diziliyor yemek yerken. Depremden önce kaybettiğim anneciğimin yasını tutmaya utaniyorum Ben anneciğimle onca yıl yaşadım ve hastanede kendisiyle vedalaşma şansım oldu, son kez birbirine sarılmadan, veda edemeden yakınlarını yitirenleri, hatta sevdiklerinin cansız bedenine bile ulaşamayanları düşündükçe annem için

ağlamaya utanıyorum.

Her yiten canda, her kurtarılan canda yürek burkan yeni bir hayat öyküsüyle kahroluyorum.

Sonra isyana dönüşüyor çaresizliğim. Akıl ve ruh sağlığımı koruyabilmek için haberleri izlemekten kaçınırken de kafasını kuma sokan devekuşu gibi hissediyorum kendimi, yapamıyorum. “Olmaz” diyorum”. “Zaman kafamızı kuma sokup saklanma ve gerçeklerden kaçma zamanı değil, tam tersine belki de ilk kez avaz avaz bağırma zamanı.”

Deprem bir doğa olayı olsa da bu kadar can kaybının olmasının tüm bedelini doğayı yükleyerek vicdanlarımızı rahatlatamayız. Evet, hangi ülke-

de olsa on kenti yerle bir eden, atom bombası etkisi yaratan iki şiddetli deprem sonrası mutlaka kayıplar azımsanmayacak ölçüde olurdu ancak dere yataklarına ev yaptıkça, inşaat malzemelerinden tasarruf edeceğimiz diye insanların hayatını hiçe saydıkça, politik çıkarlarımız gereği çarpık yapılaşmaya izin verip, imar affı çıkardıkça, depremde yıkılma riski yüksek raporu olan hastaneyi boşaltmayıp kafamızı kuma sokmaya devam ettikçe doğayı suçlayıp kendimizi aklamaya



hiç hakkımız yok ve olmamalı diye düşünüyorum.

Aslında acılı olan ne biliyor musunuz? Kayıplarımız sadece yiten canlar, yıkılan evler değil, insanlık enkaz altında kalıyor her felakette.

İyi niyetimizi, umudumuzu korumakta zorlanıyoruz. Herkese, her şeye kuşkuyla yaklaşıyor, inanmakta, güvenmekte zorlanıyoruz.

Umarım, bu son olur. Umarım, sadece yıkılan sitelerin müteahhitleri değil, ihmali olan herkes hak ettiği cezayı alır. Umarım, büyük bir savaştan çıkmışçasına tek yürek olup yaralarımızı sarmayı öğreniriz.

Sevgili anneler, babalar, çocuklarınızın sınavlarda kaçınıcı olacağını düşünerek kurstan kursa koştururken

onlara vicdanlı, onurlu, sorgulayan, hakkını arayan, dürüst, adalet duygusu yüksek bireyler olmayı öğretmeyi unutmayın lütfen.

Şu gerçeği unutmayalım:

Sahip olduğumuz her şey emanet. Canımız, malımız, unvanlarımız hepsi geçici. Sonuçta çıplak geldik, çıplak gideceğiz.

Başka acılar yaşamamak dileği ve umuduyla geçmiş olsun Türkiye'm, geçmiş olsun yüreği yaralı halkım. •

nuraybartoschek@butundunya.com.tr

Bilmek Gerek
Av. Erdem Akyüz



ATATÜRK VE DEPREM ANILARI

“Felaket başa gelmeden evvel önleyici ve koruyucu tedbirleri düşünmek lazımdır, geldikten sonra dövünmenin yararı yoktur.”

Mustafa Kemal Atatürk
(1924-Erzurum depremi)

1. Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı'nda büyük mücadele veren Türk milleti, bir çok zorluk ve olumsuzlukları yenerek bağımsızlığı kazanmış ve Cumhuriyeti ilan ettik-

ten sonra Gazi Mustafa Kemal, yurt gezilerine başlamıştır.

Mustafa Kemal'in “**Sonbahar Gezileri**” adı verilen gezilerinden biri 29 Ağustos 1924'te başlayıp



18 Ekim 1924 tarihinde bitmek üzere 51 günlük bir Anadolu Gezisi olarak planlanmıştır. Gezide, kendisine eşi Latife Hanım, Salih Bozok, Hamdullah Suphi, Ali Kılıç, İsmail Hakkı Tekçe ve diğer arkadaşları katılmakta idiler. Gezi kapsamında

15 Eylül'de Trabzon'da iken, Erzurum depremini haber aldılar.

Erzurum'da büyük bir deprem yaşanmıştı. **Pasinler Depremi** adı da verilen ve 13 Eylül 1924 günü yerel saatle 16.34'te meydana

gelen 6.8 şiddetindeki depremde bir çok bina yıkılmış ve çok sayıda vatandaşımız hayatını kaybetmişti.

Deprem haberini alan Mustafa Kemal büyük üzüntü duydu ve Erzurum Valiliği ile Belediye Başkanlığına derhal şu telgrafi çekti:



Depremde ölü ve yaralıların olduğunu, çok sayıda evin yıkıldığını öğrenen Cumhurbaşkanı Atatürk, hemen gezi planını değiştirip Erzurum'a gitmeye karar verdi.

“Erzurum Vilayeti’nin muhteşif mahallerinde zelzele vuku bulduğu, büyük bir üzüntü ile haber alınmıştır. Bilgi verilmesini ve zarar derecesinin iletilmesini rica ederim.” 16 Eylül 1924/1340,

İmza: Reis-i Cumhuriyet Gazi Mustafa Kemal

Telgrafı çektikten sonra, gezi programını kesen Mustafa Kemal, derhal Erzurum’a gitme kararı aldı. Ancak büyük bir ulaşım zorluğu vardı. Trabzon-Erzurum karayolunun ulaşımına elverişli olmaması ve Trabzon’da otomobil bulunmaması nedeniyle Mustafa Kemal ve yanında bulunanlar, Ankara’dan araç isteyerek, Samsun’a geçtiler. Ankara’dan gelen otomobillerle 24 Eylül’de Samsun’dan yola çıkarak; Amasya, Tokat; Sivas, Refahiye’den

sonra 28 Eylül’de Erzincan’a ve 30 Eylül akşamı saat 18.00 civarında Erzurum’a geldiler.

Mustafa Kemal’in geleceğini haber alan Erzurum halkı, sabahın erken saatlerinden itibaren İstanbul Kapısı’ndan Ilıca Köyüne kadar uzanan alanda bekleyerek Mustafa Kemal’i karşıladılar. Çevre kasaba ve köylerden gelen binlerce Erzurum’lu, Gazi’yi “**Çok Yaşa!**” sesleriyle selamladılar. Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal, halkla selamlaştıktan sonra, Belediye Başkanı Nazif Bey ve heyet ile birlikte Hükümet Konağı’na geçtiler.

Ulaşım sırasında ve Hükümet Konağında, Belediye Başkanı Nazif Dumlu, Mustafa Kemal’i mutlu edeceğini umduğu bir öneride bulunur. Erzurum’un en önemli



Yüzyıllardır kaderine terk edilmiş bu topraklardaki insanlar, ilk büyük felakette cumhurbaşkanının yanlarına kadar gelip dertlerini dinlemesinden çok memnun oldu.



On gün deprem bölgesinde kalan Cumhurbaşkanı Atatürk, her gittiği yerde halkın arasına girdi, halkı dinledi, halkın acılarını paylaştı.

caddelerinden birine “Gazi Kemal Caddesi” ismini vereceklerini ve caddenin açılışının kendisi tarafından yapılmasını ister. Mustafa Kemal’in cevabı şöyle olur:

“Ben faniyim ama Cumhuriyetimiz sonsuza dek yaşayacaktır. Caddeye ‘Cumhuriyet Caddesi’ adının verilmesi daha uygun olur.”

Bugün de Erzurum’un en önemli caddelerinden biri olan bu yerin adı Mustafa Kemal’in isteği üzerine “Cumhuriyet Caddesi” olarak bilinmekte ve kullanılmaktadır.

Akşam yapılan toplantıda, katılanlara ve halka karşı şu konuşmayı yapar:

“Efendiler; Malumunuzdur ki, Karadeniz ve Akdeniz sahillerinde büyük bir seyahat yapmak

için, yola çıkmıştım. Fakat Trabzon’da o acı haberi alır almaz, buraya koşma, buradaki felaketzedelerin üzüntülerini paylaşma, en büyük emelim oldu. Depremin bu havalide yaptığı tahribattan büyük üzüntü duymaktayım... Emin olabilirsiniz ki, Erzurum’daki hareket-i arzdan (yer sarsıntısından) müteessir olan bütün bir millettir. Bütün Türk camiasının kalbi tıpkı benim duyduğum acıları duymaktadır... Mümkün olan her şey yapılacak; durumu düzeltmeye çare buluna-

caktır. Bu felâkete uğrayanlara, hükümetin acele yardımı kuşkusuzdur. Buraya gelerek edindiğim bilgiler, felakete uğrayanların durumlarını yerinde doğrudan inceleyerek bulabileceğim önlemleri, hükümet merkezine (Ankara) bildirmek hususunda yararlı olacaktır.”

Mustafa Kemal’e, gece kalması için Vilayet Konağı’nda oda hazırlanmıştır ancak tüm görevliler, yeni bir sarsıntı olması halinde ne olur, ne olmaz diyerek onun çadırda kalmasını isterler. O; Hükümet Konağı’nda kalmakta ısrar eder ve birkaç yerinden çatlamış binada konaklar, onu gören halk da kendi evlerine girer.

Gazi Mustafa Kemal Paşa’nın, Erzurum çevresinde 30 Eylül 1924 gün başlayan ziyareti 11 gün sürmüştü ve 10 Ekim 1924’de sona ermiştir. 1 Ekim’de Valilikte depremzedeler için kurulan “Deprem Felaketzedeleri Komisyonu” toplantısına katılmış, Hilal-i Ahmer Cemiyeti (Kızılay) ve diğer kurumların çalışmalarını incelemiş, bizzat kendisi, eşi ve yanında bulunanlar maddi yardımlarda bulunmuş, bir okul ziyaretinde öğretmenlik yapan Ahmet Hamdi Tanpınar’la konuşmuş, daha sonra Tanpınar bu konuşmadan çok etkilendiğini söylemiştir.

**Atatürk:
“Ben faniyim ama
Cumhuriyetimiz
sonsuzluğa dek
yaşayacaktır.
Caddeye
‘Cumhuriyet
Caddesi’ adının
verilmesi daha
uygun olur.”**

Ertesi gün 2 Ekim’de Hasankale ilçesi ve depremin yerle ettiği Köprüköy, Yağan, Emrekum, Merdivan, Kamasur, Döllek gibi köyleri ziyaret etmiş ve gittiği her yerde halk tarafından büyük bir coşku ve sevgi ile karşılanmıştır.

Bir gün sonra trenle Sarıkamış’a hareket etmiş, ilçe girişinde fabrika düdüklüleri, top sesleri ve halkın “**Yaşasın Cumhuriyet, Yaşasın Reis-i Cumhuriyetimiz!**” sesleri ile karşı-

lanmış, burada deprem bölgesine gönderilmek üzere hazırlanan kereste ve malzeme çalışmalarını denetlemiştir. Gece Sarıkamış’ta bir bayram şenliği yaşanmış, feneralayı, yürüyüş ve gösteriler yapılmıştır.

5 Ekim 1924 Pazar gününü Sarıkamış’ta geçiren Mustafa Kemal ve beraberindekiler 6 Ekim sabahı

hı Kars’a gitmişler ve orada halk tarafından coşku ile karşılanarak, çalışma ve incelemelerde bulunmuşlar ve Ankara’ya dönüşte yaralar sarılmıştır.

Halkın uğradığı bir felaketi paylaşmak ve bunu güven ve mutluluğa çevirmek Gazi Mustafa Kemal Atatürk’e özgü bir yaşam tarzıdır. •
erdemakyuz@butundunya.com.tr

Kaynakça:

- 1.- Ertuğrul Zekai Ökte. Mustafa Kemal Atatürk’ün Yurtiçi Gezileri 2.- vikipedi 3.- dergipark.org.tr
- 4.- www.academia.edu

İstanbul İşgal Altında

Birinci Dünya Savaşı'nın galip devletleri
16 Mart 1920'de Başkent İstanbul'u işgal ettiler.



Yılmadan Yorulmadan

Dr. Cihangir Dumanlı



Öncesi

İşgalden önceki ana olayların gelişimi şöyledir:

Mondros Ateşkesi'nden iki hafta sonra 13 Kasım 1918'de İtilaf Devletleri 55 parça gemi ile İstanbul Boğazı'na girmişler ve sınırlı sayıdaki askerleri ile kritik tesisleri kontrol altına almışlardır.

Yunan ordusu İtilaf Devletleri'nin desteği ile 15 Mayıs 1919'da

İzmir'e çıkmış, işgal alanını "Milne Hattı" denilen Ayvalık-Bergama-Manisa-Turgutlu-Ödemiş-Aydın hattına kadar genişletmiştir.

Mondros Mütarekesi ile ordu terhis edildiğinden işgallere karşı Kuvayı Milliye ile sınırlı bir şekilde direnilmektedir.

Almanya ve Avusturya Macaristan İmparatorluklarına cezalandırıcı barış anlaşmalarını kabul ettiren İtilaf Devletleri benzer ağır koşullar içeren Sevr Anlaşması'nı Türkiye'ye kabul ettirmenin yollarını aramaktadır.



Mustafa Kemal Amasya Bildirisi ile ulusal kurtuluş mücadelesini ilan etmiş, Erzurum ve Sivas Kongreleri ile mücadelenin siyasi örgütünü kurmuş, 27 Aralık 1919'da Karargâhı ile Ankara'ya gelerek TBMM'nin açılış çalışmalarına başlamıştır.

İtilaf Devletleri'nin desteği ile padişahın örgütlediği iç isyanlar temsil heyetine zor günler yaşatmaktadır. Bir yandan işgallere ve isyanlara karşı silahlı mücadele verilirken öte yandan işbirlikçi padişah ve hükümetlerine karşı siyasi mücadele verilmektedir. Ankara-İstanbul mücadelesi sertleşmiştir.

Mondros'tan sonra kapatılan son Osmanlı Meclisi, ulusal direnişi destekleyen milletvekillerinin çoğunluğu ile 12 Ocak 1920'de açılmış 28 Ocak'ta Misakı Milli'yi kabul etmiştir.

Misakı Milli'nin kabulü; artan Kuvayı Milliye direnişi ve Mustafa Kemal'in kararlılığı karşısında Sevr Antlaşması'nı Türkiye'ye kabul ettirmenin zor olacağını düşünen İtilaf Devletleri Londra'da toplanarak İstanbul'u işgal etmeye karar vermişlerdir.

İstanbul'u işgal için bahane arayan İtilaf Devletleri 21 Ocak 1920'de bir ultimatöme vererek Ankara'ya yakın oldukları gerekçesi ile Harbiye Nazırı Cemal Paşa (Merisli) ile Genelkurmay Başkanı Cevat (Çobanlı) Paşaların görevden alınmasını ve Kuvayı Milliye güçlerinin Milne Hattı'nın üç kilometre doğusuna çekilmesini istemişlerdir.

İngiltere'den güç bulan Yunan ordusu da 3 Mart 1920'de Ege'deki işgalini genişleterek Gölçük Yaylası'nı ve Aydın Bozdoğan ilçesini işgal etmiştir.

Güneyde Ermenileri kullanarak Fransız ordusuna karşı Kuvayı Milliye direnişinin güçlenmesi İti-

laf Devletleri'nce "Ermeni soykırımı"(!) olarak algılanmıştır.

Bu gelişmeler karşısında İtilaf Devletleri İstanbul'u işgal kararını uygulamaya koymuşlardır. İşgalin amacı Sevr Antlaşması'nı Osmanlı hükümetine kabul ettirmektir.

Mustafa Kemal İşgali Öngörüyör

Yukarıda anlatılan gelişmeleri değerlendiren Ankara'daki Temsil Heyeti Başkanı Mustafa Kemal, İstanbul'un işgal edileceğini ve Mebusan Meclisi'nin dağıtılacağını öngörmüştür.

Mustafa Kemal işgalden dört gün önce 12 Mart'ta çektiği bir telgrafla "*İstanbul yakında işgal edilecek. Her olasılığa karşı özellikle Ankara'da bulunması faydalı olan arkadaşların gafil avlanmayarak gerektiğinde hızla ve güvenli bir şekilde Anadolu'ya geçmeleri için şimdiden tedbir alınmalıdır.*" diyerek arkadaşlarını uyardı.

Bu uyarıyı alan Rauf Orbay, Kara Vasıf, Mazhar Müfit, Süreyya Bey ve Yunus Nadi Kara Vasıf'ın evinde toplanarak durumu görüştüler ve Ankara'ya gitmemeye, İstanbul'da kalmaya karar verdiler.

İşgal

İstanbul'un ikinci kez karadan ve büyük kuvvetlerle işgali 16 Mart 1920'de başladı. Saat 06:00'da 50 kişilik bir İngiliz birliği Şehzadebaşı'ndaki 10. Kafkas Tümeni Karargâhı'na düzenledikleri baskında koğuşta uyuyan askerlerimize ateş

açtılar. 6 asker uyrurken şehit oldu, 10 asker yaralandı. İngilizler Tophane Rıhtımı'na yanaşan gemilerden asker çıkartarak Tophane ve Beyoğlu bölgesini işgal ettiler.

Aynı gün Fransız Yüksek Komiserliği Baş Tercümanı padişahı ziyaret ederek İtilaf Devletleri'nin İstanbul'u resmen işgal ettiğini bildirdi. İngiliz Yüksek Komiserliği Baş Tercümanı da Sadrazam Salih Paşa'ya işgali bildirdi.



**Padişah Vahdettin:
“Rauf Efendi
bir millet var,
koyun sürüsü.
Başına bir
çoban lazım.
O da benim.”**

İşgal kuvvetleri yayımladıkları bildiride işgalin geçici olduğunu, Anadolu hareketine karşı gereğinin yapılacağını, ülkenin istikrarını bozacak bazı kimselerin (ulusalcıların C. D.) tutuklandığını bildirdiler.

İşgalciler tüm haberleşmeyi kontrol altına aldılar. Şehir içinde seyahatleri kısıtladılar. Anadolu Yakası'ndan Avrupa Yakası'na geçişi pasaporta ve vizeye bağladılar. Şehirdeki tüm resmi binaları askeri kışla karargâh ve kurumları kontrol altına aldılar. Harbiye Nazırı Fevzi Çakmak Paşa'yı makamında silahla tehdit ettiler. Halkın ve askeri birliklerin silahlarını topladılar. Kurdukları kontrol noktalarında kimlik

kontrolü ve üst araması yaptılar. İstanbullulara kendi yurtlarında esir hayatı yaşattılar.

Pek çok mülteciyi de barındıran işgal altındaki İstanbul'da sefalet, uyuşturucu kullanımı, fuhuş ve diğer suç oranları yükseldi. “Müta-reke basını” denilen bazı gazeteler padişahı destekleyen, işgalcilere hoş görünen mili mücadele aleyhine yayınlar yapıyordu.

“Koyun sürüsü”

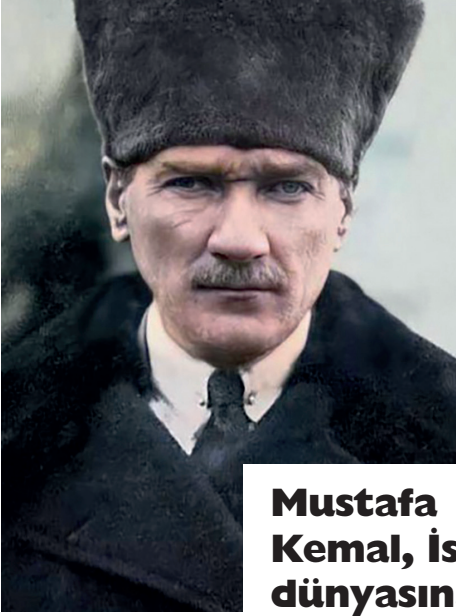
İşgal günü Rauf Orbay iki mebusla birlikte Padişah'ı ziyarete gitti. Görüşmede Rauf Orbay Padişah'tan “Meclisin kararı olmadan hiçbir uluslararası anlaşmaya

imza atmamasını” istedi. Padişah Vahdettin “*Rauf Efendi bir millet var; koyun sürüsü. Başına bir çoban lazım. O da benim.*” diyerek cevap verdi. Bu ifade Mustafa Kemal ile Padişah arasındaki temel yaklaşım farkını göstermektedir.

Padişah ulusu küçümseyip işgalcilerle güvenirken Mustafa Kemal ulustan aldığı güçle işgalcilerle mücadele etmektedir.

Tutuklamalar

Aynı gün (16 Mart) meclis muhafız komutanı genel kurula gelerek bir İngiliz müfrezesinin Rauf Bey (Orbay) ve Kara Vasıf Bey'i teslim almak istediklerini söyledi. Meclis



Mustafa Kemal, İslam dünyasına İtilaf Devletleri'nin hareketini "haçlı seferi" olarak niteleyen bir bildiri yayınladı.

Başkanı Celalettin Arif Bey silah kullanılması emri verdiğiinden Meclis Muhafız Kıtası İngilizlere karşı pasif kaldı.

İngilizler Mustafa Kemal'in uyarısına rağmen İstanbul'da kalan Temsil Heyeti üyeleri Rauf Bey ve Kara Vasıf ile birlikte Misakı Milli'yi kabul eden 11 yurtsever mebusu Malta'ya götürdüler. Meclis 18 Mart'ta çalışmalarına ara vermiş, 10 Nisan'da padişah tarafından feshedilmişti.

Mustafa Kemal'in Tepkisi

İşgali İngilizlerin denetimindeki Beyoğlu telgrafhanesinden kah-

raman telgrafçı Manastırlı Hamdi'den öğrenen Mustafa Kemal derhal tüm Kuva-yı Millîye örgütlerine durumu bildirdi, ayrı ayrı tepki gösterilmemesini, temsil heyetinin alacağı kararlara göre topluca tepki gösterilmesini istedi.

Mustafa Kemal, İslam dünyasına İtilaf Devletleri'nin hareketini "haçlı seferi" olarak niteleyen bir bildiri yayınladı.

Mustafa Kemal ayrıca işgalin Anadolu'ya yayılması olasılığına karşı askeri önlemler aldırdı. Bu kapsamda İstanbul Hükümeti tarafından görevinden alınmış olan 20. Kolordu Komutanı Ali Fuat Paşa'yı görevine iade etti.

En önemli tedbir Malta'ya götürülen mebuslar ve üst düzey komutanlara karşılık Anadolu'da bulunan İtilaf Kontrol Subayları'nın tutuklanması oldu. Bu tedbir işe yarayacak ve Sakarya Zaferi'nden sonra tutuklu İtilaf subaylarının karşılığında Malta sürgünleri salıverilecektir.

Mustafa Kemal diğer bir tedbir olarak Osmanlı Bankası, Ziraat Bankası, Düyunu Umumiye ve Reji İdarelerindeki paraların kontrol altına alınmasını sağladı.

Padişah Tepkisiz

Bütün olanlara karşı padişah ve hükümetleri tepki göstermiyor, “İsterlerse Ankara’ya bile girebilirler” diyerek teslimiyetçi bir tavır sergiliyordu.

Harbiye Nazırı Fevzi Paşa Temsil Heyeti’ni ve Mustafa Kemal’i saf dışı bırakmak maksadıyla Anadolu’daki tüm askeri birliklerin hükümetçe atanan en kıdemli komutan olan Yusuf İzzet Paşa’ya bağlanmasını isteyen bir emir yayımladı. Bu emre ilk uyan Konya’daki Kordolu Komutanı Fahrettin Altay bir şekilde Ankara’ya getirilerek Kuvayı Miliye’ye dahil edildi.

İstifa eden Salih Paşa yerine 5 Nisan 1920’de işbirlikçi Damat Ferit Paşa dördüncü kez sadrazamlığa getirildi.

Damat Ferit’in sadrazamlığı döneminde Kuvayı Miliye’ye karşı İngiliz

desteği ile Kuvayı İnzibatiye (hılafet ordusu) kurulmuş; isyanlar çıkartılmış; ulusalcılar hakkında fetvalar yayımlanmış ve idam kararları verilmiştir. Aynı dönemde hükümet Sevr Antlaşması’nı kabul etmiş, İttihat ve Terakki Partisi yanlılarına karşı hukuk alet edilerek linç kampanyası yürütülmüş; bu kapsamda pek çok masum vatansever “ittihatçı” damgası ile hukuksuz yarılmalara ve işkencelere maruz bırakılmıştır.



Damat Ferit

İşgalin Sona Ermesi

Türk ulusuna karanlık ve aşağılatıcı günler yaşatan İstanbul’un işgali kurtuluş savaşımızın zaferle sonuçlanması ile mümkün olmuştur.

Zaferden sonra imzalanan Lozan Barış Antlaşması’na ek “Tahliye Protokolü”ne göre Antlaşma’nın TBMM’de onaylanması üzerine işgalcilerin şehri terk etmeleri öngörülmüştür.

TBMM Lozan Antlaşması’nı 23 Ağustos 1923’te onayladı. Durum aynı gün İstanbul’daki İtilaf Devletleri temsilcilerine bildirildi. Zaten ön hazırlıklarını yapmış

olan işgal kuvvetleri 25 Ağustos’tan itibaren şehri terk etmeye başladılar. Kalan birlikler 2 Ekim’de Dolmabahçe Rıhtımı’ndaki bir törenle sancağımızı selamlayarak şehirden ayrıldılar. Aynı gün işgal kuvvetleri komutanları da ayrıldılar.

6 Ekim’de Şükrü Naili Paşa komutasındaki 3. Kolordumuz şehre girdi.

Böylece 3,5 yıl süren İstanbul’un işgali son buldu.

Değerlendirme ve Sonuç

İstanbul’un işgali, Sevr Antlaşması’nı Osmanlı İmparatorluğu’na kabul ettirmek maksadıyla yapılmış ve bu maksada ulaşılmıştır.

Ankara İstanbul çatışmasında İstanbul lehine ağırlıklarını koyan

İşgalcilerle işbirliği yaparak meşruiyetini yitiren Padişah ve Hükümetlerinin tutumu Milli Mücadele'ye hız vermiş, halkın desteğini artırmıştır.

İşgalciler zaten kendileri ile işbirliğine hazır olan Padişah ve Hükümetine karşı sert davranma gereğini duymamışlar, Padişah'la işbirliği halinde ulusal kurtuluş yanlıları ile uğraşmışlardır.

İşgalcilerle işbirliği yaparak meşruiyetini yitiren Padişah ve Hükümetlerinin tutumu Milli Mü-

cadele'ye hız vermiş, halkın desteğini artırmıştır.

Mebusan Meclisi'nin basılması ve daha sonra kapatılması TBMM'nin açılışını hızlandırmıştır.

İşgalciler Ankara-İstanbul mücadelesinde İstanbul Hükümeti lehine ağırlık koymuşlardır.

TBMM 7 Kasım 1922 Tarih ve 308 No'lu Kararı ile İstanbul Hükümetinin işgal tarihi olan 16 Mart 1920'den itibaren "ebediyete intikal ettiğine" karar vermiştir TBMM'nin gözündeki bu tarihten itibaren Osmanlı İmparatorluğu yoktur. Onun yaptığı anlaşmalar da (Sevr başta olmak üzere) yok hükmündedir. •

cihangirdumanli@butundunya.com.tr

Yola Devam Ettiler

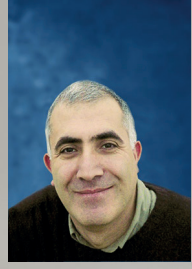
(...) Atatürk, önderliğinin hiçbir safhasında toplumda kararsızlık ve umutsuzluğa neden olabilecek davranış göstermemiştir. Sivas Kongresi'ni toplamak üzere Erzurum'dan Sivas'a giderken, Erzincan Boğazı ağzında otomobilini durduran jandarmaların başındaki subay: **"Eşkiyalar boğazı tutmuşlar... Tehlike var. Geçilemez! Bunları püskürtmek için merkezden güç istedik. Gelinceye değin Erzincan'da beklemeniz uygun olur."** dedi. Mustafa Kemal döndüğü takdirde, (...) Sivas Kongresi'ne katılamayacaktı. Onu bekleyen delegeler kendisinin korkak olduğunu düşünebilecek, böylece her şey daha başlarken bitecekti: **"Hayır... Dönmeyeceğiz... Ne pahasına olursa olsun, yolumuza devam edeceğiz! Sür'atle gidilecek!... Vurulan, ölen olursa, onunla oyalanılmayacak. Yolda ancak, tam şose üzerinde ve yakınında, yolu kapayan eşkiya ile karşılaşılırsa, hepimiz otomobillerden atlayarak, saldırıp yolu açacağız. Kurtulanlar yola devam edecek!"** dedi.

Otomobiliyle Sivas yoluna devam etti. O zaman, hatta sonraları da, onun bu hareketininin, çığınca bir cesaret olduğunu düşünenler oldu.

Cemal Kutay; Atatürk Olmasaydı?, Aksay Yayınevi, İstanbul, 1998, s. 123

Yakın Tarihimiz

Yaşar Öztürk



Atatürk ve Deprem

“Kurtuluş Savaşı” bitmiş,

“Kurtuluş Savaşı” başlamıştı. Cumhuriyeti kolonları kırılmaz, paslanmaz çelikten akıl; kirişleri koşulsuz sevgiden donanmış sağlam temel üzerinde yükseltmek isteyen Gazi Mustafa Kemal, eşi Latife Hanım’la 1924 yılında 29 Ağustos’tan 18

Ekim’e kadar süren “Sonbahar Gezileri”ne çıktı. Her şeyi Ankara’dan değil yerinde; araçlarla değil doğrudan doğruya halkla buluşarak görmek istiyordu.

Bir yeri ilk kez göreceği bu yolculuğa barış için, savaşa karşı savaş verdiği Dumlupınar’dan başladı.

Bir yeri ilk kez göreceği bu yolculuğa barış için, savaşa karşı savaş verdiği Dumlupınar’dan başladı.

Şehitler Anıtı'nın temelinin atıldığı Zafer Bayramı'nda anlamlı bir konuşma yaptı. Bursa'ya Kurtuluş Bayramı'na katıldı. Kara ve demiryolu ile başladığı yolculuğunu Mudanya'dan denizden sürdürdü.



Atatürk Erzurum Pasinler deprem bölgesinde-(13.9.1924)

4 aydan beri süren “canlıları toprak altına koyan, mezardaki ölülerin kemiklerini dışarıya fırlatan” depremi Trabzon’da öğrenince bir an öne oraya gitmek istedi:

“Depremi oluşturduğu ölümlere ve yıkımlara ilişkin vermekte olduğunuz açıklamaları son derece üzgün olarak okuyorum. Bütün Karadeniz ve Akdeniz kıyılarında sürdürmek üzere başladığım geziyi yalnız bu üzücü durum karşısında yarım bırakmak kararını verdim. Saygın hemşerilerime uğradıkları felaket dolayısıyla içimin kan ağladığını acılarını azaltmak için en etkili biçimde çalışılacağını bildirmemi rica ederim.”

Beş yıl sonra yeniden Samsun’a

çıktı. Bu kez savaşa değil depreme karşı halkının yanında olacaktı. 19 Mayıs 1919 günlerini yaşıyor gibiydi. Düşmanın yakıp yıktığı ülkesini bu kez deprem vurmuştu. Savaş, deprem karşısında ülkesini ve ulusunu koruyacak, kollayacak gençleri yetiştirecek öğretmenlere seslendi,

Gazi: “*Dünyada her şey için, maddiyat için, maneviyat için, hayat için, muvaffakiyetler için en hakiki mürşit ilimdir, fendir. İlim ve fennin haricinde yol gösterici*

aramak gaflettir, cehalettir, sapkınlıktır. Yalnız, ilmin ve fennin yaşadığımız her dakikadaki safhalarının gelişmesini idrak etmek ve ilerlemelerini zamanında takip eylemek şarttır.”

Sorunlardan çıkışı, çözümlere ulaştıracak yolun eğitimden geçtiğini anlattı, Gazi: “*Bütün terbiyelerin hedef ve gayeleri başka başkadır. Ben burada yalnız yeni Türk Cumhuriyeti'nin yeni nesle vereceği terbiyenin milli terbiye olduğunu katiyetle ifade ettikten sonra diğerleri üzerinde durmayacağım. Milli terbiye ile geliştirilmek ve yükseltilmek istenilen genç beyinleri bir taraftan da paslandı-*

rıca, uyuşturucu, hayali, lüzumsuz şeylerle doldurmaktan dikkatle kaçınmak lazımdır. Genç neslin beyni yorulmadan, onun her şeyi almaya ve özümlemeye yatkın elvahi hakikat izleriyle süslenmelidir.”

Simdi de deprem bölgesine ulaşmada güçlük yaşıyordu. Samsun-Çarşamba demiryolu açılışına katılmasını bekleyenlere çalışmaların kendisi gelmeden başlatılmasını buyurdu:

“Vilayetlerimizde yedi yüz senede yedi yüz kilometre yol yapılamaz mıydı? Daha basit ifade edeyim, senede bir kilometrelik yol yapılamaz mıydı? Bu hesabı bütün milletin yapması ve bunun sebepleri üzerinde her gün daha derin düşünmesi lazımdır. Halk, köylüler, bana her yerde iş programını şu iki kelime ile hatırlattılar: Yol, mektep. Hatta yoldan bahsederlerken, yol köylünün kanadır demeleriyle her şeyden evvel ona ehemmiyet verdikleri anlaşılıyor. Hakikaten bütün iktisadiyat birinci kelimenin ve her şey ikinci kelimenin özündedir.”

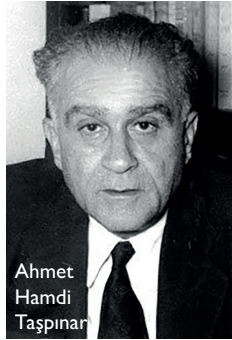
Yangın, göçmenlerin yaşadığı sıkıntı, sel, sıtma, salgın hastalıklar hep gündemindeydi. Başbakan İsmet İnönü'ye “Yokluğu varlığından faydalıdır” dediği iş yerine işgüzarlık yapan, Doğu'ya göreve gitmekten kaçan memur ve yararsız kurumları bildirdi. Rasathane ile kız ve erkek öğretmen okullarına gerekli aletlerin tek el

rumunda olan yurtdışındaki fabrikalardan pazarlık edilerek alınması için onay veren Gazi, Mahmut Esat Bozkurt'un telgrafını yanıtladı:

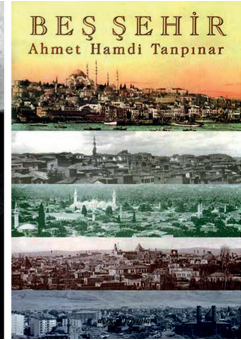
“Gezdiğim ve gördüğüm her yerde millet cehalet ve taassuba ilan-ı harp halindedir. Medeniyet ve yenilik yolunda bir an kaybetmeme rızası yoktur. Paslı beyinlerin şuur-suz sözleri, anında milletin müşterek ve müthiş fevranıyla bunalmaktadır. Bunu gözlerimle gördüm.”

Erzurum'a varan Gazi'yi karşılayanlar arasında Ahmet Hamdi Tanpınar da vardı. “Beş Şehir” adlı yapıtında Erzurum'u şöyle anlatıyor:

“Lisede otururken boğuk bir gürültü ile yerimizden fırladık. Her şey sallanıyordu. Öyle ki kapağı kadar zor gidebildik. Şehir bu rüzgarsız havada toz içinde idi. Daha kapağı



Ahmet Hamdi Taşpınar



varmadan bu birinci sarsıntıyı o tarrifi güç gürültü ile ikinci ve üçüncü sarsıntı takip etti. Fakat bu sefer halkın çılgınlığını işitiyorduk. Yollar insanla doluydu. Birçok yerlerde toprak çatlamış, köyler olduğu gibi yıkılmıştı. Hemen her gün yeni

nüfus kayıpları öğreniyorduk. Bu zelzele bir ay kadar sürdü. Kazalarda o kadar büyük ve devamlı tahribat yapmıştı ki, hafif ürpermelerden başka şey kalmamasına rağmen halk bir türlü evlerine girmek istemiyordu. Bu korkuya o sıralarda Erzurum' a gelen Atatürk son verdi.”

Erzurum'da adının verildiği cad-denin açılışına katılan Gazi:

“Karadeniz ve Akdeniz sahillerinde büyük bir seyahat yapmak için yola çıkmıştım. Fakat Trabzon'da o acı haberi alır almaz, buraya koşmak, buradaki felaketzedelerle hemdert olmak, en büyük emelim ol-

Atatürk: “Zelzelenin bu havalide yaptığı tahribattan içim kan ağlıyor. Emin olabilirsiniz ki, Erzurum'daki zelzeleden üzülen, bütün bir millettir. Bütün Türk camiasının kalbi, tıpkı benim üzüntümlle çarpılmaktadır.”

du. Zelzelenin bu havalide yaptığı tahribattan içim kan ağlıyor. Emin olabilirsiniz ki, Erzurum'daki zelzeleden üzülen, bütün bir millettir. Bütün Türk camiasının kalbi, tıpkı benim üzüntümlle çarpılmaktadır. Umumun bu üzüntülere yalnız manen alakadar kalmayacağı, mevcut felaketi hafifletmek için madde-ten de şefkat vazifesini yapacağı muhakkaktır. Hükümet heyetimi-

zin Erzurum felaketi ile, felaketzedeleriyle pek sıkı surette alakadar olduğunu, yalnız resmi vazife icabı olduğu için değil, insani, vicdani hislerle ıstıraplı hafifletmek için en tesirli tedbirleri almakla iştigal ettiğini ehemmiyetle kaydederim. Benim buraya gelişim, aynı zamanda hükümetin de lazım gelen mahlumatı almasında, ayrıca kolaylık temin edecektir. Mümkün olan her şey yapılacak, vaziyeti iyileştirmeye çare bulunacaktır. Bu felaketzedelere merkezi hükümetin seri yardımını şüphesizdir. Buraya gelmekliğim, felaketzedelerin ahvalini mahallinde bizzat inceleyerek bulabileceğim

tedbirleri merkezi hükümete bildirmek hususunda faydalı olacaktır.”

Latife Hanım'la birlikte depremzedeler için açılan yardım kampanyasına katkıda bulun-

duktan sonra afetin alt edilmesi için çalışmalara katıldı. Deprem kadar acı veren bu yöreye çağdaş uygarlığın, aydınlanmanın ışığını taşıyacak banka memurundan doktora, uzman, becerikli insanların, kuruluşların gönderilememesi sorunuydu. İstifa edip gelmeyenlerin memuriyet ve meslekleriyle ebediyen alakalarının kesilmesini istedi.

Köylülere pulluk sağlanması



Yıkıntıları dolaşan, afete uğrayan halkla görüşen, aç susuz kalmış ancak elindeki dayanayı onun için kurban edecek kadar yürekten Atatürk'e bağlı köylüler "Üzülmeyiniz Paşam, Cumhuriyet Hükümeti var olsun, kurtarıcımız sağ olsun hiçbir şey istemiyoruz. Onların sayesinde biz bu köyleri altından yaparız" diyordu.

için onay veren Gazi, askeri ve sivil kurumlardan deprem raporu istedi. Halkın kış gelmeden barınabilmelerini sağlamak için izin verdiği kereste kesimini yerinde görmek için Sarıkamış'a gitti. Yıkıntıları dolaşan, afete uğrayan halkla görüşen, aç susuz kalmış ancak elindeki dayanayı onun için kurban edecek kadar yürekten Atatürk'e bağlı köylüler "Üzülmeyiniz Paşam, Cumhuriyet Hükümeti var olsun, kurtarıcımız sağ olsun hiçbir şey istemiyoruz. Onların sayesinde biz bu köyleri altından yaparız" diyordu.

Askeri birlikler yıkılan köylerde onarım, bakım, baraka ve alt-yapı çalışmalarıyla kış bastırmadan yaraları sararken Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da, ayrıca Musul'da

toplumsal depremler yaratmaya çalışılanlar vardı. Günlerdir Ankara'dan uzakta olan Gazi, dönmeden Doğu illerinden gelen heyetlerle görüştü.

Erzurum'dan ayrıldı ancak depremedeleri unutmadı. Kış bastırmadan yolda Yozgat'tan geçtiği telgraflarla işleri izledi ve hızlandırdı. 28/29 Ekim'de masraflarını kendi cebinden karşıladığı sofrasında konuklardan biri beş yıl önceki "Türk milletinin istibdat ve tahakkümle idare edilebileceğini zannedenler, Türkü ve Türk tarihini bilmeyenler ve anlamayanlardır" sözlerini anımsattı. Gazi:

"Evet yine tekrar ediyorum, böyledir. Türk milletini demokrasiden başka bir şekilde idare imkanı yoktur. Harabelerin içinde Türk köylüsüne rast geldim. Zelenenin

zararlarından ben teselli edeceği-me, onlar beni teselli ettiler. Milletin maddi mahrumiyetleri çoktur. Fakat efendiliği ezelden beri benimsemiştir. Efendiliği benimsemek ona her yeniliği yaptıracaktır. Türk halkı mutaassıp değildir. Her yeniliğe kabiliyetlidir. Muhtelif tarih devirlerinde buna mani olanlar, fuzuli alim kisvesine bürünenler, 'İyi şey ama halkın efkârı tahammül eder mi?' diyorlardı. Eder efendi eder. Sen halka iftira ediyorsun."

Atatürk: Türk halkı mutaassıp değildir. Her yeniliğe kabiliyetlidir. Muhtelif tarih devirlerinde buna mani olanlar, fuzuli alim kisvesine bürünenler, 'İyi şey ama halkın efkârı tahammül eder mi?' diyorlardı. Eder efendi eder. Sen halka iftira ediyorsun."

TBMM'nin dönem açılışında Erzurum depremini anlattı:

"Deprem ne yazık ki birçok zayıyata sebep oldu; fakat felaketzede halkın bizzat sahip olduğu kuvvet, bütün milletin gösterdiği alaka ve şefkat ve Cumhuriyet hükûmetinin bütün vasıtaları kullanarak aldığı tedbirler, felaket izlerini hafifletmiştir."

Gazi'nin 1931'de MEB'in yayınladığı tarih kitabına düştüğü not

ilginçti:

"Malzeme ve işçi çoktu. Mısırlılar büyük yapımayı severlerdi. Fakat delicesine değildi. Bunda geometri usulleri hakimdi. Büyüklük içinde intizam, Mısır sanatının vasıflarından biridir. Diğer bir özelliği de sağlamlıktır. Mısırlılar ebediyet için yapmak isterlerdi."

Atatürk öngörülerıyla de ölümsüzdü:

"Felaket başa gelmeden evvel, onu önleme ve ona karşı müdafaa çareleri düşünülme lazımdır. Geldikten sonra elemnenin faydası yoktur. Aciz ve korkak insanlar, herhangi bir felaket karşısında milletin de atıl kalmasına ve çekingen bir hale gelmesine saik olurlar. Acz ve tereddütte o kadar ileri giderler ki, adeta kendi

kendilerini aşağılarlar. Derler ki, 'Biz adam değiliz ve olamayız! Kendi kendimize adam olmamıza imkân yoktur.'

Millete şunu da ihtar ettim ki, kendimizi cihanın hakimi zannetmek gafleti artık devam etmemelidir. Hakiki mevkiimizi, dünyanın vaziyetini tanınamaktaki gafletle, gafilere uymakla milletimizi sürüklediğimiz felaketler yetişir! Bile bile aynı faciayı devam ettiremeyiz!" •

yasarozturk@butundunya.com.tr



Mustafa Kemal Atatürk'ten

NUTUK

(15-20 Ekim 1927)

49

Bayburt'ta Dinci Ayaklanma!

Efendiler!

Bir taraftan İstanbul'un, değindiğim ve açıkladığım can sıkıcı durumuyla uğraşırken, diğer taraftan yurdun doğu ucunda da bir yalancı peygamberin ortaya çıkardığı önemli ve kanlı bir olay geçiyordu. Bu konu üzerine 15. Kolordu Komutanlığı'ndan birçok raporlar geliyordu.

Bayburt'a dört saatlik yerde Hart Köyü vardır. Bu köyde oturan Eşref adında bir şeyh, halka Şiilik aşılyormuş. Buna üzülen Bayburt Müftüsü ve hocalar, Şeyhi sorguya çekmek için oluşturdukları bir kuru-

lu Hart'a göndermişler ve yerel hükümet adına şeyhi çağırılmışlar. Şeyh bu çağrıya uymamış ve çağrılan yere de gelmemiş.

Gelişmeler üzerine hükümetçe, 50 kişilik bir birlik gönderilmiş. Buna büsbütün kızan ve paniğe kapılan Şeyh, sözde müritlerini başına toplayarak askeri birliğe saldırarak askerlerin silahlarını ve cephanesini almış, erlerini ve subaylarını tutsak etmiş ve kimilerini de şehit etmiş.

Hiç arzu edilmemesine ve bir an önce olayın kan dökülmeden ortadan kaldırılmak istenmesine karşın,

ne yazık ki gelişmeler Şeyh ve sözde müritlerinin arzu ettikleri gibi bir seyir izlemiş.



Bunun üzerine, çevredeki bazı askeri birlikler, Bayburt'a gönderilmekle birlikte, işin barışçı yolla bir sonuca bağlanması tercih edilmiş.

“Şeyh (...) köylere ‘Şeriat Üyesi’ ve ‘Beklenen Mehdi’ imzalarıyla birtakım bildiriler göndererek halkı aldatmış ve kendisine katılmalarını sağlayarak başkaldırmış.”

Şeyhin yanına hocalardan ve üst subaylardan meydana getirilen bir kurul gönderilmiş. Hükümete boyun eğmesi için öğütler verilmiş.

Böylece boşuna on altı gün geçirilmiş.

En son giden, Erzurum Kadısı başkanlığındaki kurulun ricası da Şeyh Eşref üzerinde bir etki yapmamış.

Tersine, Şeyh bunlara: **“Hepiniz kâfirsiniz! Kimseyi tanımam, boyun eğmem, savaşaçağım! Tanrı bana şeriatla görevlisin, dedi.”** yolunda bir ultimatom vermekle birlikte, bir yandan da köylere **“Şeriat Üyesi”** ve **“Beklenen Mehdi”** imzalarıyla birtakım bildiriler göndererek halkı aldatmış ve kendisine katılmalarını sağlayarak başkaldırmış.

Yapacak fazlaca bir şey kalmayınca ve verilen bir talimat üzerine Bayburt'a giden ve 9. Tümen'in komutasını ele alan Yarbay Halit Bey, 25 Aralık 1919 günü, yeterince kuvvetle Hart'a gider.

Şeyh, topladığı asilerle karşı koymaya karar verdiğinden topçu ve piyade birliklerinin Şeyh ve sözde müritlerine karşı askeri bir mücadeleye girişmesi zorunluluğu doğmuş.

Bu sırada, Şeyh'in adamlarından bir

kısmı da, Hart'a yardım etmek üzere, yakın köylerde toplanmışlar.

Sonunda, Yarbay Halit Bey'in Bayburt'tan doğrudan doğruya Bana gönderdiği 1 Ocak 1920 günlü telgrafında dediği gibi:

“Hart olayı, yalancı peygamberle oğullarının ve adamlarından kimilerinin öldürülmesi ve Hart'ın alınmasıyla sonuçlanmıştır.”

Halit Bey, bu telgrafında, milletvekillerleriyle ilgili kimi bilgiler de verdiğiinden kendisine

ne 1-2 Ocak 1920 günü şu telgrafın gönderilmesini sağladım:

“Hart olayında siz kardeşimin elde ettiği başarıyı kutlar ve milletvekillerinin Ankara'ya gelmeleri yolundaki çalışmalarınıza teşekkür ederim.

Mustafa Kemal”

İstanbul Hükümeti Orduyu Yıpratıyor!

Efendiler!

Harbiye Nazırlığı ile Heyet-i Temsiliye arasında sürüp giden bir sorun vardı.

Nazır Paşa, İstanbul'da bulunan generalleri, kolorduların başına ve albayları da, tümenlerin başına geçirmek istiyordu. Diğer subayları

da, Anadolu'daki çeşitli birliklere göndereceğinden söz ediyordu.

Bu isteği, bir ilke olarak ileri sürmüş ve uygulanmasını da;

-Harbiye Nazırlığı Eski Müsteşarı Ahmet Fevzi Paşa'yı, Ankara'da Ali Fuat Paşa'nın yerine 20. Kolordu Komutanlığı'na,



Ahmet Fevzi Paşa



Nurettin Paşa

-Nurettin Paşa'yı da, Konya'da Albay Fahrettin Bey'in yerine 12. Kolordu Komutanlığı'na atamakla, bir oldu-bittiyeye getirmek istemişti.

Bu yön-tem izlenip uygulandığında, I. Dünya Savaşı'nda yetmişmiş ve kolordu ve tümen komutanlıklarına yükselmiş ne kadar genç general ve üst unvanlı subay varsa, hiç kuşku yok, bunların hepsi bu görevlerden uzaklaştırılmış olacaktı.

Çünkü İstanbul'da toplanmış eski general ve üst unvanlı subaylar, kıdem ve rütbe bakımından, ordudaki büyük birliklerin başında bulunan genç komutanlardan öndeydiler.

Biz, hiçbir zaman bu ilkedен yana olamazdık.

Özellikle, içinde bulunduğumuz koşullar unutulurken, yapılan böyle yanlış işlere, **“Olur!”** diyemezdik.

Bunun için, Cemal Paşa'ya her zaman görüşümüzü ve atanan yeni

kolordu komutanlarının gönderilmeleri gerektiğini bildiriyoorduk.

Fahrettin Paşa, kolordusunun başında bulunarak, Aydın cephesine yardım etmeye ve destek olmaya çalışıyordu.

Ali Fuat Paşa, Ferit Paşa zamanında görevden alınmıştı. Cemal Paşa, o haksız işlemi düzeltmek istememişti.



“Ali Fuat Paşa, hem Kuvay-ı Milliye Komutanlığı'nı yapıyor hem de, gerçekte, kolordusunu elinde tutuyordu.”

20. Kolordu'ya, Ankara'da bulunan 24. Tümen Komutanı Yarbay rahmetli Mahmut Bey, vekil olarak komuta ediyordu.

Ali Fuat Paşa, hem Kuvay-ı Milliye Komutanlığı'nı yapıyor hem de, gerçekte, kolordusunu elinde tutuyordu.

Biz, kolordu ve tümen gibi birliklerde komuta değişikliğini kabul etmemeye; özellikle, ulusal isteklere uymuş ve o yolda çalışan, kendini her yönüyle kabul ettirip, kanıtlamış kişilikleri belli komutanları, böyle boş ve nasıl bir özel amaca dayandığı bilinmeyen bir ilke için göz-

den çıkarmamaya kesin olarak karar verdik.

Ancak, İstanbul'da bulunan genç ve özverili subayların ve hekimlerin de, bir an önce Anadolu'ya, ordu birliklerine gönderilmelerini yararlı buluyor ve istiyorduk.

Cemal Paşa, Ankara'ya geldiğimiz günlerde bu sorunu daha çok üstlenmeye ve bu iş üzerinde acele

le davranmaya başladı.

Bunu bir onur sorunu yaptı.

Nazırlıktan çekileceğini bildirerek gözdağı vermeye başladı.

Makine başında yanıt verilmesi konusundaki ısrarlı talepleri üzerine, Harbiye Nazırı'na 29 Aralık 1919 gü-

nü yazdığı telgrafta:

“Ali Fuat Paşa'nın komutanlıktan ayrılmasını, biz aslında hiçbir zaman kesin bir ayrılma olarak kabul etmedik.

Ahmet Fevzi Paşa'nın asıl olarak komutanlığa atanması söz konusu olamaz!

Bariş yapılmadan önce, düşünülen ve uygun bulunan ilkenin uygulanması büyük sakıncalar doğurur. Savaşta çalışarak yükselmiş kişileri, ast durumuna düşürmek olmaz!

Bu zamansız girişimler, ulusal örgütler için çalışmakta olan kişilerin iş başından ayrılmalarına ve

böylece ulusal birliğin bozulmasına yol açar.

Açıkta kalmış yeterliliği kanıtlanmış kişiler, kolordulara bağlı bulunan bölge ve mevki komutanlıklarına ya da askerlik şubelerine atanarak, gerekli sorumluluğa kavuşturulabilirler.

Küçük rütbeli subay ve hekimlerin ise bir an önce gönderilmesi gerekir.

12. Kolorduya gelince; bu Kolordu, savaşan Kuvay-ı Milliye ile işbirliği yapmış ve bundan dolayı da her iki taraf arasında karşılıklı bir güven oluşmuştur.

Değişikliğe kesinlikle yer yoktur. Oradaki durum da böyle bir şeye hiç bir zaman elverişli değildir.” dedim.

Konu hakkında Anadolu ve Rumeli’de bulunan bütün komutanlarla yazışmalar yaparak dikkatlerini çekmiştim.

Ocak ayı başında, Ankara’da bulunan Fuat Paşa’ya olduğu gibi, Konya’da bulunan Fahrettin Paşa’ya da:

“Nurettin Paşa atanacak olursa, komutayı bırakmayarak eskisi gibi ulus ve yurt görevini sürdürmesi gerekmektedir.

Şu halde, bu konuda yapılacak bildirimlerden zamanında Bize bilgi veriniz.” diye talimat verdim. •

cengizonal@butundunya.com.tr

Gelecek Ay: *Harbiye Nazırı Aklınca Tehdit Ediyor!*

Atatürk'ün Devletçilik Anlayışı

Devletçilik ilkesi, özel girişimciliği reddetmez. Tüm üretim araçlarının devletin elinde toplanmasını öngörmez. (...) Ekonomide devleti hem düzenleyici, tasarıyıcı, destekleyici hem de işletmeci olarak görür: (...) Devletçilik ilkesinin anlamını ve gerekçesini, Atatürk'ün aşağıdaki sözleri yeterince açıklamaktadır:

“Türkiye'nin tatbik ettiği devletçilik sistemi XIX. asırdan beri sosyalizm teorisyenlerinin ileri sürdükleri fikirlerden alınarak tercüme edilmiş bir sistem değildir. Bu Türkiye'nin ihtiyaçlarından doğmuş, Türkiye'ye özgü bir sistemdir. Devletçiliğin bizce anlamı şudur:

Kişilerin özel teşebbüslerini ve şahsî faaliyetlerini esas tutmak, fakat büyük bir milletin ve geniş bir memleketin bütün ihtiyaçlarını ve çok şeylerin yapılmadığını göz önünde tutarak, memleket ekonomisini devletin eline almak. Türkiye Cumhuriyeti Devleti, Türk vatanında asırlardan beri kişisel ve özel teşebbüslerle yapılmamış olan şeyleri bir an önce yapmak istedi ve kısa zamanda yapmayı başardı. Bizim takip ettiğimiz bu yol, görüldüğü gibi liberalizmden başka bir yoldur.”

Muzaffer Erendil; İlginç Olaylar ve Anekdotlarla Atatürk, Genelkurmay Yayınları, Ankara, 1988.

Hâkimiyeti Milliye

Devrimlerimiz

Kesin olan ihtilaller, bir fikir hareketinden doğanlardır...

Geçirdiği aşamalarla bizi, bir fizik kanunu gibi, aynı sonuçlar vereceğine inandıran büyük Fransız İhtilali, en önde fikir bayrağını taşır. Devrimler, toplumların dehası demektir. Onda daima geleceği öngörebilen bir irade ve ileriye atılan bir güç vardır. Başarılı olan her devrimden sonra toplumun yüzü kesinlikle değişir.

Bu değişiklik de sürekli olarak bir yeniliği ifade eder. Bilimsel, siyasi, felsefi, edebi ve ekonomik bir yığın yeni kural koymak ile birkaç güçlü ismi asmak büyük devrimlerin ilkesidir.

Geriye doğru bakanların zaman içinde ortaya koyacağı ve zamanla yapacağı gürlüğe ise, sonunda bir ölüm sessizliğine bürünmeye mahkûmdur.

31 Mart niçin yaşayamadı ise Şeyh Sait de onun için öldü!

Ulusların çoğunlukla desteğini alamayan hareketler, ortaya konulmak istenmelerinden çok kısa bir süre sonra kendi hazırladıkları sonlarına doğru gitmeye başlar.

Onun için çok net olarak söylenebilir ki;

Devrimler toplumun desteğini aldıkları için devrim nitelik ve özelliklerini sürdüren oluşumlardır.

Bu ifadeden olmak üzere şu kesinlikle ifade edilebilir:

İrtica, bir çağlayan gücü ile akan yeni hareketlerin kaynağını bulmaya ve kurutmaya giden eski bir teknedir ki, sonunda küçük bir dönüm noktasında batır!

*İrtica,
bir çağlayan
gücü ile akan
yeni hareketlerin
kaynağını bulmaya
ve kurutmaya
giden eski bir
teknedir ki,
sonunda küçük bir
dönüm noktasında
batır!*

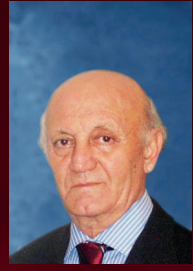
Ulusun tamamı ya da önemli bir çoğunluğu tarafından kabul görmeyen, desteklenmeyen ve esaslı bir fikir gücüne de dayanmayan her devrimci hareket; esaslı bir devrim olarak kabul görmeyen çılgın ve ahmakça bir gürlüktür.

Ülkede geriye doğru adım atmak isteyenlerin sonunu şimdiden öngörmek sanıldığı gibi zor değil, aksine oldukça kolaydır...

Günümüzde bu tür girişimlerde bulunanların da varacakları noktayı görmek ve sonlarını tahmin etmek mümkündür. En yeni kurallara dayanan devrimlerimizden daha ileriye bakan bir zekânın ortaya çıkmasına ise olanak yoktur. •

Hâkimiyeti Milliye Gazetesi

5 Aralık 1929



Atatürk ve Mehmetçik Efsanesini Yaratan Çanakkale Zaferi



“Karşılıklı siperler arasındaki mesafe 8 metre, yani ölüm kesini.

Birinci siperdekiler hiç kurtulmamacasına hepsi düşüyor; ikinci siperdekiler onların yerine giriyor. Fakat ne imrenilecek bir soğukkanlılık ve tevekkülle biliyor musunuz?

Öleni görüyor; üç dakika sonra öleceğini biliyor; en ufak bir duraksama bile göstermiyor. Sarsılmak yok. Bu, Türk askerindeki ruh kuvvetini gösteren, hayrete ve tebrike değer bir örnektir.

Emin olmalısınız ki Çanakkale

*Savaşı' nı kazanan bu yüksek ruh-
tur... / En büyük anıt Mehmetçğin
kendisidir..."⁽¹⁾ Atatürk*

Çanakkale destanlarının ifade et-
tiği gibi: "Çanakkale içinde
aynalı çarşı, ana ben gidiyom düş-
mana karşı... / ...Ölüm indirmede
gökler, ölü püskürmede yer; / O ne
müthiş tipidir: Savrulur enkâz-ı be-
şer... / Kafa, göz, gövde, bacak, kol,
çene, parmak, el, ayak, / Boşanır
sırtlara, vadilere, sağnak sağnak..."

"Gazi, Ça-
nakkale Mu-
harebelerinin
sonucunu tayin
etmiştir. Bir tū-
men komutanı-
nın üç ayrı yerde
kendi inisiyatifi
ile giriştiği hare-
ketlerde bir sa-
vaşın ve hatta
bir ulusun kade-
rini değiştirecek
yücelikte bir za-
fer kazandı-
nı, tarihte pek az
görülür..."⁽²⁾

"...Çanakkale
Harekâtı' nda her
iki taraf da hata-
lar yapmakta idi.
Fakat, hata yap-
mayan bir tek adam vardı: Yarbay
Mustafa Kemal."⁽³⁾

Çanakkale Savaşı' nda 9. Bölük
Kumandanı kahraman Yzb. Musta-
fa'nın, tarihe not düşen mektubu;

"Düşmanın Seddülbahir

mintikasına taruzunda ikinci hatta
bulunan bölüğümün Gaziler Tepe-
si' ne yetişmek için silaha sarıldıkla-
rı bir günde bütün bölüğüme misal
olan dört fedakâr neferin menkıbesi:

Gün doğarken yüzlerce topların
soğuk namlusundan çıkan mermile-
rin karşısında asabiyetle yumrukla-
rını sıkın askerim düşman üzerine
atılan ve onları yok etmek için dört
gözle bekletilmiş ileri hareketin em-
rini aldı. Gazileri takviyeye gidiyor-
duk. Düşmanlardan intikam almak



**"Çanakkale Harekâtı' nda her
iki taraf da hatalar yapmakta
idi. Fakat, hata yapmayan
bir tek adam vardı: Yarbay
Mustafa Kemal."**

için bütün mevcudiyetleriyle as-
kerlerim ileri atıldılar. Yol üzerin-
de her nasılsa düşman mermisinden
ateş alan bir sandık cephane, yo-
lu bütün kapamış geçmek ihtimali-
ni müşküllandirmişti. Bu hali gören

askerlerimden dört kişi ileri fırladı. Dini, vatani, milleti için çırpınan buruk kalpleri civardan topladıkları kum torbalarını omuzlayarak yanan sandık üzerine hemen dördü birden atıldı. İki saniye sonra sandık torbalar altında kalmış ve yolumuza mani olacak müşkülât bertaraf edilmişti.

Bu dört askerın cesareti sayesinde İlderesi yolu açıldı. Tam zamanında gazilerde bulunan silah arkadaşlarına yetişmek mümkün oldu. Bu dört yavrunun azmini de ğil kurşun, süngüler, top- lar bile kesr edemedi- ğinden (durduramadı) kahramanca hareketle- ri ecdadımızın tarih-i Osmani'deki menakıbı olarak yadigâr olmak üzere isimlerini anma- yı bir görev bilirim.

Şarapnelle yara- lanan **Ethem Onbaşı, Süleyman oğlu Et- hem, Mehmet oğlu Recep, Bekir oğlu Mehmet.**"⁽⁴⁾

"Ölüm kalım muharebelerinin geçtiği Arıburnu Kanlısırt mevkii' inde savunma hattımızı sürekli taciz eden düşman mitralyözünü susturmak için, Mustafa Çavuş ve iki arkadaşı, kurşun sesleri ve bomba uğultuları arasında gecenin karanlığında ilerleyerek mitralyözün bulunduğu siperin içine atlamışlar, birkaç süngü darbesinden sonra büyük bir baskın olduğunu zanneden düşman dağılmaya başlayınca Mustafa Çavuş mitralyözünü omuzlamış. Dönerken arkadaşı şehit olmuş, göz yaşları

içinde, titreyen sesiyle ve kendi şivesiyle 'Alın şu uğursuzu, bana pahalı- ya oturdu.' dedi..."

42. A. Kumandanı, imza

İngiliz ve Fransız deniz filosu, Çanakkale girişindeki tabyaları bombardıman etmekteydi. Boğazın savunma düzeni önemliydi. Türk savunması tabyalara göre tertiplenmişti. Müstahkem Mevki Komutanı Cevat Paşa (Çobanlı) kuvvet çoğunluğunu Boğaz'ın merkezi olarak düzenledi ve başarılı oldu. Nusret Mayın Gemisi de kıyıya paralel olarak mayınları döşedi. 4 Nisan 1915'te Seddülbahir bölgesine çıkan İngilizler'in ateşi süngü hücumuyla püskürtüldü. Mustafa Kemal o gün akşam yaralananları ziyaret ederken Mehmet Çavuş'un elinde taşla düşmana hücum ettiğini fark etmiş ve nişanla ödüllendirilmesini teklif etmişti.

ettiğini fark etmiş ve nişanla ödüllendirilmesini teklif etmişti. Efsane "Mehmetçik" ifadesinin buradan doğduğu bazı kaynaklarda yer almakta.⁽⁵⁾

"Yaşamaz ölümü göze almayan. / Zafer, göz yummadan koşana gider. / Bayrağa kanının alı çalmayan, / Gözyaşı boşana boşana gider! / Kazanmak istersen sen de zaferi / Gürlenen sesinle doldur gökleri / Zafer dedikleri kahraman peri/Susandan kaçır da koşana gider..."⁽⁶⁾

"Çanakkale Harekâtı'nın başlangıcı, İtilaf Devletleri bakımından

seferin acı olayıdır. Çünkü, ilk çıkarma anında; bölgede, deha sahibi genç bir komutan hazır bulunuyordu. Bu komutan olmasaydı, Avustralyalılar ve Yeni Zelandalılar, pekala hakim bölge Conk Bayrını o sabah ele geçirebilirler ve muharebenin sonucunu daha o zaman ve o yerde tayin edebilirlerdi...”⁽⁷⁾

“Şu Boğaz Harbi nedir? Var mı dünyâda eşi? / En kesif orduların yükleniyor dördü beşi, / Tepeden yol bularak geçmek için Mar-mara’ya- / Kaç donanmayla sarılmış ufacak bir karaya...”

“Gazi, eşi olmayan bir muhakeme nuru ve harikulâde bir terkip kudreti ile netice anında

daima hakikati buluyordu ve işte o hakikat de milletine milletine rehber oluyordu. İlâhi bir kumandanlık, dışarıya karşı hiçbir eziklik göstermeyen kuvvetli bir seciye, hiçbir mesuliyetten irkilmeyen bir cesaret ve hiçbir engelin; yürüdüğü istikâmetten ayrılmayacağı bir sebat, kararlarında dahiyane bir yanılmazlık; işte Kemalist ihtilâl tarihinin tetkiki hissiyatını cezbedecek bir tarzıdır...”⁽⁸⁾

Atatürk’ün en yakın silah arkadaşı seçkin bir komutan ve devlet adamı ikinci Cumhurbaşkanımız İsmet İnönü’ye göre: “Atatürk’ün

büyük vasıfları vardır. Karar sahibidir; kararları açıktır ve bir defa karar verdikten sonra, onu uygulamak için kişiliği çok etkileyicidir... Muharebe meydanında yürütmek istediği muharebe şeklini, tertipleri, en uzak yerlerde bulunan askere kadar duyurur; onun üzerinde kendi iradesini ve azmini mutlaka sirayet ettirirdi. Bu, bir kumandan için en büyük niteliklerden biridir...”



**İsmet İnönü:
“Atatürk’ün
büyük vasıfları
vardır. Karar
sahibidir,
kararları açıktır
ve bir defa karar verdikten
sonra, onu uygulamak için
kişiliği çok etkileyicidir..”**

“Tarihte Çanakkale Savaşı, bir dizi yenilgi ve başarısızlıklardan sonra gelen büyük bir zaferdir. / Çanakkale-Gelibolu-Anafartalar Savaşları Türk Milletine bir Mustafa Kemal çıkarmıştır... / Türk halkı için yeni bir devrin ve hatta yeni bir çağın başlangıcını teşkil eden bir ‘Ulusal Milat’tır. / Tarihe bizim ‘Çanakkale Geçilmez’ ve onların ‘Çanakkale Geçilemedi’ deyimini yazdıran bu savaş yeni bir Türkiye’nin kuruluşu harcıdır.”⁽⁹⁾

“...Dünyanın hiç bir ordusunda, yüreği seninkinden daha temiz; daha sağlam bir askere rast gelinmemiştir.

Her zaferin mayası sendedir; her zaferin en büyük payı senindir. Kanaatinle, imanınla, itaatle hiçbir korkunun yıldıramadığı demir gibi pâk kalbinle düşmanı alteden büyük gayretin için minnet ve şükranımı söylemeyi nefsim peki aziz bir borç bildim. Sizin gibi kumandanları, zabıtları, neferleri olan bir millete, yadelleri altında köle olmak mümkün değildir...”

Başkumandan Mustafa Kemal
- (20 Eylül 192)

“Atatürk’ün on beş yıl gibi kısa bir sürede eriştiği başarılar, bütün dünya karşısında kendi başına bir tarihtir. Yeni Türkiye ise çalışmanın, gelişmenin, güçlülüğün ve yarına insanın şerefli bir örneğidir.”⁽¹⁰⁾

Çanakkale Boğazı’nın güney bölgesinde, bu günkü adıyla Hisarlık Tepesi’ne kurulan ve ünlü tarihçi Homeros’un İlyada Destanı’na konu olan ve MÖ1200 yıllarında Akhalar’ın saldırısına uğrayan efsane Troya kenti, Çanakkale’yi geçilmez yapan 18 Mart 1915 Çanakkale Zaferi ile “Destan Abide” olarak, yepyeni bir efsane haline gelmiştir...

“Gerçek ne kadar acı olursa olsun, olduğu gibi kabul edilmelidir... /...Benimle beraber burada muharebe eden bütün asker arkadaşlarım, düşmanı tamamen denize dökmedikçe yorgunluk belirtileri göstermeyeceklerine şüphem yoktur.” diyen, akla dayalı muhakeme, cesaret, sevgi ve sorumluluk duygusu sahibi Komutan Gazi Mustafa Kemal ve sabır, metanet, disiplin sahibi, kalbi vatan sevgisi ile dolu kahraman

Mehmetçikler, deniz ve kara savaşlarında efsane yaratıldılar. Mehmetçik Mustafa Kemal’dir sözünü tarihe yazdılar.

Fazıl Hüsnü Dağlarca’nın “Çanakkale yeni Türkiye’nin önsözü” dediği, Atatürk ve Mehmetçik Efsanesi yaratan Çanakkale Zaferi, tam bağımsızlık yolunda Kurtuluş Savaşı’nın kadrosunu yaratmış, Cumhuriyete giden aydınlık yolu açmıştır. Türk Ulusu’nun gurur ve güven kaynağı bir büyük Zafer Abidesi olarak bütün görkemleriyle en yücelerde, tarihlerde, gönüllerde aziz ve seçkin yerini almıştır.

Efsane Çanakkale Zaferi’nin 108. yılını derin bir tarih bilinci ile gururla kutlarken, savaşı barış için yaparak destan yaratan **Komutan Mustafa Kemal** başta olmak üzere, efsane yaratan **Mehmetçiklerimizi**, 215 kilo ağırlığındaki top mermisini sırtlayarak, topun namlusuna süren kahraman **Seyit Onbaşı’yı**, yüzbaşı **Sırrı Bey’i**, **Akbaş Şehitlerini**, **57. Piyade Alayı şehitlerini**, **Kıvalı Hasanları**, **dedelerimizi** ve **yüzlerce liseli - üniversiteli şehitlerimizi** rahmetle, gazilerimizi minnetle ve saygı ile anıyoruz. “Toprak, uğrunda ölen varsa vatandır.” diyerek sonsuza dek anacağız. •

yahyaaksoybd@butundunya.com.tr

1 -Gazi Mustafa Kemal Atatürk (57. Alayın Konkbayırı’ndaki taarruzu), **2** -Aspıncı Oğlanlar (İng. General), **3** -Frank Knight, Batılı yazar, **4** -Destan ve Abide Çanakkale, KTB. y.s. 37, **5** -Ahmet Yavuz, Başkomutan-Emsalsiz lider, 2021, S.83, **6** -Faruk Nafiz Çamlıbel, Çanakkale Destanı, **7** -Alan Moorehead, Avustralyalı tarihçi, **8** -E. Bnb. Otto Welsch, Türk İstiklâl Harbi’ni Başaran Yüksek Fikir, Belgelerle Türk Tarihi, S.104, **9** -Hanri Benazus, **10** -Dr. Hüber Renihard (Alm.)Yeni Türkiye-Avrupa’ya Giden Yol, 1943, S.21-39.



Satır Arasında
Ömer Dedeoğlu



Mart 1923

1 Mart'ta, Meclis'in dördüncü toplantı yılının açılış konuşmasında Atatürk, eğitim ve öğretim işleri hakkında şunları söyler:

“Efendiler! Eğitim ve öğretimde tatbik edilecek usul, bilgiyi, insan için fazla bir süs, bir baskı aracı yahut medeni bir zevkten ziyade maddi hayatta başarılı olmayı temin eden pratik ve kullanılabilir bir cihaz haline getirmektir... Pratik ve kapsamlı bir maarif için vatan sınırının önemli merkezlerinde asri kütüphaneler, botanik ve hayvanat bahçeleri, konservatuvarlar, atölyeler, müzeler ve güzel sanatlar sergileri tesisi lazım olduğu gibi bilhassa şimdiki mülkiye teşkilatına nispetle kaza merkezlerine kadar bütün memleketin matbaalarla donatılması icap etmektedir... »

O, saltanat ve savaşlar yüzünden perişan halde olan Anadolu insanının, çağdaş uygarlıkların bireyleri seviyesinde bilgi ve beceriyle donanabilmesini arzuluyordu.

‘Devlet kitabı’ namı altında parasız olarak yayımlanacak pratik ve basit ifadeli eserlerle halkımıza hayati hakikatleri öğretmek çok faydalı bir usul olarak tavsiyeye değerdir...

Ulu Önder, eğitimin ve bilginin, kendisini elit gören bir zümreye özgü bir “süs” olamayacağını, bunun aydınlanmış toplumlar için yaşamsal bir unsur olduğunu ve tüm yurttaşların eşit şartlarda eğitim-öğretime erişimi olması gerektiğini düşünüyordu. Saltanat ve savaşlar yüzünden perişan halde olan Anadolu insanının, çağdaş uygarlıkların bireyleri seviyesinde bilgi ve beceriyle donanabilmesini arzuluyordu. Ulus ve yeni devlet bu halk ile inşa edilecekti. Bu yüzden ilk işlerden birisi öğretmen okulları açmak ve buraları bilim merkezleri haline getirmeye çalışmak olacaktı. Bu merkezlerde bilimsel sergiler ve konferanslar düzenlenecek, halkın okuma-yazma bilmeyen kısmını hızlıca okur-yazar yapıp onlara uygun gece dersleri açılacak, halkı aydınlatacak yayınlar yapılacaktır.

tı. Sevgili okurlar, bu okullar ileride Cumhuriyet’in ve devrimlerin itici güçleri haline gelecek Köy Enstitüleri ve Halk Evleri’nin temelini oluşturacaktı.

Kendisini *“Kuvvetli iradesi, şökkanlı ve nesnel aklı, mantıklı düşünüğü ve alçakgönüllülüğü, onu zamanının büyük adamlarından biri olarak öne çıkarmaktadır.”* diye niteleyen Daily Mail gazetesi muhabiri G. Ward Price’a, 4 Mart 1923’te verdiği demeçte Atatürk, şu tespitlerde bulunur:



Ulus ve yeni devlet bu halk ile inşa edilecekti.

“Eski Osmanlı İmparatorluğu hükümeti sürekli, kaynaklarından fazla borçlanarak mahvedici hatasını yaptı ve böylece yabancıların, Türkiye üzerinde, memleketi bu kadar mahveden, o malî tahakkümlerini kurmalarına fırsat verdi. Türkiye’nin mali bağımsızlığını bu kadar derinden ihlal eden bir kurumun, Düyunu Umumiye-i



“Harbin son senelerini dış borçsuz idare ettik, barış zamanında da borçsuz yaşamaya muktedir olmalıyız.”

Osmaniye'nin ortaya çıkmasına yol açtı. Gelecekte bu gibi mali prangalardan kaçınmakta kararlıyız. Yabancı sermayenin yardımına ihtiyacımız olacaksa ve buyur edeceksek, ancak kendi idaremiz dahilinde hakimiyetimizi tamamıyla muhafaza edecek şartlarda olmalıdır.

Giderlerimizi gelirlerimizle denk yapmak için elimizden gelenin en iyisini yapacağız. Harbin son senelerini dış borçsuz idare ettik, barış zamanında da borçsuz yaşamaya muktedir olmalıyız.”

Ekonomik ve özünde tam bağımsızlığımıza en büyük tehdidin ölçüsüz dış borçlanma ve dış

sermaye bağımlılığı olduğunu biliyordu. Ulusal çıkarlarla ve yerli mali siyasetle ters düşmediği sürece yabancı yatırıma karşı değildi. Ölümünden sonra dilenci ve basiretsiz siyasetçilerin elinde Türkiye kademe kademe dış borç ve yardım bataklığına sürüklenecek, 1980 sonrasında da bu durum ekonomik işgale dönüşecekti. Ulusun kaderi neoliberal kapitalizmin ve yabancı sermayenin eline terk edilecekti.

Ulu Önder, Adana Türk Ocağı'nda 15 Mart'ta gençlere hitaben yaptığı konuşmada şunları söyler:

“Genç arkadaşlarım; ben ve benim gibi sevdiğinize şüphe olmayan birçok arkadaşarımla beraber milletin en feci günlerinde vicdanımıza düşen vazifeyi yaptık. Fakat bu hususta bize cüret ve cesaret veren, siz ve si-

zi vücuda getiren büyük kalpli ana-

lar ve babalarınız ve bu millettir. Acı günlere ait olmakla beraber, bu memlekete ait kıymetli bir hatırayı burada yâd etmek isterim. Efendiler; bende bu vakaların ilk teşebbüs

hissi bu memlekette, bu güzel Adana'da vücut bulmuştur.

Bilirsiniz ki, Suriye felaketini müteakip, ben bir Alman'ın emri altında bulunan Yıldırım Ordularının

“...bize cüret ve cesaret veren, siz ve sizi vücuda getiren büyük kalpli analar ve babalarınız ve bu millettir.”

kumandanlığını almak üzere buraya gelmiştim. O zaman burada bütün memleketin, bütün milletin nasıl bir geleceğe sürüklenmekte olduğunu görmüştüm ve buna engel olmak için derhal teşebbüslerde bulunmuştum. Fakat o zaman için bu teşebbüsümü verimli kılmak mümkün olamadı. Çünkü o zaman için vaziyetim buna müsait değildi.

Efendiler, memleketiniz, bilhassa güzel Adana'nız, bilirsiniz ki, tarihin malum devirlerinden beri tamamen bir Türk memleketidir. Fakat bu Türk memleketi vatanın diğer kırsımlarından daha az çarpışmalar, felaketler, inkılaplar geçirmiş değildir. Lakin sonsuz asırlar içinde bu memleketin güzide evlatları daima o felaketlere mukabele etmiş, mukavemet göstermiş, mevcudiyeti muhafaza için çalışmışlardır. Daima muvaffak olmuşlardır. Bana milletin kurtuluşu yolunda ilk teşebbüs hissini bu mukaddes topraklardan gelmiş olması hasebiyle, hemşerisi olmakla iftihar ettiğim bu toprakları yüceltirim.”

19 Aralık 1918'de Hatay-Dört-yol, Karakese köyünde Mehmet Kara Çavuş'un düşmana attığı ilk kurşunla Adana ve Çukurova halkının kendiliğinden örgütlenerek Fransız işgaline karşı başlattığı direniş, tüm Anadolu için umut ve örnek olmuştu. Atatürk, bu bölgeyi çok önemsiyor ve ayrı bir değer veriyordu. Sonraları en çok ziyaret ettiği bölge olacak olan Çukurova'ya önemli kararlar öncesinde gelerek halkın nabzını tutacaktı.



'...kadınlarımız hatta erkeklerden daha çok aydın, daha çok feyizli, daha fazla bilgili olmaya mecburdurlar.'

(Bu satırlar, bölgeyi ve insanımızı art arda vuran iki büyük depremden bir hafta önce Adana'da yazıldı. Acımız büyük ve çok üzgünüz ama bir o kadar da eminiz ki vatanın kurtuluşunda başat rolü olan bu kahraman şehirlerimiz bütün ülkenin dayanışmasıyla tekrar ayağa kalkacaklar. Bu ayağa kalkış hiç şüphesiz bir kere daha tüm ulusa ilham olacaktır. Hepimize geçmiş olsun)

Konya Hilali Ahmer Kadınlar Şubesi'nde 21 Mart'ta yaptığı konuşmada şu tespitlerde bulunur:

“Kadınlarımızın her millette olduğu gibi, bizim milletimiz için de ne kadar yüksek önemi olduğunu

söylemeye lüzum yoktur. Bizim milletimizde kadın eskiden bu önemi hakikaten en ulvi derecede ortaya koymuştur. Büyük atalarımız ve onların anaları, tarihin ve vakaların şahitliğiyle sabittir ki, cidden yüksek faziletler göstermişlerdir.

Burada birçok noktalardan sayabileceğimiz o faziletlerin en büyüğü ve önemlisi kıymetli evlatlar yetiştirmeleriydi. Hakikaten Türk milletinin bütün cihanda yalnız Asya'da değil Avrupa'da dahi büyük hamleler göstermiş olması, tantanalı harekât icra etmiş bulunması, hep öyle kıymetli ataların faziletli evlatlar yetiştirmesi ve daha beşikten çocuklarının ruhuna mertlik ve fazilet telkin etmesi sayesinde idi... Anaların bugünkü evlatlarına vereceği terbiye, eski devirlerdeki gibi basit değildir. Bugünün anaları için gerekli vasıflara sahip evlat yetiştirmek, evlatlarını bugünkü hayat için faal bir uzuv haline koymak, pek çok yüksek vasıfları taşımaya bağlıdır.

Dolayısıyla kadınlarımız hatta erkeklerden daha çok aydın, daha çok feyizli, daha fazla bilgili olmaya mecburdurlar. Eğer hakikaten milletin anası olmak istiyorlarsa böyle olmalıdırlar.”

Cumhuriyet en başta sanat, bilim, spor olmak üzere her alanda başarılı olan Türk kadınlarının omuzlarında yükselecek ve Ulu Önder'in başlattığı Anadolu aydınlanma-sı kısa sürede bir kadın devrimine dönüşecekti.

24 Mart'ta İçişleri Bakanlığı'na şu gizli mesajı gönderir:

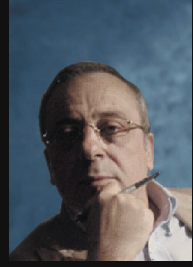
“Halen İstanbul'da bulunmakta olan Elazığ eski valisi Galip Bey'in mazuliyet (işten çıkarılmış olma) maaşı bağlanması için mahalli hükümette müracaat eylediği, yazışmalardan anlaşılmaktadır. Kendisi, bilindiği gibi, Damat Ferit hükümeti tarafından Sivas Kongresi'ni dağıtmaya memur edilmiş ve bu maksatla bir İngiliz binbaşısı ve daha bazı kişilerle işbirliği yaparak başına topladığı bir kuvvetle Malatya'ya kadar gelmişse de, tertip üzerine sevk edilen kuvvetlerle girişimi engellenmiştir. Bu hususta Sivas Kongresi'ne ait dosyalarda kesin belgeler vardır. Dolayısıyla hakkın da yasal işlemde bulunulmak üzere kaçmasına meydan bırakılmadan tutuklanması ile Ankara'ya gönderilmesinin sağlanmasını ve neticenin bildirilmesini rica ederim, Efendim.”

Atatürk, en yakın çevresinde bulunan ve daha sonra İzmir'deki hain suikast planının da arkasında olacak saltanat, hilafet ve manda yanlısı bu zihniyete karşı, kurtuluşun ilk günlerinden başlayarak ölümüne kadar, ulusun çıkarları için amansız bir mücadele verecek ve bunları dışlayacaktı. Maalesef ölümünden sonra bu hainlerin ardılları hem devrimlerin önünü kesecek hem de bağımsızlığını, emperyalizmi topraklarından defederek kazanmış Türk cumhuriyeti ve ulusunu, tekrar bu dış güçlerin insafına bırakacaktı. Ulu Önder en büyük tehlikenin içeriden geleceğini ön görerek, buna karşı ulusu defalarca boşuna uyarmamıştı... •

omerdedeoglu@butundunya.com.tr

1928
Yavuz-Havuz
Davası ve
Kumpas İddiaları
12

Otopsi
Cengiz Özakıncı



Bahriye Vekaleti'nin Kapanışı

Bahriye Vekaleti'ni kapatma kararı alan Cumhurbaşkanı Atatürk,
Genelkurmay Başkanı Fevzi Çakmak, Başbakan İsmet İnönü,
Milli Savunma Bakanı Kazım Özalp. (29 Ekim 1929)

*Bahriye Vekaleti'nin kuruluşuyla ilgili akademik yayınlarda
şimdiye dek üstü örtülmüş, çarpıtılmış olan gerçekleri,
yazı dizimizin önceki bölümlerinde birincil kaynaklardan
özgün belge, bilgi ve bulgularla ortaya koyduk.
Şimdi de Bahriye Vekaleti'nin kapatılışıyla ilgili akademik
yayınlarda ortaya konmayan, üstü örtülen gerçekleri görelim. »*

Bahriye vekaletinin kimlerini, neden, niçin kapatıldığını Başbakan İsmet Paşa (İnönü) ve Bahriye Vekili İhsan Bey (Eryavuz) TBMM'nin 24.12.1927 günlü oturumunda anlattılar. Başbakan İsmet İnönü uzun konuşmasında, kapatma kararıyla ilgili açıklama yaparken özetle şöyle diyor:

“26 Ekim 1927’de diğer bir Bakanlar Kurulu toplantısı oldu. Esas itibariyle bütçe için toplanmış olan bu Bakanlar Kurulu toplantısını: ‘Bu son Bakanlar Kurulu toplantısıdır; yıl başında (o dönemde yasama yılı başlangıcı olan 1 Kasım 1927’de) hükümetin istifasına karar verilmiştir,’ bildirimiy-le kapadım. 30 Ekim 1927 akşamı Bahriye Vekili (İhsan) Bey’le evimde görüşüp konuşarak: Sene (yasama yılı) başında (1 Kasım 1927’de) hükümetin istifası üzerine, Cumhurbaşkanı (Gazi Mustafa Kemal Paşa) Hazretleri’nin duyumsattıkları, sezdirdikleri gibi, hükümeti kurma görevini yeniden bana verirlerse, Bahriye Vekâleti’nin Milli Savunma Bakanlığı’na katılarak o bakanlıkla birleştirilmesine karar verilmiş olduğundan, kendisinin (Bahriye Vekili İhsan Bey’in) zorunlu olarak hükümetin dışında kalacağı bilgisini verdim.”

**

İsmet İnönü’nün bu açıklamasından sonra söz alan Bahriye Vekili İhsan Bey (Eryavuz) de aynı oturumda yaptığı uzun konuşmada Bahriye Vekaleti’nin kapatılması konusuna değindiği bölümde, Başbakan İsmet İnönü’nün sözlerini doğrularak şöyle diyecekti:

24 . 12 . 1927 C : 1

Bu son Heyeti Vekile içtimamızdır. Sene başında Hükümetin istifası mukarrerdir.» tebliği ile kapadım.

30 Teşrinievvel 1927 akşamı Bahriye Vekili Bey-le evimde mülakat ederek «Sene başında Hükümetin istifası üzerine, Reiscumhur Hazretleri ihsas buyurdıkları gibi, Hükümet teşkilini tekrar bana tevdi buyururlarsa Bahriye Vekâletinin Müdafaai Milliye ile mezç ve tevhidî mukarrer olduğundan kendisinin bizzarur Hükümet haricinde kalınacağından malumat verdim.»

7. — Büyük Meclisin sene başı günlerinin işgalatı malumdur. Yeni Hükümet ile Heyeti Vekile içti-

Başbakan İsmet İnönü’nün 24.12.1927 günlü TBMM oturumunda Bahriye Vekaleti’nin kapatılması kararıyla ilgili açıklamaları.

“Efendiler; bu önerge dolayısıyla huzurunuzda ve Büyük Milletimin huzurunda ve bütün uygar dünya huzurunda, samimi olarak, Muhterem Başbakanım ve Muhterem Liderim İsmet Paşa Hazretleri’ne arzı teşekkür ederim. Ben kutsal Milli Mücadele’nin ve Devrimin başından bu yana Büyük Kurtarıcı (Gazi Mustafa Kemal Paşa’nın) çevresinde ve çizdiği yol üzerinde diğer özverili arkadaşlarımla birlikte çelik ve demir bir cephe içerisinde yürüyen bir arkadaşınızdım. Ben ülkenin, devrimin mutluluğu ve başarısına ulaşması

uğruna o Büyük Kurtarıcı (Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın) önünde ve yanında ve onun güvenine erişmiş olan Muhterem İsmet Paşa'nın yanında olmaya bütün maddi ve manevi varlığım-la ant içmişim. (...) Efendiler;



Bahriye Vekaleti'ni kaldırma kararı alan Cumhurbaşkanı Atatürk, Genelkurmay Başkanı Fevzi Çakmak ve Başbakan İsmet İnönü.

benim bu göğsüm çok zaman önce-
den tanıdığım İsmet Paşa Hazretle-
ri'ne şu anda da takdir (beğeni) ve

muhabet (sevgi) hisleriyle dolu-
dur. Öyle tahmin etmek isterim ki
İsmet Paşa Hazretleri de beni iyi bi-

lardılar. Dediler ki, Heyet Vekileyi yeniden yapmak mecburiyetindeyiz. Bu husustaki fikrin nedir? Hayret ettim. Heyeti Vekileyi tespit hakkındaki fikrim, hayret ettim. Siz nasıl tensip ederseniz, öyle olur, dedim. Biz dedik Bahriye Vekâleti, Hava Müfettişliğini hepsini Müdafaa-i Milliyeye raptını muvafık gördük; ne dersin dediler. Muvafıktır ne diyeyim dedim. Dediler ki Erkânı Harbiye-i Umumiye de bu fikirde, Reisicumhur Hazretleri de buna taraftar. Muvafıktır efendim pek alâ dedim.

Bu teklifde yeni Heyeti Vekilede benim yerimin olmadığı, çünkü memleketin bütün kuvayı müdafaasının bir ele tevdiî kararlaştırıldığına muttali oldum.

Efendiler, huzuru devletlerinde söylüyorum, memleketin kuvayı havaıye, bahriye ve Berriyesini bir ele tevdi etmek ve Bahriye Vekâletini lâğvetmek hususundaki tasavvurları da bir vecizedir. Muvafıktır. Mantuka, akla ve memleketin menafine de muvafık bir vecizedir. Bunu da takdir ederim. Bundan dolayı kendilerini tebrik ve takdir ederim. İhsan Bahriye Vekâletinden çekilmiş ne çıkar; muvafıktır, vecizedir. Şayanı tebrik ve takdirdir, dedim. Ve hiç bir şey söy-

Bahriye Vekili İhsan (Eryavuz) Bey'in 24.12.1927 günlü TBMM oturumunda Bahriye Vekaleti'nin kapatılması kararını doğru bulduğuna ilişkin sözleri.

Ve efendiler, İsmet Paşa Haz-



02.11.1927 günlü Milliyet: "Müdafaayı Milliye vekaletinde müsteşarlıklar... Müdafaayı Milliye Vekaletinde hava, kara ve denizden ibaret üç müsteşarlık ihdası mevzubahisdir."

ne çıkar; uygundur, vecizdir (iyidir, doğrudur, güzeldir). Kutlanmaya, takdire değerdir,' dedim. Ve hiç bir şey söylemedim. Çekildik. Fethi (Okyar) Bey'i esenledik, yolcu ettik, uğurladık, döndük; evimize geldik. (...) Tekrar samimiyetle söylüyorum, Ben zekâsiyle, Türkiye'nin yıldızı karakteriyle (kişiliğiyle), devrimcilerin kılavuzu, yol göstericisi olan bu Sevgili Liderimin (İsmet Paşa'nın) yurdumun esenliği ve dâvamızın sonuna dek ayakları altında ölmeğe namusum üzerine ve ailemin yaşamı üzerine söz vermiş, and içmiş bir arkadaşınızım; ve beni bildiği halde hakkımda (Yüce Divan'da yargılanmaya yönelik) bu incelemeyi yaptırdığından dolayı, Türkiye'de tunçtan heykeli dikilecek, Türkiye'nin en büyük bir hükümet adamıdır. (Bravo sesleri). Bu olguyu Türkiye'nin düşmanı olan içteki ve dıştaki hâinler görsünler de Türkiye'nin durumu

ve Türkiye'yi yöneten kimselerin ahlâkı ve karakteri (kişiliği) nedir, anlaşılar ve korksunlar." (Bravo sesleri).

İsmet Paşa, kara, deniz, hava bütün savunmamızın tek elde toplanması düşüncesiyle Bahriye Vekaleti'nin kaldırılarak deniz işlerinin Milli Savunma Bakanlığı çatısı altında ve bir Bahriye Müsteşarlığı

şinca yürütülmesi kararını, Başbakan, Cumhurbaşkanı, Genelkurmay Başkanı, Milli Savunma Bakanı'nın birlikte verdiklerini 30 Ekim 1927 gecesi Bahriye Vekili İhsan (Eryavuz) Bey'e açıklamış; o da 30 Ekim gecesi, bu kararı doğru, yerinde, ilke çıkarlarına uygun bulunduğunu söylemiş; ve hemen iki gün sonra 1 Kasım 1927'de -yeni yasama yılının ilk günü- Hükümet yasa gereği istifa etmiş; Cumhurbaşkanı (Gazi Mustafa Kemal Paşa) yeni hükümeti kurma görevini yine İsmet Paşa'ya vermiş; İsmet Paşa, kurduğu yeni hükümette, iki gün önce Bahriye Vekili İhsan Bey'e söylemiş olduğu gibi, Bahriye Vekaleti'nin ayrı varlığını Milli Savunma Bakanlığı ile birleştirerek kaldırmış; TBMM'nin 2 Kasım 1927 günlü oturumunda yaptığı uzun konuşmada, bunu şöyle açıklamıştır:

- "Yeni hükümeti kurarken ki-

mi vekâletlerin (bakanlıkların) birleştirilmesini de hazırlayıcı olarak düşündük. Cumhuriyetin kuvvetlerinde emir ve kumanda bir Genelkurmay'da birleştirilince idari ve siyasi aygıtlarının da bir vekâlet makamında **çeşitli müsteşarlarla** birleşmesini en yararlı örgütlenme zannediyoruz. Bahriye Vekâleti bu örgütlenme içine dönüştürülüp ve birleştirilmekle bahri (deniz) ordunun ülke ve ulus savunması düzenindeki görevlerini ve araçlarını daha iyi düzenleyip donatacağımızı ümit ediyoruz. Ticaret ve Ziraat Vekâletleri'nin, İktisat Vekâleti adı altında birleştirilmesinin ise tutumlu olma düşüncesiyle birlikte, durumun gereklerine uygun olacağını düşünüyoruz.”

Bahriye Vekaleti 16 Ocak 1928'de “de juri” olarak kapatılmadan 2,5 ay önce 1 Kasım 1927'de Milli Savunma Bakanlığına bağlanmış ve ayrı bir bakanlık olarak varlığı 1 Kasım 1927'de fiilen “de facto” kaldırılmıştır. 30 Ekim 1927'den önce Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal, Başbakan İsmet İnönü, Milli Savunma Bakanı Kazım Özalp ve Genelkurmay Başkanı Fevzi Çakmak'ın birlikte verdikleri kapatma kararı, 1 Kasım 1927'de yeni hükümet kurulurken fiilen uygulanmıştır. Bahriye Vekaleti'nin kapatılması kararı ile Bahriye Vekili'nin Yüce Divan'da yargılanması önerisi ayrı olaylardır: Bahriye Vekaleti kapatma



04.11.1927 günlü Milliyet: "İsmet Paşa Hazretleri, tevhidi takarrür eden vekaleتلرین gerek idare noktaı nazarından daha pratik bulunduğunu, diğer memleketlerde de bunun böyle olduğunu tasrih ettikten sonra, Bahriye'nin Müdafaa-yı Milliye Vekaleti'ne rabtı ona az kıymet verildiğıı manasını hiç bir zaman ifade etmeyeceğini ilave eylemiştir."

kararı 30 Ekim 1927 öncesi alınmış; Bahriye Vekili hakkında soruşturma açılması önergesi ise bundan yaklaşık iki ay sonra 24.12.1927'de verilmiştir. Bahriye Vekaleti'ni kaldırma kararının gerekçesi; kara, deniz ve hava savunmamızın tek elde toplanması olup bu karar 30 Ekim 1927 gecesi Bahriye Vekili İhsan Bey'e bildirilmiş ve o da bu kararı doğru, yerinde, ülke çıkarlarına uygun bul-

duğunu o gece Başbakan'a söylediği gibi, kapatılmayı savunan görüşlerini daha sonra meclis huzurunda da yinelemiştir.

*

Gerçek bu iken, kronolojiyi ve olguları alt üst ederek ederek, sanki "önce" Bahriye Vekili İhsan Bey (Eryavuz) hakkında Yüce Divan'da yolsuzluk davası açılmış; daha "sonra" Bahriye Vekaleti kapatılmış gibi yayınlar yapılmış. Dahası, kimi yayınlarda, Başbakan İsmet Paşa (İnönü) ve Genelkurmay Başkanı Fevzi (Çakmak) Paşa'nın deniz kuvvetlerinin gelişmesini güçlenmesini istemeyen "karacı" askerler oldukları; ve bunların, denizciliğin gelişmesini engellemek amacıyla Bahriye Vekiline kumpas kurup iftira atarak, Yüce Divan'da yargılatıp mahkum ettirerek Bahriye Vekaleti'ni kapattıkları ileri sürülmüştür. Daha da ileri gidilerek, Cumhuriyet tarihinde Deniz kuvvetlerini hedef alan ilk kumpas davasının FE-TÖ'nün düzenlediği Ergenekon-Balyoz davaları olmayıp bu davalardan 80 yıl kadar önce, Atatürk döneminde Bahriye Vekili'ne karşı açılmış olan "Yavuz-Havuz Davası" olduğu;

Ergenekon-Balyoz davalarında amaç nasıl Deniz Kuvvetlerinin gelişmesini engellemek idiyse, Atatürk döneminde Bahriye Vekili'ne karşı açılan "Yavuz-Havuz Davası"nın amacı da Bahriye Vekaletinin kapatılması ve Denizciliğin gelişiminin engellenmesiydi, denilmektedir. Başbakan İsmet İnönü ve Genelkurmay Başkanı Fevzi Çakmak Paşa'yı deniz kuvvetlerini engellemek amacıyla Bahriye Vekiline iftira atıp Bahriye Vekaleti'ni kapatanlar diye gösterip, Atatürk'ü de gözünün önünde yaşanan bu kumpası görüp bildiği halde engelleyememekle suçlayan yayımlar, kimi emekli askerlerce "doktrin / öğretisi" olarak yayılıyor.

Bu yazı dizimizde Bahriye Vekaleti'nin gerek kuruluşu gerek kapatılışıyla ilgili gerçeğe aykırı öğretisi ve söylentilere karşı, birincil kaynaklardan özgün belgelerle gerçekleri ortaya koyduk. Bahriye Vekili'nin, Bahriye Vekaleti 1 Kasım 1927'de "de facto" kapatıldıktan iki ay sonra suçlanarak yargılanması ve yüce divanda suçlu bulunmasına ilişkin doğru bilinen yanlışları düzeltmek, ayrı bir yazının konusu. •

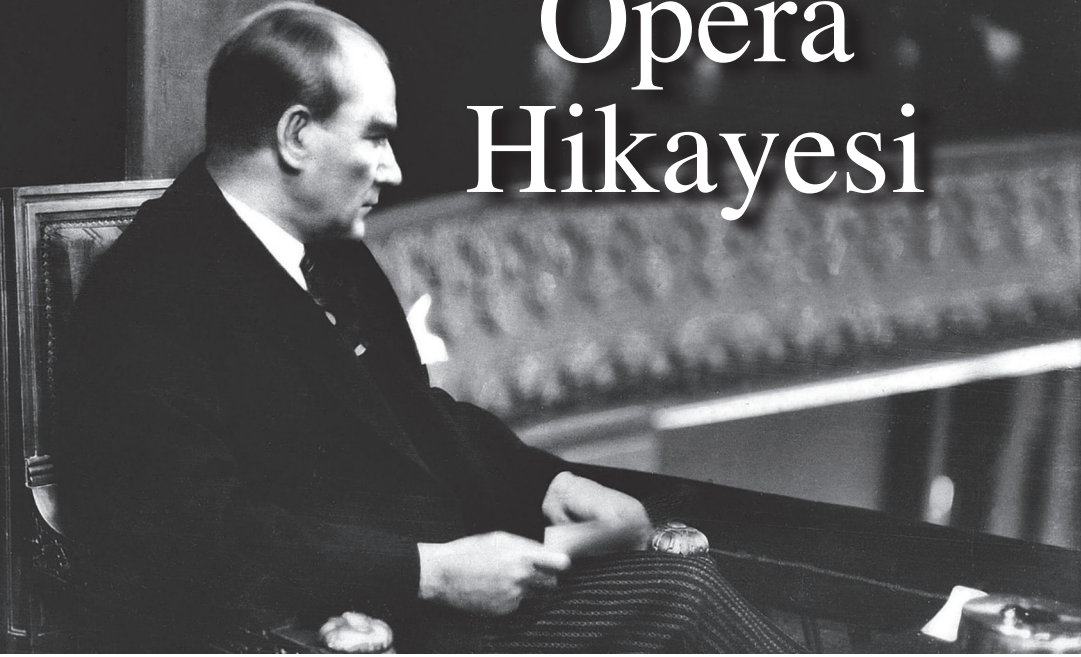
cengizozakinci@butundunya.com.tr

"İslah olunacak şeyler iktisat ve maariftir. Bu sayede memleket imar edilecek, millet refah sahibi olacaktır. Hiçbir millet ve memlekete karşı tecavüz fikri beslemeyiz. Fakat varlığımızı ve istiklâlimizi korumak için, emniyet içinde çalışarak müreffeh ve mesut olmasını temin için her vakit memleket ve milletimizi müdafaaya gücü yeten bir orduya sahip olmak da emelimizdir." (10.12.1922)

Mustafa Kemal Atatürk



Opera Hikayesi



Yıl 1913. Mustafa Kemal çocukluk arkadaşası Fethi Okyar'ın büyükelçi olarak görev yaptığı Sofya'ya atanmıştır. Askeri ataşe olarak görevine başlamasıyla beraber çevreyi tanımaya, Avrupa gazete ve dergilerini daha yakından takip etmeye başlar. Yakın dostu Fethi Bey ile ülkenin gidişatı hakkında derin sohbetleri sırasında bir haber gelir. Katip efendi Sofya'da bir opera sahneleneceğini

söyler. Mustafa Kemal şaşırır.

“Osmanlı egemenliğinden çıkıp daha yeni bağımsız olmuş Bulgaristan'ın bir opera binası, sanatçıları ve orkestraları var öyle mi, bunu mutlaka görmemiz lazım!”



Fethi
Okyar

Hemen bilet almak için harekete geçerler ancak sonuç hüsrandır. Tüm biletler hemen çıkar çıkmaz tükenmiştir. Mustafa Kemal arkadaşı olan Türk kökenli Varna mebusu Şakir Zümre'ye ulaşır. "Aman," der, "bize bilet bul!"

Zümre "emriniz olur" der hemen çok iyi yerden iki bilet bularak gönderir.

Fethi Bey ve Mustafa Kemal smokinlerini giyerler, iki dirhem bir çekirdek hazırlanıp operaya giderler. Sarı saçlarını özenle geriye taramış, son derece şık siyah smokiniyle parıldayan çakmak gözlü ve Fethi Bey perdenin açılmasına az bir zaman kala içeriye girdiklerinde tüm gözler onların üzerindedir. Yerli ve yabancı tanınmış devlet adamları ve tüm sosyete yerlerini almışlar ve Georges Bizet'in Carmen Operası'nı izlemek için sabırsız bir şekilde perdenin açılmasını beklemektedirler.

Kadife perde yavaş yavaş açılırken büyüleyici bir müzik başlar. İlk perde biterken herkes ayakta alkışlamaktadır. Verilen ara sırasında henüz kimse ayaklanmadan bizimkilerin yanına bir görevli gelir ve "Kral Hazretleri operayı beraber izlemek üzere size locaya davet ediyorlar." der.

Böyle bir jest beklemediklerinden şaşırırlar. Şaşkınlıkları Kral Ferdinand onları locada ayakta karşılایnca daha da artar. Ferdinand Osmanlı elçisi ve askeri ateşeyi görmekten duyduğu memnuniyeti dile

getirdikten sonra Mustafa Kemal'e dönüp "Operayı nasıl buldunuz?" diye sorar. Normalde bu soruyu önce Büyükelçiye sorması gerekmektedir ama Mustafa Kemal böyledir işte. Ona bakan herkesi büyüleyerek etkisi altına alır, düşmanlarında bile hayranlık yaratır.

Evet, Mustafa Kemal operayı nasıl bulmuştu?



Kral Ferdinand

Çok okuyan, her şeyi okuyan, müziği çok seven ve hemen her fırsatta müzik dinleyen çakmak gözlünün ömrü Selanik'te Manastır'da, İstanbul'da, Şam ve Trablus çöllerinde savaşlarla, mücadelelerle geçmişti. Ömründe ilk defa bir operaya gelmişti ancak güllümsedi ve son derece diplomatik bir cevapla "Olağanüstü majesteleri." dedi.

Opera sonrası kral ve hükümetin ileri gelenlerinin kendisine göster-

dikleri ilgiden hoşnut olarak Şakir Zümre'yle beraber kaldıkları otele dönüp odalarına çekildiler.

Saat ilerlemiş, ortalık sessizdir.

Şakir Zümre'nin kapısı çalar ve kapıyı açtığı anda Mustafa Kemal'i görünce hem şaşırır hem meraklanır.

"Hayırdır her şey yolunda mı?"

"Yok," der Mustafa Kemal, "konuşalım mı biraz?"

"Elbette;," "ne oldu?"

"Şakir ben şimdi Balkan Savaşı'nda neden yenildiğimizi daha iyi anlıyorum. Biz bunları çoban bilirdik. Oysa bak operaları bile var. Yetişmiş sanatçıları, müzisyenleri, dekoratörleri! Opera binaları bile var."

Suskun oturur biraz çakmak gözlü, nefeslenir ve başını iki yana sallar, "Ah!" der, "Bizim ülkemiz de acaba opera ya kavuşacağı günleri görecek mi? Biz de bir gün o düzeye çıkabilecek miyiz?"

Aradan yıllar geçer. Yıl 1924. Aylardan Haziran, Cumhuriyetimiz kurulalı 8 ay olmuş. Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal (henüz soyadı kanunu çıkmamış) ve bir avuç arkadaşı, birbiri ardına yapacakları devrimlerin ön hazırlığını yapmakla uğraşıyorlar.

Köşk'ten Başyaver Salih Bozok beni arıyor ve Gazi'nin beni derhal

görmek istediğini söylüyor. Acele ile Çankaya'ya Köşk'e gidiyorum ve çalışma odasında masası başında oturan Gazi'nin karşısına geçiyorum. "Otur çocuk." diyor ve bana bir evrak uzatıyor. "Sesli oku çocuk." diyor.

Evrak bir mektup. Sol üst köşesinde Fransızca yazılmış, Sovyet ve Sosyalist Cumhuriyetler Birliği, Genel Sekreterliği amblemi var. Mektup tercümesi şöyle:

"Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı, Gazi Mustafa Kemal Paşa Hazretlerine."

Bizler dost ve kardeş S.S.C.B., siz sayın cumhuriyetinize kuruluşunuzun 1. yıl dönümünde bir armağan vermek istiyoruz. Moskova Devlet Senfoni Orkestrası ve Korosu'nu Beethoven'in 9. Senfoni-si'ni seslendirmek üzere, günü tarafınızca belirle-

nen bir tarihte, Ankara'ya yollamak istiyoruz.

Bu armağanımızı kabul ederseniz kivanç duyacağız.

Hürmetlerimle,
Vladimir Ilyich Lenin
Genel Sekreter"

Bu mektubu okuyunca çok heyecanlandım, ve düşünmeden "Paşam, bu fırsatı kaçırmayalım." dedim. Mustafa Kemal Paşa bir an düşündü ve "Çocuk, bu konseri nerede vereceğiz. Parkta olmaz, kapalı konser salonumuz yok." dedi.

Ben de "Paşam, müsaade



Şakir Zümre

ederseniz, Cebeci' deki Halkevi' nin iç mekânını bu konsere uygun düzenleyelim ve konseri orada vereyim.” dedim.

Paşa, “Tüm sorumluluğu üstüne alıyor musun” diye sordu. Ben “Evet” deyince; Salih Bey’e döndü, “Maarif Vekilini ara, Cevat Memduh’ u ona gönderelim, gerekli hazırlıklar yapılsın; 30 Ekim 1924 akşamı bu konseri Ankara’ da dinlemek istediğimizi, resmi bir yazı ile Lenin’ e bildirelim.” dedi.

Ben eteklerim zil çalarak, ama biraz da endişeli, Köşk’ten ayrıldım. Halkevinin taş duvarları keten örtüler ile kaplandı, orkestra ve koronun yer alacağı, ahşap platform inşa edildi. Bir de, girişin hemen üstüne ahşaptan merdivenle çıkılan bir Cumhurbaşkanlığı Locası inşa edildi.

“Gazi Paşa ile Cumhurbaşkanlığı locasına geçerken, tüm orkestra ve korosu ayağa kalktı ve bizim İstiklal Marşımızı 4 sesle söylediler. Paşa’nın irkildiğini ve gözlerinin dolduğunu fark ettim.”

Büyük bir heyecanla, konser gününü beklemeye başladık. 100 kürsür kişiden oluşan bu orkestra ve koro elemanları, gruplara ayrılarak Ankaralıların evlerinde misafir edil-

di. Çünkü kalacak otel yoktu.

Biz konser gününü beklerken, Salih Bey tekrar beni aradı ve Gazi’nin yanında konseri izleyeceğimi bana bildirdi. Konsere, tüm yabancı elçilik mensupları, tüm bakanlar ve milletvekilleri, orkestra üyelerini misafir eden Ankaralı aileler ve bir miktar basın mensubu davetli idiler.

Ben Gazi Paşa ile Cumhurbaşkanlığı locasına geçerken, tüm orkestra ve korosu ayağa kalktı ve bizim İstiklal Marşımızı 4 sesle söylediler. Paşa’nın irkildiğini ve gözlerinin dolduğunu fark ettim. Herkes tekrar yerine oturdu ve çok başarılı bir konser dinledik.

Konserden sonra verilen resepsiyonda, Salih Bey bana uzaktan işaret etti ve ben tekrar Gazi Paşa’nın yanına gittim.

“Çocuk, derhal pasaportunu hazırla! Fransa’ya gidiyorsun.” dedi. Ben “Paşam niçin gidiyoruz?” diye sordum. “Bak oğlum,” dedi, “Taşıma su ile değirmen dönmez. Sen şimdi Fransa’da gerekli müzik eğitimlerini ikna edeceksin ve onları Ankara’ya davet edeceksin. Biz burada konservatuvarı kuracağız ve eğitilmiş müzisyenler yetiştireceğiz!”

Bu öykünün sonrasını hepimiz biliyoruz:

Musiki Muallim Mektebi’nin konservatuvara dönüştürülmesi, Riyaseti Cumhurbaşkanlığı’nın

kurulması, Opera Binası'nın açılması; orkestranın çeşitli il ve ilçelerde klasik müzik konserleri vermesi ve halkımızın yavaş yavaş kulağının bu tip müziğe uyum göstermesi.

Bu gerçek öykü, yeni kurulmuş Türkiye Cumhuriyeti tarihinde bir devrime ışık tutan ve yol açan bir öyküdür. Bu öyküyü anlatan da bu hatırayı bizzat yaşamış olan rahmetli müzikolog Cevat Memduh Altar'dan başkası değildir.

*

Ve bir başka anı! Ağzım açık aşığında size aktardığım anıları dinliyorum.

Muhlis Sabahattin İstanbul'da opera ve operetler oynayan bir kumpanya kurmuş. Sene 1930.

Turneye çımişlar ve Carmen'i oynuyorlar.



Muhlis Sabahattin

soğuyor. Böyle olunca da temsil iyi gitmiyor.

Hele Eskişehir tam bir felaket.



Atatürk ve Muhlis Sabahattin

Kar diz boyu, temsil bile yapamıyorlar. Yapamayınca da otelde rehin kalmışlar. Paraları eksik. Tam beş lira lazım. Beş lira da önemli para. Babam anlatırdı. Bebek Belediye'de 125 kuruşa faça masa donatılıp Müzeyyen dinlendiği günler.

Kumpanya kararlar bağlamış otelde mucize beklerken, haber duyuluyor. Atatürk Ankara'dan trene binmiş Eskişehir'e geliyor. Şapka devrimi, o yıl çıkan ve kadınlarda peçeyi kaldıran kanunla tamamlanmış. Atatürk, tanıtmak ve anlatmak için dolaşıyor.

Muhlis Bey lobide haykırıyor.

"Atatürk arkadaşım... Parayı bulduk."

Kostüm sandıklarını açıyor. İçinden bir frak çıkarıp giyiyor.

Doğru Eskişehir Garı'na.

Orada görevliler penguen kılıklı adama bakıyorlar. Biri "Amerikan Sefiri olmalı" diyor, yol açıyorlar. Muhlis Bey en öne geliyor.

Tabii o zamanlar yüzlerce,

binlerce kişilik koruma ordusu yok. Cumhurbaşkanı halk ile iç içe. Tren gara giriyor. Vagonun camı iniyor. Atatürk'ün şapkalı eli gardakileri selamlıyor. Sonra, iniyor aşağı, karşılayıcılara teşekkür etmek için.

Bir bakıyor, karşısında yakın dostu Muhlis Sabahattin.

Kollarını açıyor. “Muhlis!”
“Kemal!”

Sarmaş dolaş oluyorlar. Muhlis Bey iki cümleyle özetliyor.

“Otelde rehİN kaldık, Kemal. Beş lira lazım!”

Atatürk ceplerini karıştırıyor, cüzdanı açıyor. Üç tek lira çıkıyor üzerinden.

“Üç liram var, Muhlis!”

“Beş lira lazım, Kemal!”

Atatürk yanındaki dört yıldızlı generale dönüyor,

“İki liran var mı?”

Paşa ceplerini karıştırıyor ve 1 lira uzatıyor.

“Bu kadar var paşam.”

Atatürk “Dört lirayla idare et

Muhlis” diyor.

“Beş lira, Kemal” diyor, Muhlis Bey.

Atatürk özel kalem müdürüne dönüyor bu defa. Hasan Rıza Soyak’a “Bir lira bul” diyor. Özel Kalem Müdürü ceplerini karıştırıp, beş kuruşlar, on kuruşlarla bir lirayı denkleştiriyor. Atatürk sonunda beş lirayı Muhlis Sabahattin’e uzatıyor.

Ali Poyrazoğlu “Ben bu hikayeyi birinci elden dinledim.” dedi. “O kumpanyanın Carmen temsilinde Don Jose’yi canlandıran tenor Ceval Sururi’den.”

Devrin güzelliğine bakar mısınız? Hani sövdükleri devrin.

İnanmadınız değil mi?

İnanılacak gibi değil çünkü.

Ama Atatürk’ün hangi yaptığı inanılacak gibiydi ki?

Onun için “Ata” Türk’tü o!

Teşekkürler Ata’m. Sana minnet, sana şükran!•

kayaboztepe@butundunya.com.tr

Atatürk ve Kültür

“Şimdiye kadar takibolunan tahsil ve terbiye usullerinin milletimizin gerilemesinde en mühim etken olduğu kanaatindeyim. Onun için millî terbiye programından bahsederken eski devrin hurafatından ve yaradılışımızla hiç de münasebetli olmayan yabancı fikirlerden, Doğu’dan ve Batı’dan gelen tesirlerden tamamen uzak millî seciye (karakter) ve tarihimize mütenasip (uygun, oranlı) bir kültür kastediyorum. Çünkü millî dâvamızın inkişafı (ilerleme) ancak böyle bir kültür ile temin olunabilir. Lâlettayin bir yabancı kültürü şimdiye kadar izlenen yabancı kültürlerin neticelerini tekrar ettirebilir. Kültür zeminle mütenasiptir. O zemin milletin seciyesidir.” (15 Temmuz 1921)

Mustafa Kemal Atatürk

METE AKYOL'DAN YAZILAR

(Bir Başkadır Benim Mesleğim adlı kitabından)

“VAKIFLARIN MALI DENİZ...” İDİ

“Unvana, paraya ve evlada doyulmaz...”

Eski büyüklerimizden kalan bu söze, kimi yeni büyüklerimiz küçük fakat kendileri için çok büyük ve çok önemlilik bir ekleme de yapmışlar:

“Devlet malına da doyulmaz” demişler.

Hatta bu “keşif”lerinin temelindeki ve tepesindeki “suç” damgasını örtbilmek amacıyla, bu sözlerine akıllarınca bir “hafifletici neden” bile bulmuşlar:

“Devlet malı deniz, yemeyen domuz” demişler.

Yeryüzünde yalnızca bizim ülkemizde var olan ve yalnızca bizim insanlarımıza bir anlam ifade edebilen bu söze, iki kuşu birden vuran kurnaz taşın marifetini de eklemişler ve...

Yasa gücünde kabullendikleri “Devlet malı deniz, yemeyen domuz” sözüyle bir yandan “Devlet malını yeme” eylemini suç olmaktan çıkarmışlar, bir yandan da bu eylemin tam aksini suç sayarak “Devlet malını yemeyen” kişileri “domuz”lukla damgalamışlar, onları birer suçlu konumuna düşürmüşler.

1966 yılının unutulmaz uğursuzlukta ki Ağustos ayında Varto’yu vuran o acımasız deprem, Muş’un bu şirin ilçesini sözcüğün tam anlamıyla “yerle bir” ederken ve üç bine yakın kişinin ölümüne neden olurken, karınlarını ve karılarını devlet malı denizle doyurmayı bir yaşam biçimi olarak benimseyebilmiş ah-laksızlıktaki kimi kişilerin önünde ise deriiin ve kocamaaan yepyeni bir “deniz” oluşturmuştu.

Üstelik bu “deniz”, yalnızca devletin malından oluşmakla da kalmamıştı; deprem sonrası geride kalabilen Varto’nun ve Vartoluların imdadına koşan yedi düvelin yardımlarıyla daha da derinleşmiş, daha da zenginleşmişti.

Depremden kısa bir süre sonra Varto, tarihe “domuz” suçlamasıyla geçmekten kendilerini kurtarmak telaşına kapılan kimi devlet görevlilerinin saldırısına sahne oldu.

Bu yapıdaki görevlilerin, bu “deniz”den kaptıkları ilk lokma, nefis İtalyan reçelleri idi.

İtalyan hükümeti tarafından yiyecek yardımı olarak uçaklar dolusu gönderilen erik, şeftali, vişne, elma ve armut reçeli konserve kutularının üzerinde “Confettura di frutta fresca” yazısı vardı. Bu yazının “taze meyve reçeli” anlamına geldiğini halkın anlamayacağını bilen bu uyanık görevliler, Varto’ya bir dedikodu saldılar:

“Bu teneke kutuların içindekiler domuzdan yapılmış” dediler.

Bir başka ülkeden gönderilen yiyecek yardımı sığır eti konservele-
rinin “domuz eti” olduğu yalanıyla aldatılan halk, içinde reçel de olsa, konserve kutulu yiyeceklerden ürk-

müştü bir kez.

Sırf konserve kutuları içinde oldukları için nefis Norveç balıkları, Danimarka peynirleri, Hollanda sığır etleri, tereyağları ve İtalyan meyve reçelleri artık, halkımızın hizmetine koşan kimi devlet görevlilerine kalmıştı.



Varto depremi (1966)

Bu yiyecek yardımı malzemeleri, depremden canını kurtarabilmiş bir tavuğu on kişinin bölüştüğü Varto’dan, başta Ankara ve İstanbul’un olmak üzere birçok kentlerin şarküterilerine, lüks bakkallarına ulaştırıldı, yüksek fiyatlarla bu kentlerdeki ağızlarının tadını bilen kişilere satılmaya başlandı.

Yiyecek malzemelerine kısa bir süre sonra giyim malzemeleri de eklendi. İçi yün kabanlar, kalın kumaştan yapılmış ceketler, parkalar, Vartolulara dağıtılmak yerine, başka kentlerde satışa çıkarılarak, parası olanların beğenisine sunuldu.

Ve sıra, kutup çadırlarının el altından satışına geldi. Onu, o zamanki İmar ve İskan Bakanlığı’nın kimi

görevlilerinin, yasalardaki boşlukları musluk yapıp, bu musluklardan ceplerine devlet parası akıtmalarına geldi.

Başta Bakanlık Müsteşarı olmak üzere kimi üst düzey bürokratlar, yasalardaki bu boşluklardan yararlanarak kendilerini “Afet bölgesinde saha görevinde” gösterdiler ve...

Örneğin müsteşar bey, Ankara’daki masasının bir gün bile ayrılmamasına karşın kendini bir yıl boyunca her gün Varto’da “saha görevinde” göstererek hem kat kat katlanmış “afet tazminatı” aldı, hem de müsteşarlık maaşını almayı sürdürdü..

Özetle, yurtdışından gönderilen de, yurtiçinden gönderilen de, Ankara’dan gönderilen de tüm yardımların önemli bir bölümü, o yardımlara gereksinim içindeki Vartolulu depremzedelere ulaştırılmadı, devletin “depremlü” denilen görevlileri arasında kapışıldı.

Kış aylarında neredeyse, uçan kuşun kanadının donduğu denli soğuk olan Varto’da kimi müteahhitler, birkaç milimlik keresteden yaptıkları barakaları “deprem evleri” örneği adıyla ilgililere kabul ettirirken, kimi müteahhitler bu barakalar için gelişigüzel fiyatlarla keresteler getirtilirken, kimi müteahhitler de devletin deprem yalarını sarmak

için biriktirdiği “Afet Fonu”nu, bu fondaki parayı kullanma yetkisine sahip görevlileri etkileyebildikleri oranda kemirmeye başladılar.

Özetle, yurtdışından gönderilen de, yurtiçinden gönderilen de, Ankara’dan gönderilen de tüm yardımların önemli bir bölümü, o yardımlara gereksinim içindeki Vartolulu depremzedelere ulaştırılmadı, devletin “depremlü” denilen görevlileri arasında kapışıldı.

Deprem günü “Yandık” diye feriyat eden Vartolular, depremden bir ay sonra ve kışın kendini o yörede belli ettiği Ekimden bir ay önce bu kez,

“Donuyoruz” diye feriyat etmeye başladılar.

Vartoluların bu çağrısına kulak verip Varto’ya gittim ve onbeş gün süreyle orada, onlarla birlikte kaldım.

Ve gazetecilik değil, telsiz memurluğu yaptım Varto’da.

Batmakta olan bir geminin sulara serpiyen yolcularını kurtarmak

için yapılan telaşlı çalışmalar örneği, ben de batan bir kentin enkazı üstünde çaresiz kalan insanların seslerinden imdat çığlıkları oluşturarak, bu çığlıkları başta Ankara olmak üzere, tüm kentlere duyurma telaşına girdim.

Vartoluların “İmdat” çığlığı, o günlerin Milliyet’inin birinci sayfasının tepesinden yurda şöyle yayıldı:

S.O.S... S.O.S... Burası Varto... Burası Varto... İmdat istiyoruz...

Hükümet ilgilileri, milletvekilleri, senatörler, sosyalist gençler, milliyetçi gençler, partililer, partiszler, ilerici gazeteciler, gerici gazeteciler, işçiler, bütün Türk ulusu...

Burası Varto... Biz Vartolularız... Size sesleniyoruz. İmdadımıza koşun...

Hükümetin günlerden beri yapmadığı ve bu gidişle yapacağına da inanmadığımız barakalarımızı yapmak için Varto'ya gelin. Bir çivi çakmak için de olsa, durmayın, Varto'ya gelin... Yalnızız, çaresiziz... Yağmurlar, fırtınalar, soğukları da beraberinde getirdiler. Yakında kar da düşecek... Çadırlarımızda şimdiden tir tir titremeye başladık. İmdadımıza yetişin..."

Vartoluların bu "S.O.S." çağrısına ilk yanıtı, "yapacağız, edeceğiz" lafları yerine, Ankara Yapı Enstitüsü'nün yüz öğrencisi ile Ankara Erkek Teknik Yüksek Öğretmen Okulu'nun elli öğrencisi, kendi varlıklarıyla verdiler.

Bu öğrenciler gönüllü olarak Varto'ya geldiler ve ikiye kişilik gruplara ayrılarak barakaları kendileri yapmaya başladılar.

Vartoluların bu çağrısına öğrencilerden sonra Başbakan Süleyman Demirel'den de yanıt geldi.

Başbakanlık binasının merdivenlerinden inerken kendisini sıkıştıran meslektaşlarımıza "Mete Varto'da

çok üşümüş galiba" diyerek şaka yapan Başbakan, İmar ve İskan Bakanı Haldun Menteşeoğlu'yu ertesi gün Varto'ya göndererek, Vartoluların çağrısına asıl yanıtını vermiş oldu.

O zamanki adıyla Emlak ve Kredi Bankası'nın hizmetlerinin yapılması için kurulan büyücek bir barakada merhum Menteşeoğlu, Varto'nun tüm köylerinin muhtarlarıyla bir toplantı yaptı ve...

Gerek yurtçıdan, gerek yurtdışından gönderilen yardım malzemesinin gerçek gereksinim sahiplerine ulaştırılmadığı şikâyetleri üzerine önce hayretlere, sonra da öfkelere kapıldı.

"Size dağıtılması için yurtdışından bu kadar çok yardım malzemesi geldi, bu kadar yardım da Ankara'dan biz gönderdik, yine de gözünüzü doyuramadık mı?"

"Size dağıtılması için yurtdışından bu kadar çok yardım malzemesi geldi, bu kadar yardım da Ankara'dan biz gönderdik, yine de gözünüzü doyuramadık mı?" diye öfkesinden küplere binen Bakanın karşısında köy muhtarları da ipin ucunu kaçırdılar, onlar da küplere bindiler:

"Köylerimize kadar geliniz de gözlerinizle görünüz perişan halimizi" dediler. "Şu anda bir tane çadır



İmar ve İskan Bakanı Haldun Menteşeoğlu: “Biz Allah’la mukavele mi yaptık gel de Varto’yu yerle bir et diye?” dedi. “Olan olmuş, felaket Allah’tan gelmiş... Biz de elimizden geldiği kadar size yardımcı olmaya çalıştık.”

bile gitmemiş köyler var... Halk geceleri açıkta geçiriyor.”

İmar ve İskan Bakanı Haldun Menteşeoğlu, Varto’da olup bitenlerin Ankara’dan görüldüğü gibi olmadığını anlayınca, daha da sinirlendi ve muhtarlardan Nazım Han’a şöyle bağırdı:

“Biz Allah’la mukavele mi yaptık gel de Varto’yu yerle bir et diye?” dedi. “Olan olmuş, felaket Allah’tan gelmiş... Biz de elimizden geldiği kadar size yardımcı olmaya çalıştık.”

Muhtarlar topluluğunun arkalarından yüksek bir ses duyuldu:

“Elinizden geleni hepimiz gördük” diye bağırdı bir muhtar. “Deprem’in üzerinden iki aya yakın zaman geçti, millet hâlâ sefillik içinde...”

Zaten sınırlı olan Bakan Menteşeoğlu, bu söz üzerine yerinden fırladı, muhtarların üzerine yürüdü:

“Bu devlet bu kadarını yapıyor” dedi. “Beğenmeyen gider, kendine başka bir devlet bulur...”

Bakanın bu öfkesi üzerine, Adalet Partisi’nin Varto ilçe başkanının da tepesi attı. Bakanın “Beğenme-

yen gider, kendine başka bir devlet bulur” sözüne o da şöyle karşılık verdi:

“O halde bu dakikadan itibaren ben de koministem, koministem...”

Bakan Menteşeoğlu bu sözü söyleyenin yüzünü gördü ama onun, AP Varto ilçe başkanı olduğunu tanıyamadı.

Yanındaki koruma polisine emir verdi:

“Derhal yakala, savcılığa sevket” dedi.

Bakanın koruma polisi olarak Erzurum’da görevlendirilen ve tüm gün yanından ayrılmayan koruma polisi dışarı çıktı, yere çömelip hüngür hüngür ağlamaya başladı.

“Ben buranın çocuğuyumdur, abi” dedi “Bakan beyin yakala dediği ilçe başkanı ise benim ağabeyim olur...”

1966 yılında Varto’da bir deprem oldu, üç bine yakın Vartolu-yu canından etti, tüm Vartoluları kahretti, Varto’yu da yerle bir etti ama...

Sayısı pek bilinmese de, o kadar çok kişiyi de ihya etti o deprem.

Suratları kadar yürekleri de çarık

yapılası camız derisinden olan kimi bürokratlar ve müteahhitler, kimse-nin duymayacağını, görmeyeceğini bilselerdi, Varto depremi nedeniyle, inanın, neredeyse sevinçlerinden enkaz üzerinde çiftetelli bile oynarlardı.

Onlar o zaman oralarda “unvana ve paraya” doyamadılar, galiba biraz da bu nedenle; biz ise şimdi oralarda hemen her gün kaybettiğimiz “evlatlar”ımıza doyamıyoruz.

Onların ceplerine işte öylesine yaradı, onların ceplerini işte öylesine doldurdu çünkü Varto depremi...

Bu ve benzeri olaylarda “Devlet malı deniz, yemeyen domuz” sözünü yaşamlarının kutupyıldızı olarak bellemiş böylesi bürokratların ve böylesi müteahhitlerin, sırf kişisel çıkar sağlamak amacıyla yöre halkını aldatmaları ve soymaları

sonucu onların güvenle-rini sarsmış olmaları ise, bu devlete karşı yapı-labilecek kötülüklerin, hırsızlıktan da ağırını ve bağışlanmazını oluştur-du.

Onlar o zaman oralar-da “unvana ve paraya” doyamadılar, galiba biraz

da bu nedenle; biz ise şimdi oralarda hemen her gün kaybettiğimiz “evlatlar”ımıza doyamıyoruz. •

1966 Varto Depremi



İlk deprem

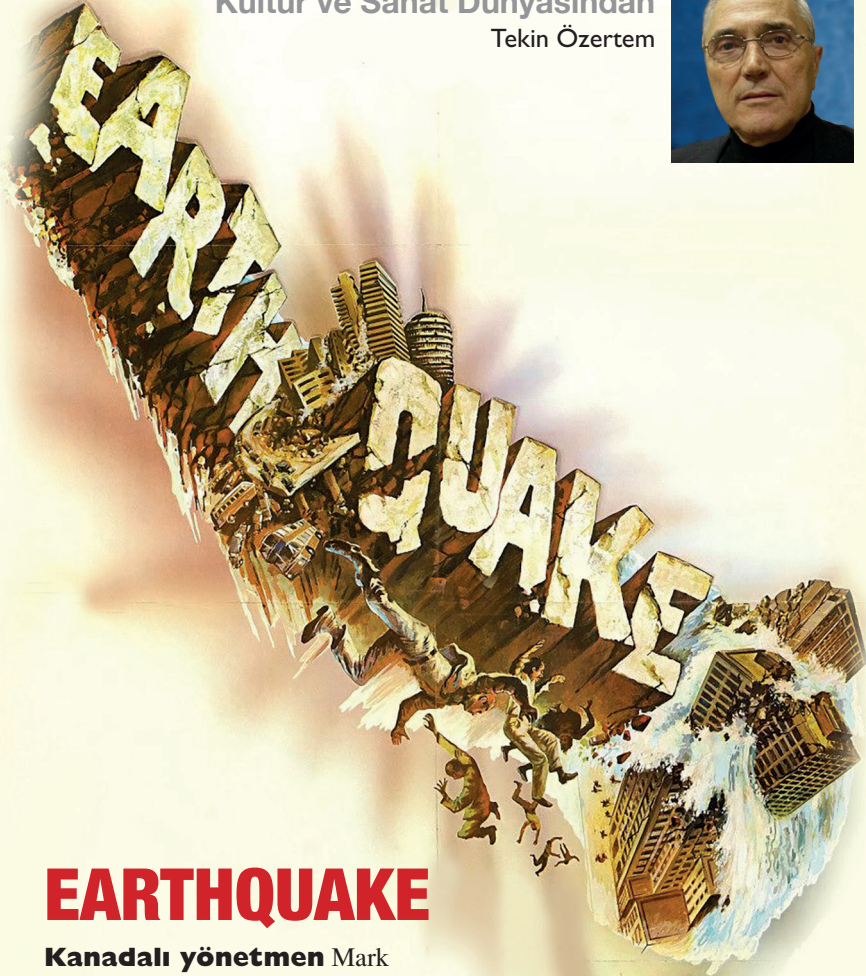
Varto'da 1966 yılında iki deprem oldu. İlk deprem, 7 Mart 1966 tarihinde Türkiye saatiyle 03:16'da 5.6 şiddetindeydi. 14 kişinin ölümüne ve 75 kişinin de yaralanmasına yol açmıştır.

İkinci deprem

Aynı yıl ikinci deprem ise, 19 Ağustos 1966'da Türkiye saatiyle 14:22'de meydana geldi. 6,9 şiddetindeki depremde 2.394 vatandaşımız ölmüş, 1.489 kişi yaralanmış, Varto'daki tüm yapıları mahvetmiştir.



Kültür ve Sanat Dünyasından
Tekin Özerterem



EARTHQUAKE

Kanadalı yönetmen Mark Robson'un 1974 yılında gösterime giren; Charlton Heston, Ava Gardner, George Kennedy, Lorne Greene başta olmak üzere dönemin birçok ünlü yıldızının rol aldığı filminin adı Earthquake / Deprem...

Sıradan bir karı koca geçimsizliği ve yasak aşka dair gibi kurgulanmış olsa da Los Angeles'ta meydana gelen hayali bir büyük deprem felaketi öncesinde ve son-

rasında insanların yaşama tutunma çabalarını sergileyen bir film Earthquake.

Yıllar önce izlediğim bu filmi anımsamamın nedeni 1906 yılında 3.000 kişinin öldüğü 8.2 büyüklüğündeki San Francisco depremi ve sonrasında depremlerle baş etmek zorunda kalan Amerika Birleşik Devletleri'nde, meydana gelebilecek benzeri felaketlere karşı »



Earthquake filminin afişı

hazırlıklı olunması gereğinin gündeme getirilmiş olması.

Merak edenlerin internet üzerinden ulaşış izleyebilecekleri bu filmi tekrar izlediğimde dikkatimi çeken önemsedüğim bir başka husus da genç bir bilim adamı olan Russel'ın büyük deprem öncesindeki uyarılarının, yaşanacak büyük deprem felaketi öncesinde bilim insanlarımızın yaptıkları uyarılar gibi dikkate alınmaması.

Doğup büyüdüğüm İzmir'de çocukluk ve gençlik yıllarımda yüzleşmiştim düşük şiddetli depremlerle. Ne zaman deprem olsa oturduğumuz yerden kalmamamızı, koltuğun, masanın yanına çökmemizi, ayaktaysak kapı boşluğuna sığınmamızı söylerdi babam. Karataş semtinde, deniz seviyesinden oldukça

yüksekte, bodrumu hariç tek katlı evimizin zeminin sağlam olduğunu söylediği için deprem olduğunda paniğe kapılmaz; sarsıntının geçmesini beklerdik. Depremden korunmak için evlerin zemininin sağlam olması gerektiğini o yıllarda öğrenmişim. Babamın o yıllardan aklımda kalan bir başka sözü de ülkemizin bir deprem ülkesi olduğu...

1939 Erzincan depreminin, ülkemizde meydana gelen en büyük deprem olduğunun söylendiği o yıllardan sonra yaşadığımız depremlerin en acımasızı; resmî raporlara göre 17.480 canımızı yitirdiğimiz, 23.781 insanımızın yaralandığı Göl-

Yaşanan felaketi “Kader” deyip sineye çeken halkımız gerekli toplumsal duyarlılığı gösteremedi.





17.480 canımızı yitirdiğimiz, 23.781 insanımızın yaralandığı Gölçük depremi ile yüzleştik ülkemizin bir deprem ülkesi olduğu gerçeği ile “Sesimi duyan var mı?” diye bağırıp çırpınarak günlerce.

cük depremi ile yüzleştik ülkemizin bir deprem ülkesi olduğu gerçeği ile “Sesimi duyan var mı?” diye bağırıp çırpınarak günlerce. Bu büyük acının sonrasında bilim insanlarımız, yaşanan bu felaketin benzerinin bir daha yaşanmaması için sayısız raporlar hazırladılar. Bir araya gelip deprem hazırlık planları oluşturdular.

Ama nafiile...

Yaşanan felaketi “Kader” deyip sineye çeken halkımız gerekli toplumsal duyarlılığı gösteremedi. Gösteremediği için de o yıllarda belirlenmiş önlemler alınmayıp tüm uyarılar kulak ardı edildi. 20 yıl boyunca meydana gelen küçükü büyüklü depremler hariç 6 Şubat 2023 günü sabaha karşı on binlerce canımızı yitirdik. Yüz binin üzerinde insanımız yaralandı. Yüz binlerce insanımız da evsiz barksız kaldı.

Halkımızın gerekli toplumsal duyarlılığı gösteremeyişinin -kader

deyip sineye çekenler hariç- nedeni bilinçlenmemiş, gerçek çıkarlarının bilincine varamamış olmaları. Böyle giderse şimdi sıra, bilimin kesin olacak dediği; ne zaman olacağını bilemediğimiz İstanbul ve çevresini vuracak; yüz binlerce insanın ölebileceği söylenen; sonuçlarını kestirmenin hiç güç olmadığı Marmara depreminde... Sadece İstanbul değil, deprem kuşağı üzerindeki tüm il, ilçe ve köylerimiz de aynı durumda.

Gerçek bu!

Kendi kendimize sormamız gereken soru da 1906 yılında San Francisco gibi bir kentte meydana gelen 8.2 büyüklüğündeki depremde neden 3.000 kişinin; 2022 yılında California’daki 6,4 büyüklüğündeki depremde de - 2020 yılında Sisam Adası açıklarında meydana gelen 6.9 şiddetindeki depremin etkilediği İzmir’in Bayraklı ve Bornova semtlerinde ise yıkılan binalar nedeniyle 117 yurttaşımızı yitirdik - sadece iki kişi yaşamını yitirdiği.

Aslında bu soruların yanıtı çok basit, uzun uzun yazıp çizmenin gereği yok. Önemli olan, ne yapılması gerektiğine karar verebilmek. Bunun için de öncelikli olan kamuoyunu yani halkı bilinçlendirmek. Eğitim başta olmak üzere bu görev üniversitelerin, gönüllü toplum kuruluşlarının ve siyasetin /yönetimin görevi. Bu konuda sanatın ve sanatçıların da üzerlerine düşeni yapmaları gerekiyor. Mark Robson'un 1974 yılında çektiği bu filmden söz etmemin nedeni de bu. Çünkü bu film sadece bir kurgu değil. ABD ve gösterime girdiği dünyanın her yerinde olabilecek benzeri depremlere karşı bir uyarı. Sanatın ve sanatçının bir işlevi de bu. Toplumla olanla yüzleştirmenin yanı sıra geleceğe de ışık tutmak...

Sanatın ve sanatçının bir işlevi de bu. Toplumla olanla yüzleştirmenin yanı sıra geleceğe de ışık tutmak...

Amerika Birleşik Devletleri 1776 yılında kurulmuş, farklı ulusların bir araya geldiği bir devlet. 247 yıllık bir geçmişi var. Depremle ilgili ilk eser olarak kabul edilen Risale-i Zelzele ise 1719 büyük İstanbul depreminden sonra yazılmış. Halk arasında depremlerin oluşu ile ilgili söylentilere açıklık getirmek;

depremlerin meydana geliş nedeni hakkında halkı bilgilendirmek üzere 1720 yılında yazmış Receb el-Kostantinî bu kitabı... Lafin tamamı ahmağa söylenir atasözü gereği sözü daha fazla uzatmak gereksiz.

Deprem olgusu edebiyatımızda öğretmenin Turgut Özakman'ın Sarıpınar 1914 adı ile oyunlaştırdığı Raşat Nuri Güntekin'in 1944 yılında yayımlanan Değirmen adlı romanında işlenmiş. Sonraları da roman, öykü, oyun ve şiirler yazılmış bu konuda. Renan Fosforoğlu'nun yönettiği 1953 yapımı "Köprüaltı Çocukları" adlı film de deprem nedeniyle yaşadıkları kenti terk ederek İstanbul'a göçen bir ailenin dramı.

1966 yılında da Remzi Cöntürk de "Yaşamak Haram Oldu" adlı filmiyle, Varto'da yaşanan deprem felaketini aktarmış beyazperdeye. Bunlardan başka, farklı zamanlarda yapımı gerçekleştirilmiş olanların içinde ilk akla gelen, Şerif Gören'in yabancı bir filmden aldığı sahnelerle güçlendirdiği 1976 yapımı "Deprem"

Yazılan roman, öykü, oyun, şiir ve filmlerden söz etmem, sanatımızın ve sanatçılarımızın bu duyarlılıklarının da neden toplumuzda gerekli karşılığı bulmamış olması üzerinde de düşünmemiz gerektiğini vurgulamak.

Sanatın değerinin gereğince önemsenmediği için olamaz mı?

Bir daha böyle büyük bir felaketle karşılaşmamamız dileği ile... •
tekinozertem@butundunya.com.tr

Gözün Sözü
Cemal Tahsin





Organik Düşünceler

Necef Uğurlu

İnanılması Güç Gerçekler İnanılan Yalanlar

Çok acı günler yaşamaktayız, bu acıyı hafifletmenin yolu var mı bilemiyorum ancak belki iyi niyetli bazı teşebbüslerin ölçüyü kaçırdıkça bizleri daha da üzdüğü malum.

Deprem getirdiği yıkıntı, ölüm, hastalık vicdan azabı gibi acılarla sınırlı değil elbette, ama çaresizlikte ölçüyü kaçıran tesellilerle ekranlarda şahit olduklarımız acımızı bir kat daha katlıyor.

Filantropi yani bir kişinin bilgi donanım veya varlıklarını sosyal fayda, insanların iyiliği için gönüllü olarak vermesi bile ölçü kaçtığına

başlıbaşına sorun olabiliyor. Merhametten maraz ile kastedilen bu olmalı.

Öte yandan televizyonlarda izlediğimiz tarihi dramalara baktığımızda sanki televizyon filmleri karşısında biz izleyiciler yeniden kendi tarihini yazan bambaşka bir dizi- film dünyasıyla karşı karşıyayız. Olaylar dizilerde anlatıldığı gibi mi oldu, izlediklerimizin ne kadarı

Gerçekler ve uydurma, yalanlar arasında gidip gelirken başımız döndü.

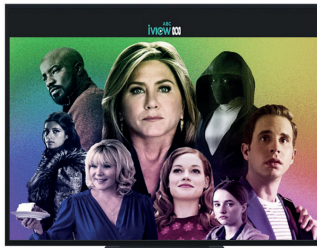


gerçek ne kadarı uydurma, neden böyle yapıyorlar hepsi ayrı tartışma konusu. Gerçekler ve uydurma, yalanlar arasında gidip gelirken başımız döndü. Uydurmaların “gerçek” olduklarına dair iddiaları bir yana, ki bu konuda ısrarları insanı endişelendiriyor, esasında diziler gerçek olmak zorunda da değil.

Bu durumda; tarihi anlamak yerine, belki diziler üze-

rinden uyduruk bir tarihi yargılıyor olabiliriz.

Bir tür “televizyon alıştırması”nın kurbanları olmuş olamaz mıyız? Hele üstüne üstlük “kendini onun yerine koy” önermeli “empati” programları çok tehlikeli değil mi? Bu, yıkıcı “dark empati” olamaz mı? Öyle ya iki gün sonra bir canı, sapık, çocuk, kadın dövenlerin yerine kendimizi



Bir tür “televizyon alıştırması”nın kurbanları olmuş olamaz mıyız?

koymamız istenirse ne yapacağız? Mecbur muyuz, kime ne faydası var? Hele hukuk devletine ne katkısı var? Yoksa bu empati kendi huku-kunu mu yapacak?

Bu empati meselesinin bu yönü-nün konuşulmaması dikkat çekici. “Ey empati sen bizim her şeyimiz-sin. Anlayış, merhamet yerine seni koyduk.” demek akıllı işi muamele-si görüyor, programlar yapılıyor, biri anlatıyor öbürü anlıyor kafa sallıyor empati yapıyor; tam bir kara komedi yaşıyoruz.

Psikolojik sorunları olan insanların toplanma kampı halinde olduğu diziler var. Bir değil, iki değil bayağı bir psikolojik sağanak altındayız.

Psikolojik sorunları olan insanların toplanma kampı halinde olduğu diziler var. Bir değil, iki değil bayağı bir psikolojik sağanak altındayız.

Bu dizilerde beceriksiz, yetenek-siz gizli bir elin sözleşme yapmış gibi benzer hikayelerle hepimizin sorunlu olduğunu iknaya çalışması ise izaha muhtaç bir manyaklık.

(*) **Plot twist**, bir kurgu eserde planda yapılan radikal bir değişiklik içeren edebi tekniktir. Hikâyenin sonuna yakın olduğunda sürpriz son olarak bilinir. İzleyicinin önceki olaylara ilişkin algısını değiştirebilir veya onu farklı bir bağlama yerleştiren yeni bir çatışma ortaya çıkarabilir.

Hele edebi bir yanı yoksa... Çünkü hadi “plot twist”lerden^(*) vazgeç-tik; dizi, filmdeki baştan sona de-vam eden hareketlerin yapısı, eserin planı, kahramanların ve olayların meydana getirdiği devamlı kötülük, hastalık, sapkınlık, bin türlü psiko-lojik sorun sıralaması halinde...

Örneğin; anne eldivenle ge-ziyor temizlik hastası, ba-ba geceleri çöp toplayıp torbalayıp gizli dairesine yığıyor gündüz holdingini idare ediyor, bü-yük baba pencerede komşulara kar-şı pantolonunu indiriyor, büyük kız yemeklerden sonra gidip kusuyor, küçük kız geceleri gizlice fahişeliğe çıkıyor... Benzeri durumlar zincirle-me bu dizilerde, şaka değil.

Yalnız şunu da unutmayalım; günümüz televizyonlarında dona-nımsızlık, içerik sıkıntısı malum. Hoş; her alanda içerik sıkıntısı var ki canımız aynı şeyleri duymaktan çok sıkılıyor.

Ve aynı baş rol oyuncularını birbi-rinden farksız yorumlarıyla kostüm aksesur veya kafalarına taktıkları pöstekileriyle dikkat çekmek için gayret ediyorlar ama bu da pek fay-da etmiyor. Sosyal medya fenomen-leri karşısında yenildiler, etkisizler, alay konusu oldular.

Bu açıdan bakarsak, belki de muhayyele yoksunlarının son çaresi tarihe, psikolojik sorunlara sardırıp endüstriyi ayakta tutmak!

Bu mazeret biraz fazla masum oldu galiba, pek çok maksat ile de bitişirebilirsiniz. Yeniden şekillen-

dirilmeye uğraşılan dünyada her şey olabilir.

Gökte dolaşan meteoroloji balonları üzerine bile artık spekülasyonlar yapılıyor.

Dramalarda ise işin özü aslında uydurma yeteneğine bağlıdır ama çok ciddi ahlâki ve prensipleri olan bir disiplindir drama sanatı. Öyle ben uydurdum oldu, olmaz. Sorumluluğu vardır. Hele kamu yayıncılığının moraliteyi sağlam tutmak, ulusal güvenlik hassasiyetleri gibi öncelikleri vardır ve bu zorunluluklar bir derdi anlatmaya da asla mani değildir.

Neyse, işimiz ahlâk dersi değil kontrol ve denge sistemi çalışmıyorsa moraliteyi sıfıra indirmek kimlerin işine yarar bunu verimlilik denetimi ve mevcut sonuçlar ile analiz edecek kurumlar vardır elbette.

Ekranlarda olup bitenin farkında olanlardan izleyiciler farkındaysa, onların zihinlerini, dillerini ve ulusal güvenliği korumakla görevli kurumların haydi haydi farkında olmaları iktiza eder.

Öte yandan tarihte öylesine akla ziyan işler olmuş ki, filmi yaptığınızda “Bu gerçek olamaz herhalde film icabı” da dedirtir.

Film-dizi endüstrisi VIII. Henry’nin skandallarla dolu evlilikleri veyahut 2.

Dünya Savaşı kahramanlıkları hikayelerinden usanmadılar.

Aralarında usta yazarların muhayyelelerine parmak ısırtacak gerçek olayların aktarılması da var. Bunları yaparken bu insanlar ne düşünüyorlardı acaba demekten insan kendini alıkoyamıyor.

Güney Amerikalı Galvarino’nun gerçek ama inanılmaz hikayesi, bunlardan biri.

Portekizli Kaşif Ferdinand Magellan, İspanya namına 1520’de Şili’ye ayak bastığında acilen bu toprakları İspanyol malı ilan ediyorlar. Maksat gümüş ve altınların üzerine oturmak.

Elbette yerli halk bu okyanus aşırı orantısız güç karşısında pes etmiyor, direniyor.



Sen misin topraklarını istila eden. İspanyollara karşı direnen, Mapuche yerlileri İspanyol komutanı öldürmelerine rağmen İspanyolların ülkelerinin daha da derinlerine girmelerine mani olamıyorlar. İstila bütün hızıyla sürüyor ve hemen hemen 300 yıla yakın Güney Amerika'nın büyük bölümü İspanyol hakimiyetinde kalıyor.

Yerli halk esir ediliyor. Araucan yerlileri Mapuche yerlileriyle birlikte bu orantısız istilacı güce karşı, tarihe Arauco Savaşları olarak geçen baskın ve çatışmalarla direnmeye devam ediyorlar.

Sömürgecilerin vahşeti sınır tanımıyor ancak direnişin de sonu gelmiyor.



General Mendoza, Mapuche lideri Galvarino'nun da iki elini birden kestirip diğerleri ile birlikte kabilelerine dönmeleri için serbest bırakıyor.

İspanyolların esir ettikleri yerlilere uyguladıkları vahşetin en çar-

pıcı örneği General Mendoza'nın isyan ettikleri için ceza olarak 150 yerli esirin burunları ve sağ ellerini kestirip serbest bırakması.

Dahası Mapuche lideri Galvarino'nun da iki elini birden kestirip diğerleri ile birlikte kabilelerine dönmeleri için serbest bırakıyor. El-siz, burunsuz kalırlarsa pes edeceklerini düşünüyor.

Ama düşündüğü gibi olmuyor. Galvarino, halkını savaşmaya devam etmeye ikna ediyor kesilen ellerinin yerine nasıl bilinmez bıçaklar rapt edip savaşmaya devam ediyor. İspanyollara karşı savaş bitmiyor; iki eli bıçaklı bir adamla karşı karşıya kalıyorlar.

İnanılması güç gerçeklerden bir başkası da Portekiz Kralı I. Peter'in kral olunca babası tarafından gelinine tertip ettirdiği suikast sonucu çocuklarının önünde kafası uçurulan aşkla sevdiği eşi Ines'in cesedini mezarından çıkartıp törende herkese elini öptürmesi.

Eşinin kattillerini de canlı haldeyken kalplerini çıkarttırıyor.

Tarih gerçekten olmuş inanılma-

sı güç tuhaflıklarla dolu.

1898'de İspanyol- Amerikan Savaşında Guam'ın kontrolü İspanyolların elinde. Guam, Amerika ve Filipinler arasında stratejik bir noktada olunca Amerika Guam'ı almaya karar veriyor. Lakin adada kimse olmadığından Guam'dakilerin durumdan haberi olmuyor.

Donanma istilaya gittiği adada sadece bir kayıta İspanya ve Amerika'nın savaştığından habersiz yerlilere rastlıyor. Böylece Amerikalıların kan dökülmeden savaşız istilası gerçekleşmiş oluyor.

Guam halkının hiç bir şeyden haberi olmaması beni çok düşündürdü.

Bir başka inanılması güç gerçek ise Somali'den:

Somalili Korsan Muhammed Abdi Hassan ise pek çok gemi soygunundan ve topladığı fidyelerden bir servet yapıyor. Emekliliğin tadını çıkarırken şöhret olmanın dayanılmaz cazibesine kapılıp tanınmak, ünlü olmak istiyor. Pek yabancı bir

his değil, her gece izliyoruz!

Korsanlarla ilgili bir belgesel çıktığını söyleyen operasyon görevlisinin röportaj teklifini geri çeviremiyor. Televizyona çıkacağım

diye sevinç içinde uçakla Belçika'ya götürülen Korsan Muhammed, iner imnez tutuklanıyor!

Avustralya'da göçmen devekuşlarına ekili alanlara verdikleri zarar yüzünden açılan savaş ise devekuşu ve insanlar arasındaki ilk savaş. Lakin

devekuşları kurşun yaraları ile tarlaları haşat etmeye devam edince ateşkes yapılıyor ve tarlalar tellerle korunmaya başlanıyor.

Jül Sezar'ın çok gençken korsanlar tarafından denizin ortasında kaçırıldıktan sonra 38 gün esir tu-

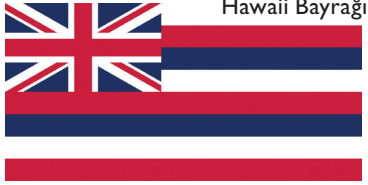


Somalili Korsan
Muhammed Abdi Hassan



Jül Sezar çok gençken korsanlar tarafından kaçırıldıktan sonra denizin ortasında 38 gün esir tutulmuştu.

tulduğu sırada korsanlara şiirlerini dinlettiği ve “Bana bunu yaptığınızı için hepinizi cezalandıracağım.” dediği ve gerçekten fideye gelip serbest kaldıktan sonra ilk fırsatta korsanları çarınha gerdirdiği söyleniyor. Bir de korsanların istediği fidyeyi az bulup ben çok önemliyim diyerek fidyeyi artırdığı gerçek kabul ediliyor.



Hawaii Bayrağı

1959’da Birleşik Amerika’nın eyaleti olan Hawaii bayrağının üst köşesinde İngiliz bayrağının ne işi var diye merak ettiniz mi? Uzun hikaye “Union Jack” diyen de var, koloni tarihi unutulmasın diyen de...

Efsane General Castor’un hayli abartılmış kahramanlıkları yanı sıra beceriksiz de olduğu, pek düşkün olduğu vahşi hayvan avı sırasında bizon yerine yanlışlıkla atını vurup birliğine yürüyecek döndüğü bir başka tarihi gerçek. Olay Kansas’ta 1876’da oluyor!

Tarih tahrifi, çağımızda filmler ve dizilerle kolaylaştı.

İnsanlık tarihi zaten yeterince tuhaf, ürkütücü, vahşi, inanılması güç gerçeklerle dolu iken, daha beter ha-

le getirmek nasıl bir çaresizliktir.

Yazının sonuna geldik.

Değerli Başsavcı Vural Savaş’ın ölüm haberini kütüphanemdeki okuduğum kitaplarına söyledim. Rahmetle anıyorum. Kitaplar sahipleri hakkında konuşabilselerdi keşke... En doğruyu onlar bilir.

Vural Savaş’ın bir hukuk savaşçısı olduğu muhakkak. Hoyrat olmayan

ellerde mücadelesinin bir filmi yapılır mı, yapılırsa belki ama çok hoyrat ellere de düşebilir.

Depremler büyük acılardan sonra çiçeklerin açtığı verimli topraklar bırakıyor geride.

Gözümüzün bebeği Cumhuriyetimiz’de yaşadığımız çok acı depremin ardından elbette çiçekler açacak.

Ülkemiz yeniden güzel kokular taşıyan rüzgârlarla uygarlık yolculuğunda denizlerde yelkenlerimizi

dolduracaktır.

İnsanlık tarihi inanılması güç gerçekler ve kolayca inanılan yalanlarla dolu.

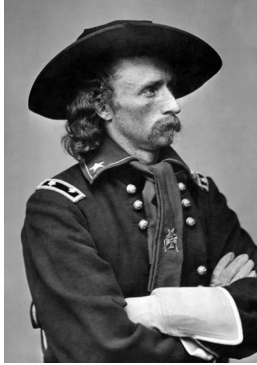
“Ne Yaman Şey Şu İnsan.”

Saygıyla Efendim... •

necefugurlu@butundunya.com.tr



Vural Savaş



General Castor



ATOM BOMBASI VE DEPREM

Yıl 2023; 6 Şubat sabahın erken saatlerinde Doğu Anadolu fay hattındaki kırılma ile, Kahramanmaraş Pazarcık merkezli ilk deprem ve aynı gün öğle saatlerinde ise, Elbistan merkezli ikinci bir deprem oldu. Yakın aralıklarla, aynı bölgede böylesine büyük iki deprem daha önce-

leri hiç görülmemiştir. Bölgedeki 10 ilimiz ve halkımız felaketi yaşadı.

Yıl 1945; 6 Ağustos dev Amerikan uçağı Hiroşima üzerine “Küçük Oğlan” atom bombasını,

9 Ağustos günü ise ikincisi “Tombul Adam”ı Nagazaki’ye bıraktı. »

O günlerde şair Ceyhan Atf Kansı şöyle yazmış;

“Yangından öte bir şey / Bir milyon santigrat ısı / Ve atom bombası / Bir dev mantardı ölüm ormanı üzerinde / Alıp götürmüştü yüzyılların getirdiği bir günü.”

Bir deprem ülkesi olan Japonya'nın yaşadığı atom bombası faciasından yaklaşık 78 yıl sonra, ülkemiz yüzlerce atom bombasının yapacağı yıkıma eşdeğer iki depremi yaşadı. Depremler doğa felakettir, ancak gerekli önlemleri bilim ışığında almamak, yaşananları kadere bağlamak ise tam bir aymazlık ve sorumsuzluktur. Atom bombası ve deprem felaketlerini yaşayan tek ülke olan, Japonya'nın ve Japon



Hatay'daki depremde yıkılan bir evin duvarında sapa sağlam duran Atatürk resmi

Atatürk: “Eğer bir gün benim sözlerim bilimle ters düşerse bilimi seçin.”

Yuvanın meseleleri:

Depreme karşı dayanıklı yapılar nasıl yapılır?

Deprem Türkiye için sürpriz değildir her yapıda bunu göz önünde tutmalıyız

1923 sonrası her sarsıntıda evler, iş yerleri, okullar, fabrikalar, köprüler, binalar ve her türlü yapılar büyük hasar gördü. Bu hasarların önlenmesi için bilimsel araştırmalar yapıldı ve sonuçları kullanılarak, yapıların depreme karşı dayanıklı hale getirilmesi için talimatlar hazırlandı.

Nafizmiç çalışarak bir talimatname vücuda getirdi

Yazarı: **Sırrı SAYARI**
Yüksek Mühendis

BİRKA
Bu çirkin manza kurtuluşa

Her yapıda depreme karşı dayanıklı hale getirilmesi için bilimsel araştırmalar yapıldı ve sonuçları kullanılarak, yapıların depreme karşı dayanıklı hale getirilmesi için talimatlar hazırlandı.

1923 sonrası her sarsıntıda evler, iş yerleri, okullar, fabrikalar, köprüler, binalar ve her türlü yapılar büyük hasar gördü. Bu hasarların önlenmesi için bilimsel araştırmalar yapıldı ve sonuçları kullanılarak, yapıların depreme karşı dayanıklı hale getirilmesi için talimatlar hazırlandı.

halkının her gün onlarca deprem yaşamalarına rağmen hiç etkilenmemeleri mucize değil, akıl ve bilimin sonucudur. 1995 Kobe depremi, 2011 Tohoku depremi ve tsunami ile ülkede oluşan çok büyük hasar sonrası, nelerin yanlış olduğunu görerek, depreme dayanıklı, izolatörlü binalar yapmaya başlamışlar. Ülkemizde ise mühendislik ve müteahhitlik hizmetlerinde problem-

ler ve yetersizlikler yaşandığı biliniyor. Akademik çevreler ve meslek odalarının önerisine göre, “Mesleki Yeterlilik Sigortası” zorunlu olması ve ivedilikle yetkin mühendisliğin mutlaka uygulamaya konması gerekmektedir.

Seksen yıl önce, 10 Mayıs 1943 tarihli gazete sayfasında yazdığı gibi; **“Deprem Türkiye için bir sürp-**

riz değildir, her yapıda bunu göz önünde tutmalıyız.”

Tüm bu gerçeklerin yanı sıra, bizlere düşünceleri ve sözleri ile her zaman ışıklar saçan Mustafa Kemal Atatürk’ün, şu dileğinin önemini de mutlaka kavramalıyız; **“Eğer bir gün benim sözlerim bilimle ters düşerse bilimi seçin.”** •

muratmolu@butundunya.com.tr

DEPREM HAKKINDA İLGİNÇ BİLGİLER

- Tarihin ilk sismografı Çinli bir mucit Zhang Heng tarafından tasarlanmıştır. Kullanılabilir ilk sismografı ise, İngiliz John Milne geliştirmiştir.

- Richter Ölçeği’ni 1935 yılında Amerikalı bilim adamı Charles Richter bulmuştur.

- Japonya’da her yıl 1,500 deprem oluşmaktadır.

- Tarihin en büyük depremi 1556 yılında Çin’de gerçekleşmiş, tahminen 830,000 ölüme sebep olmuştur.

- Yunan mitolojisinde depremleri yaratan tanrı Poseidon, Japon mitolojisinde ise, dev bir kedi balığı olan Namazu’dur.

- Nepal’de meydana gelen deprem, Everest

Dağı’nın 2,5 cm kışalmasına sebep olmuştur.

- 1811 yılında gerçekleşen bir depremde, Mississippi Nehri ters yönde akmıştır.

- Ay’da düşük ölçekli depremlerin olduğu bilinmektedir.

- Bir deprem ortalama 1 dakika sürmektedir.

En uzun deprem 2004 yılında Hint Okyanusu’nda meydana gelmiş ve 10 dakika sürmüştür.



Charles Richter



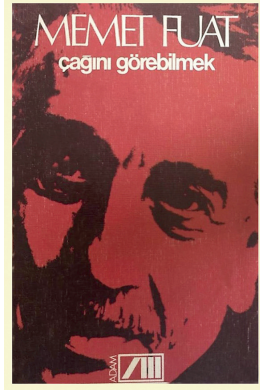
Japon mitolojisindeki deprem tanrısı Namazu

- Depremler çoğunlukla jeolojik bozulmalar, fay kırılmaları ile olmaktadır. Diğer sebepler ise, toprak kaymaları, nükleer deneyler, maden çalışmaları ve volkanik aktivitelerdir.

- 2004 Sumatra depremi, günü 6.8 mikrosaniye kısaltmıştır.

AFORİZMALAR

- *“Doğadaki savaş, düzeni arzulayan düzensizlikten başka bir şey değildir.”*
- *“Acınız, anlayışınızı saklayan kabuğun kırılışıdır.” Bugünün acısı, dünün hazının anısıdır.”*
- *“Cehennem korkusu cehennemin kendisi, cennete duyulan özlem ise, cennetin kendisidir.”*
- *“İnsanın öğretmeninin doğa, kitabının insanlık ve okulunun yaşam olduğu bir gün gelecek mi?”*
- *“Aldırma, ayağına batan dikenler aradığın gülün habercisidir.”*
- *“Sabırla güçlenen, engellere rağmen büyüyen, kışın ısıtan, baharda çiçek açan, yazın bir esinti gönderen ve sonbaharda meyve veren bir şey bu... Sevgiyi keşfettim.”* **-Halil Cibran**



Memet Fuat'ın “Çağını Görebilmek” kitabından Dr. Murat Molu tarafından seslendirme.

Deprem-Tsunami Bilgi Hattı

(216) 308 18 68 numaralı telefondan

"Deprem-Tsunami Bilgi Hattı" na ulaşarak,

1. Türkiye genelinde meydana gelen büyüklüğü 3,5 ve üzeri son 5 depreme ait bilgilere
2. Türkiye genelinde meydana gelen son 5 depreme ait bilgilere
3. İllere göre bir önceki güne ait deprem bilgilerine
4. Deprem hakkında genel bilgilere
5. Depremler karşısında alınabilecek önlemlere
6. Tsunami hakkındaki genel bilgilere
7. Tsunami karşısında alınabilecek önlemlere
8. Basın bültenine (sistemimizde mevcut olan önemli son depreme ait) ulaşabilirsiniz.

Boğaziçi Üniversitesi

Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü

İlk Dersimiz Türkçe

Bu ay köşemizi dilimizde yer etmiş yabancı sözcüklerin karşılıklarına ayırdık. Bilginizi sınavın.

1- Viyadük (Fr.)

- a-Köprü, yol
- b-Gösteri
- c-Saha
- d-Dağıtıcı

2- Formasyon (Fr.)

- a-Kopyalama
- b-Biçimlenme
- c-Kesyap
- d-Güvenilirlik

3- Kreasyon (Fr.)

- a-Yaratım
- b-Bölüm
- c-Benzetim
- d-Yazılım

4- İzolatör (Fr.)

- a-Geçgeç
- b-Eğilim
- c-Koruma
- d-Yalıtkan

5- Periyodik (Fr.)

- a-Aktarım
- b-Sürelî, dönemli
- c-Gösteri
- d-Dilim

6- Plasman (Fr.)

- a-Tınlaşım
- b-Yavaşlatılmış
- c-Gerginlik
- d-Yatırım

7- Deflatör (Fr.)

- a-Aykırılık
- b-Para kısıtlayıcı
- c-Karıştııcı
- d-Süzek

8- Spesifik (Fr.)

- a-Belirtke
- b-Havalandırma
- c-Tam bakım
- d-Özellikli

9- Konsolide (Fr.)

- a-Pekiştirilmiş
- b-Hacim
- c-Kurmaca
- d-Kopuntu

10- Puzzle (İng.)

- a-Kesyap
- b-Bütünleşmiş
- c-Yapboz
- d-Bilgilendirme

11- Realite (Fr.)

- a-Gözde
- b-Gerçeklik
- c-Geleceği
- d-Hata

12- Link (İng.)

- a-İlişim
- b-Onurluk
- c-Alan
- d-Kötümser

13- Kota (Fr.)

- a-Yazıcı
- b-Çardak
- c-Sınırlama
- d-Dönem, Devir

14- Sabotaj (Fr.)

- a-Baltalama
- b-Topluluk
- c-Bağlanmış
- d-Düzenlemeci

15- Doping (İng.)

- a-Biçimleme
- b-Parça
- c-Uyarıcı
- d-Bilişim Ağı

2023 Türkiye'si (2)

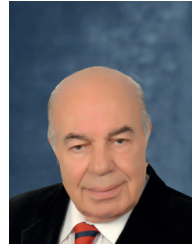
2023 Türkiye'si ekonomik ve bir kısmı buna bağlı diğer siyasal sorunların harman olduğu bir dönemi gösteriyor.

Oil ▲2.4



Çağdaş Düşünce

Dr. Öğüt Yazman



2023 yılı Türkiye için çok ilginç, çok zor ve çok anlamlı özellikler taşıyor. Bu özellikler, ekonomik açıdan ülke derecelendirme kuruluşlarının uluslararası analiz ve yorumlarına konu oluyordu. Siyasal ve

ekonomik yönleri ile de yurt içinde olduğu gibi yabancı basın ve medya kuruluşlarının da gündeminde yer alıyordu.

Bundan önceki iki yazımızda 2023 Dünyası'nı incelerken dünyanın 20. yüzyıldan gelen sorunlarına 21. yüzyılın ilk çeyreğinde eklenen yeni dertler özetlenmeye çalışılmıştı. (2023 Dünyası, BD Ocak 2023 / 2023 Dünyası ve Türkiye (1), BD Şubat 2023)

2023'te Türkiye, geçmişten gelen 20. yüzyılın bütün genel ekonomik ve siyasal olumsuzluklarını ithal etmiştir.

LİKİDİTE BOLLUĞU

Bunlara 21. yüzyılda ortaya çıkan güçlükler yanında, dünyada likidite (para) bolluğu gibi bazı avantajlar da eklenmiştir. Bazı ülkeler, bu olanaktan uygun ekonomi politikaları ile yararlanıp daha hızlı kalkınarak halkının refah düzeyini önemli ölçüde artırmışlardır. Bazı ülkeler ise verimsiz gösteriş harcamaları ile geri kalmıştır. Bu da ülkeler arasındaki gelişmişlik farklarının büyümesine neden olmuştur.

TÜRKİYE EKONOMİSİ

2008 finansal krizi dünya ekonomilerini zorda bırakmıştı. Buna Covid -19 salgını en çok can kaybına





neden olan bir felaket olarak kapanan işyerleri ile yeni ve önemli bir işsizlik yarattığı gibi gelir dağılımının da daha çok bozulmasına, yoksul insan sayısının artmasına yol açmıştır. Daha sonra enerji fiyatlarındaki artışlar, enerji gereksiniminin büyük kısmını yurt dışından sağlayan ülkelerde kaçınılmaz olarak fiyat artışlarının-enflasyonunda önemli ve yaygın bir nedeni olmuştur. Ancak genelde gelişmiş ekonomilerde yıllık enflasyon yüzde 5-9 arasında gerçekleşirken Türkiye’de aylık yüzde 6’dan fazla artışla yıllık %100’ü geçmiştir.

Türkiye, çok eskiden beri tasarruf düzeyi düşük bir ülkedir. Bunun için dış kaynaklara muhtaçtır.

Türkiye, çok eskiden beri tasarruf düzeyi düşük bir ülkedir. Bunun için dış kaynaklara muhtaçtır. 1960 yılında Devlet Planlama Teşkilatı kurulduğu zaman hazırlanan

ilk beş yıllık planda da Türkiye’nin devamlı dış ödemeler açığı vermesinin kalkınmasını güçleştirdiği ve sınırlandırdığı belirtilmişti.

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ

İklim değişikliğinin neden olduğu, sel baskınları ve kuraklık tarımsal üretimde azalmalara neden olmuştur. Türkiye 2023’te devraldığı bu ve benzeri diğer zorluklara kendi ülkesindeki ekonomik nedenler de eklenince diğer ülkelerden daha yüksek bir enflasyon, daha çok işsizlik ve daha büyük bir dış ödemeler açığı ile mücadele etmek zorunda kalmıştır.

DEPREM FELAKETİ

6 Şubat 2023 günü Kahramanmaraş’ta biri gece saat 4’te, diğeri 9 saat sonra meydana gelen 7,7 ve 7,6 büyüklüğündeki iki deprem asrın felaketi olarak nitelendirilmiş, mil-

letçe hepimizi derinden üzmüştür. Türkiye’de çok geniş bir alanda 10 ilde büyük yıkımlarla çok sayıda can kayıplarına neden olmuş ve kaçıp kurtulmuş veya enkazdan kurtarılmış yaralıların sayısı hızla artmıştır. Deprem, Suriye’de de yıkım ve can kayıplarına neden olmuştur. AFAD’ın açıklamasına göre depremler, yurdumuzda (Kahramanmaraş, Hatay, Gaziantep, Adıyaman, Osmaniye,



Açıklamalara göre farklı yönlerden kırılarak gelen fay hatlarının bir noktada kesişmesi depremin şiddetini artırmış ve yerin 7,2 metre kaymasına neden olmuştur.

Diyarbakır, Malatya, Adana, Kilis, Şanlıurfa) olarak ilk açıklanan 10 ile dışında hasar gören Elazığ ilini de ekleyerek sayı 11'e çıkmıştır.

Uzmanların açıklamalarına göre farklı yönlerden kırılarak gelen fay hatlarının bir noktada kesişmesi depremin şiddetini artırmış ve yerin 7,2 metre kaymasına neden olmuştur.

Halkımız birlik içinde yardımcı olmak için seferber olmuş, yardımlar devam etmektedir.

Dünyada da bu şiddette yaygın bir depreme

pek rastlanmadığı için Türkiye'ye yurt dışından yardım etmek isteyen ülkelerin sayısı 100'e ulaşmış ve Birleşmiş Milletler de 1 milyar dolarlık bir yardım kampanyası başlatmıştır.

Bu satırlar yazılırken sayılar artmaya ve konu, bütün dünya televizyonlarında ilk haber olarak yer almaya devam ediyordu.⁽¹⁾

2023 SEÇİMLERİ: HARMAN ZAMANI

Türkiye için 2023'ün diğer bir özelliği ise Cumhurbaşkanlığı ve Milletvekili seçimlerinin birlikte



Türkiye'ye yurt dışından yardım etmek isteyen ülkelerin sayısı 100'e ulaştı.

en geç 18 Haziran 2023'e kadar yapılacak olmasıdır.

Adalet ve Kalkınma Partisi'nin 21 yıllık uzun bir iktidar dönemi sonunda karşılaştığı eleştiriler ve muhalefet partilerinin çoğunun bir araya gelerek oluşturduğu birlikleliklerle ortaya çıkan kutuplaşmanın seçimlerin sonucunu nasıl etkileyeceği önemli bir ilgi ve merak konusudur.

29 Ekim 2023 Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunun 100. yıl dönümüdür.(...) Türkiye Cumhuriyeti, bütün dünyanın hayranlık duyduğu evrensel bir değer taşımaktadır.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ 2023

29 Ekim 2023 Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunun 100. yıl dönümüdür.

Geçen yüzyılda hangi koşullarda nasıl kurulmuştur? Dünyanın siyasal coğrafyasını nasıl etkilemiştir?

Nereden nereye geldiğimiz de önemlidir. Cumhuriyet'in kurucu felsefesine ve Atatürk'e yapı-

lan hakaret ve nankörlükleri tekrar anlatmaktan utanç duyarak çekindiğimizden bu konuları incelerken milletimizin nasıl karşıladığını tarihe not düşmek için belirtilmeyi yeterli ve önemli görüyorum. Türkiye Cumhuriyeti, bütün dünyanın hayranlık duyduğu evrensel bir değer taşımaktadır.

Gelecek yazılarımızda açıklayacağım gibi kurulurken çağdaş uygarlık yolunda yola çıkmış bir gemideyiz. Kaptan son zamanlarda rotayı şaşırılmışsa bilmeliyiz ki kaptan fâni, iskele sağlam ve bakidir.

SONUÇ

Özetle 2023 Türkiye'si ekonomik ve bir kısmı buna bağlı diğer siyasal sorunların harman olduğu bir dönemi gösteriyor.

Tarihte pek rastlanmayan bu zor dönemi, bir birini tamamlayacak yazılarımızla sürdürmek istiyorum. Bu amaçla gelecek yazılarımızda yüksek enflasyonla neden mücadele edilmelidir? "Faiz sebep, enflasyon sonuç mudur?" Bu, "yeni bir ekonomi modeli" olabilir mi konularını da tartışacağız.

ogutyazman@butundunya.com.tr

(*) 2023 Türkiye'si (2)

(1) Depremde can kayıpları: 44.218 vefat (26 Şubat 2023 AFAD verisi)

Türk Milleti yüzyıllardan beri hür ve müstakil yaşamış ve istiklâli yaşamak için şart saymış bir kavmin kahraman evlâtlarından ibarettir.

Bu millet istiklâlsiz yaşamamıştır, yaşayamaz ve yaşamayacaktır.
(21 Haziran 1922)

M. Kemal Atatürk



CEVAPLARINI DÜŞÜNMEDİĞİMİZ SORULAR

Yazan: Tayfun YILMAZ

En büyük korkun nedir?
Ne kadar yaşayacağını tahmin ediyorsun?

Ölüm sebebin ne olacak?
Cenazede kaç kişi olacak?
Gelecekte bekletin nedir?

Kaç yaz tatili daha yapabilirsin?
Başarısız olmayacağını garanti olsaydı, neyi denemek isterdin?

Yaşama yeniden başlasan ne olmak istersin?

Mutluluk nedir?

Sahip olduğun en değerli şey nedir?
Korkularından kurtulacağını bilsen, en fazla nasıl bir bedel ödeyebilirsin?

Daha az akıllı, daha fazla cesur olmak ister miydin?

En çok kimi seviyorsun?

Yaşamında neleri değiştirmek istersin?
Bir müzik enstrümanı olsan, ne olurdu?

Susuzluğa kaç gün dayanabilirsin?

En büyük pişmanlığın nedir?

Tek bir seyahat hakkın olsa, nereye gitmek istersin?

İssiz adaya götürmek isteyeceğin üç kişi kimdir?

Nasıl görüldüğünü düşünüyorsun?

Nasıl görünmek istersin?

Sevgi listende birinci sırada ne var?

Hayatının en güzel gününü hatırlıyor musun?

Çocukluğunun en belirgin anısı hangisi?

24 saat ömrün kalsa ne yapmak istersin?

En son ne zaman ağladın?

En son ne zaman kahkaha attın?

Cevaplarını düşünmediğimiz ne kadar çok soru var. Aniden karşılaştığımızda ne diyeceğimizi bilemediğimiz, aslında soru şöyle sorsaymış, daha doğru olurmuş tipi kıvrımlar. Harala gürele yaşayıp giderken, birkaç dakika olsun, durup kendimize bakmadan geçen hızlı bir yaşam.

Nasıl olsa bitecek ama, ara sıra direksiyona geçip, biraz yavaşlatsak, hafifçe direksiyonu başka tarafa kırsak, hiç fena olmaz, değil mi?

Kendimize hakettiklerimizi vermenin en kolay yolu, önce o şeyleri hak ettiğimize inanmaktır.

Birçoğumuz gülmeyi bile hak etmediğimize şartlandığımız için somurtuyoruz.

Yaşamda birçok şey, çok kısa süreli sunuluyor. Mutluluk da öyle...

Ve her mucize gibi kısa sürdüğünden, en çok tadını çıkarana, mutluluğa açık yaşayanlar, karşılaşmaya her zaman hazır olanlardır.

Yunan General:

“Türkiye ile Savaş Kısa Sürer”

Yunan general C. E. ile Paris’teki eski askeri havaalanı Le Bourget’de düzenlenen Euronaval Fuarı’nda tanışmıştım.

O zaman sanırım albay ya da yarbay rütbesindeydi.

Dedelerinin Ayvalık’ tan Yunanistan’a göç ettiğini söyleyen C. E., NATO’nun düzenlediği toplantılara katılmak üzere iki kez Türkiye’ye gelmişti. İlkinde telefon görüşmesi yapmış, ikincisinde ise yemekte buluşmuştuk.

Evrensel Bakış Açısı

Gürbüz Evren



Yunan ordusunda çok önemli görevlerde bulunan, bir ara Ege Adaları ile ilgili sorumlulukları olan general C. E. birkaç yıl önce emekliye ayrıldı. C. E. iki ülke arasındaki sorunlara ilişkin söyleşi yapma ısrarını yaklaşık iki yıldır nazikçe geri çeviriyordu.

Geçtiğimiz ay büyük bir sürprizle karşılaştım. Yunan general sorularıma yanıt vereceğini bildiren bir Whatsapp mesajı göndermişti.

Görüntülü olarak yaptığımız söyleşide, kararındaki değişikliğin nedenini sordum.

ABD'deki Yunan lobisine ilişkin bir yazım Yunancaya çevrilip Yunanistan'da da yayımlanmış. General C. E. de yazımı okuyunca, sorularıma yanıt vermeyi kabul etmiş.

Yunan medyasının yazıma ilgi göstermesi ve Yunancaya çevirip yayımlamasına ilişkin söylediği övgü dolu sözleri generalden duymak beni mutlu etti.

Yunan general bazı sorularımı açık yüreklilikle yanıtlarken bazılarında ise susma hakkını kullandı.

*

Türkiye ile Yunanistan arasında savaş çıkar mı?

“ABD ve NATO buna izin vermez. Savaş olsa da kısa sürer.”

ABD savaşa müsaade etmez diyorsunuz, ama Amerikalılar bir

yandan da Yunanistan'ı Türkiye'ye karşı cesaretlendiriyor.

“Ukrayna savaşı öncesinde dengeler değişmeye başlamıştı. ABD eskiden Türkiye'ye göz yumardı. Hatırlayın Türk ordusunun Kıbrıs'a girişine ses çıkarmamıştı. Şimdi ise Yunanistan'ın arkasında duruyor.”

“...ABD eskiden Türkiye'ye göz yumardı. Hatırlayın Türk ordusunun Kıbrıs'a girişine ses çıkarmamıştı. Şimdi ise Yunanistan'ın arkasında duruyor.

ABD, Kıbrıs'ta sustu dediniz, ama sonrasında Türkiye'yi cezalandırdı. Uzun yıllar silah ambarı uyguladı.

“(Gülerek) Fena mı oldu? Türkiye savunma sanayi alanında büyük bir gelişme kaydetti. Ürettiği silahlar sayesinde kendine yeter hale geldi. Hatta silah satan ülke konumuna ulaştı.”

Türkiye'nin savunma sanayisinin gelişimi Yunanistan'da kaygı yaratmıyor mu? Örneğin Türkiye'nin Tayfun Füzesi tedirgin

etmiyor mu?

“İki ülkenin ordularını karşılaştırdığımızda Türkiye'nin üstünlüğü ortada. Ancak yine de bu durumdan korkmamak gerekiyor, çünkü Avrupa Birliği üyeliğimiz, ABD ile ilişkilerimiz, NATO bağlantımız, kendimizi güvende hissetmemizi sağlıyor. Cumhurbaşkanı Erdoğan bizi Tayfun Füzesi ile tehdit ediyor, ama unutmayalım ki Dedeoğaç ve bazı adalardaki Amerikan üsleri Yunanistan'ı bu tür tehditlerden korumak için var. Amerikalılar ülkemizde çok iyi bir füze savunma sistemi kurdu. Erdoğan bunu da biliyordur.”



“Unutmayalım Yunanistan Pire Limanı'nı Çin'e satmıştı. ABD, Dedeoğaç'taki varlığıyla Çin'i dengelemek istiyor.

Dedeoğaç'ı neden ABD'ye verdiniz? Açılan bunca askeri üsle ABD'nin eyaleti olduğunuz eleştirileri var.

“Gürbüz Bey, Türkiye, Montrö Sözleşmesi uyarınca Boğazları kapatınca ABD için Karadeniz'e ulaşmanın en kısa yolu Dedeoğaç'ta üs kurmak oldu. Karadan ve havadan kolaylıkla bölgeye ulaşmak mümkün. Ayrıca dinleme kabiliyeti yüksek büyük bir savaş gemisini Dedeoğaç Limanı'nda konuşlandırarak.

çak. Ancak limanın büyütülmesi gerekiyor. Bir başka neden ise Çin'in varlığı. Unutmayalım Yunanistan Pire Limanı'nı Çin'e satmıştı. ABD, Dedeoğaç'taki varlığıyla Çin'i dengelemek istiyor.”

Yunan siyasetçiler ve bazı generaller AB ve ABD'ye güvendikleri için mi Türkiye'ye kafa tutuyorlar?

“En sert açıklamaları yapan Yunan komutanlar da Türkiye ile bir savaşın Yunanistan'ın yenilgisiyle biteceğini biliyor. Yıllarca orduda görev yaptım ve bizim için en kötü senaryonun Türkiye ile karşı karşıya kalmak olduğunu tüm komuta kademesi bilirdi.”

Yunan ordusunun, Türk ordusuyla teke tek kalmasından mı korkuyorsunuz?

“Bu ihtimali istemeyiz. Türk ordusu sürekli savaş halinde olan bir ordu. Birçok örgütle Suriye ve Irak'ta ayrıca Türkiye

içinde savaşıyor. Gerillalara (teröristler demek istiyor) karşı zor olan savaşı başarıyla sürdürüyor. Böylesine büyük tecrübesi bulunan bir ordunun NATO tatbikatları dışında herhangi bir askeri etkinliği olmayan Yunan ordusunu yenilgiye uğratması normal sayılmalı.”

Yunanistan Genelkurmay Başkanı Orgeneral Floros, Türk ordusunun özelliğini bilmiyor mu? Biliyorsa neden Türkiye'yi tehdit ediyor?

“Floros emrimde çalıştı. Türkiye ile ilgili gerçekleri o da bilir. Ama Genelkurmay Başkanı olarak da Türkiye’ye karşı yüksek perdeden konuşmak zorunda. Sinmiş bir görüntü veremez.”

Türk ordusunun 24 saatte Atina’ya girebileceği yorumlarına ne diyorsunuz?

Harekât kabiliyeti yüksek olan Türk ordusunun hızla Atina’ya ilerlemesi normal. Biz bu ilerleyişi ABD, AB ve NATO’nun müdahalesine zaman kazanmak amacıyla yavaşlatmaya çalışırız. ABD ve NATO güçleri krizin başlamasından en geç 6 saat sonra Türkiye’yi engelleyecektir.”

ABD ve NATO’nun 6 saatte Türkiye’yi engellemesini anlayamadım. Neden 6 saat?

“Bu ayrıntıya girilmeyecek bir konudur. Bilen bilir. Askerler ve uzmanlar anlamıştır.”

Bu konuya girmeyin diyorsunuz, ama belli ki 6 saat konusunda bir yerlerden garanti almışsınız. Bir asker olarak, Türk ordusunun durumuna ilişkin gerçekleri Yunan siyasetçilere anlatıyorsunuzdur herhalde.

“Gürbüz Bey, ordudaki en sert generaller bile kamuoyuna başka konuşur, ama kendi aramızda, Türkiye’nin güçlenen ordusu karşısında Fransızların sattığı birkaç uçak ve gemi ile Amerikalıların verdiği eski silahlarla, araçlarla başarısız olu-

nacağını konuşuruz. Siyasiler ise bize ‘Merak etmeyin Türkler savaş meydanında kazandıklarını masada kaybederler.’ diyerek moral vermeye çalışır.”

Bu söyleşi mutlaka Yunan medyasına da yansiyacak. General C. E. ise bazı değerlendirmeleri nedeniyle bir linç kampanyasına maruz kalacak. Bu durumu kendisine hatırlattım.



“Siyasiler ise bize ‘Merak etmeyin Türkler savaş meydanında kazandıklarını masada kaybederler.’ diyerek moral vermeye çalışır.

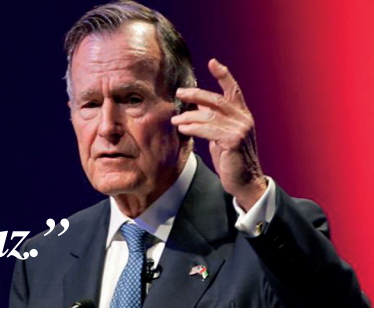
Zor durumda kalacağımızı düşünürseniz yazının ikinci bölümünü yayımlamamayım.

“Hepsini yayımlayın, çünkü Türkiye ile savaşa girilmemesini savunan komutanlardan biri olduğum için mevcut hükümet tarafından istenmedim. Ben ve benim gibi birkaç generale eski Başbakan Çıpras’ın adamları dediler.”

Söyleşinin ikinci bölümünde, Türkiye’nin Ege Denizi’nde bayrak dikeceğini düşündükleri adacıklara ve TSK’ya yönelik kumpaslara neden sevindiklerine ilişkin değerlendirmeler olacak. •

gurbuzevren@butundunya.com.tr

“Liderliğimizi Sürdürmek Zorundayız.”



Yazan: Prof. Dr. CENGİZ KUDAY

Nisan 1999’da New Orleans’ta yapılan Nöroşirürji Kongresi’ndeyim (American Association of Neurological Surgeons AANS.)

Bu toplantının onur konuğu olarak eski ABD Başkanı George Bush’un yaptığı açılış konuşması hâlâ kulaklarımda. Aynı konuşma 28 Nisan 1999 tarihli The Times Picayune gazetesinde de yayımlanmıştır. Bush konuşmasında, Yugoslav Başkan Miloşeviç’in bir tiran olduğunu ve tiranların durdurulmaları gerektiğini söylemişti. Miloşeviç’in dünya için ciddi bir tehlike oluşturduğunu, cinayetler işleyen bu diktatörün daha barışçıl ve demokratik değerler adına durdurulması gerektiğini belirttiikten sonra, ABD’nin bu misyonu yüklenmesi gerektiğini vurgulamıştı.

Baba Bush’un işsizlik sıkıntısı

Daha sonra 1999 yılında Irak’ın Kuveyt’i işgaline ve Amerika’nın müdahalesine değinen Bush’a dinleyiciler tarafından Kuveyt’in işgali sırasında Irak’a yapılan operasyonda Bağdat’a neden girilmediği şeklinde bir soru yöneltildi. Bu soru üzerine Bush, Amerika’nın yine ay-

nı prensipler doğrultusunda hareket ettiğini, ancak operasyonun Saddam’ı devirmek için değil Irak’ı Kuveyt’ten çıkartmak için planlandığını söyledi ve sağ elini kaldırarak bu bölgedeki en güçlü müttefik Türkiye’nin bile Bağdat’a girmelerini istemediğini ekledi. Sonuçta kendisinin işsiz kaldığını, Saddam’ın ise hâlâ koltuğunda olduğunu ve bunun hiç de adil bir durum olmadığını esprili bir şekilde dile getirdi. Bush’un konuşmasında final özete şöyleydi: *“Yegane süper güç olarak çocuklarınızın 21. yüzyılda güven içinde olmasını istiyorsanız, bu liderliği sürdürmek zorundayız.”*

21. yüzyıldaki demokratik kapitalizm ve özgürlük için Amerikan gerekçeleri tam bir inandırıcılıktan uzak. İster istemez soruyoruz:

Bilmediğimiz başka sebepler mi var?

Bush’un dört yıl önce esprili bir dille belki ipuçlarını verdiği bir çeşit intikam, diğer bir deyişle bir düellonun rövanşını mı?

Bu arada Türkiye’den sitayişle bahsetmiş, bölgenin süper gücü olduğunu ama bunun kendisi tarafından pek bilinmediğini eklemiştii. •



Devlet Nedir?

içinden geçtiğimiz bu kederli günlerde başlıktaki soru gündeme tekrar oturdu. Başlığı Sayın Cem Eroğlu'nun çalışmasından aldım. Eroğlu kitabının önsözünde, belli başlı siyasal akımların devlete karşı pek de olumlu yaklaşmadığını yazar. Siyasi topografyanın solunda, anarşistler onu başlıca kötülük kaynağı olarak görürken, Marksistler de

benzer şekilde kötü bir şey olarak görüp kuruyup gitmesi için mücadeleyi savunurlar.

Sosyal demokratlar biraz daha iyimserler. Eşitliğe ulaşmak için bir araç olarak görürler. Sağ tarafa geçtiğimizde de liberalleri devleti küçümserken buluruz.

Muhafazakârlar, düzen için gerekli görürken, devlet gücünün »

yaygınlaşmasından da rahatsızlık duyarlar. Görünüşe bakılırsa, devlete iyi gözle bakan tek görüş faşistlerinkidir.

Siyasi düşünce ilk anından itibaren devlet fikri etrafında gelişmiştir. Uygarlık tarihçilerinin bir bölümü medeniyeti ilk devlet ile özdeşleştirmiştir. Toplumsal muhayyilenin farklı disiplinleri devlet fikri etrafında geliştirilmiştir. Sosyolojiden, antropolojiye, tarihten siyaset bilimine kadar tüm toplumsal bilimler devlete dokunmuştur.

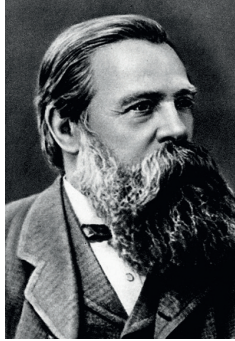
Devlet, özgün bir toplumsal örgütlenmedir ve özgün bir toplumsal düzeni ifade eder. İktidar, yetke, güç, adalet, mülkiyet, egemenlik, yurttaşlık gibi olgular ile ilgilidir. Tarih içinde devlet ile ilgili 3 ana dönemlendirmeye yapabiliriz, erken devlet, kapitalizm ve modern

öncesi devlet ile modern devlet. Yazı dizisinin bu ilk bölümünde erken devletin gelişimi ile ilgili yazıyı irdeleyeceğiz. İzleyeceğimiz yol erken devlet ile ilgili tüm yazını taramak yerine ilgili bilginin belli başlı köşe taşlarının altını çizmek olacaktır.

Erken devlete yönelik fikirlerin ilk izlerini, **Hobbes**, **Rousseau**, **Locke**, **Montesquieu**, **Vico** gibi Aydınlanma düşünürlerinde görebiliriz. Bu düşünürler, **İbn Haldun**'un fikirlerini tartışan Jean Bodin'den esinlenmiştir. Bu düşünürler, çok az

veri ve belgeye dayanarak, gelecek ile ilgili beklentileri üzerinden teorilerini geliştirmeye çalışmışlardır.

Daha sonraları **Auguste Comte** ve **Herbert Spencer** erken devlet üzerine yazsalar da, tarihsel ve antropolojik verilere dayanan dört başı mamur ilk çalışma **Friedrich Engels** ile başlar. Ona göre devlet gibi bir örgütlenmeye ihtiyaç, özel mülkiyetin ortaya çıkması ile başlar. İş bölümünün yaygınlaşması, nüfusun artması ve dolayısı ile yaşamak için gerekli ihtiyaçların çoğalması üreti-



Engels'e göre devlet gibi bir örgütlenmeye ihtiyaç, özel mülkiyetin ortaya çıkması ile başlar.

min sürekli artmasına yol açmıştır. Bunun sonucunda gıda üretiminde yer almayanların ihtiyaçlarını karşılayabilecek bir artı ürün ortaya çıkmıştır. İşlevsel iktidardan sömürücü iktidara geçiş böyle başlamıştır. Askeri güç, savaş ve fetih devletin kökeninde önemli bir rol oynar. Görevlilerin yönetsel rolüne de vurgu yapar. Engels, askeri demokrasi dediği, şeflik üzerine yükselen bir devlet tipini anlatır. Önemli iktisadi faaliyetler, az sayıda ve önde gelen ailelerin elinde kalır ve kalıtsallaşır. Özel mülkiyetin toplumsal sınıfların



Alman sosyolog Oppenheimer'in evrimci fetih teorisine göre, devlet toplumsal eşitsizlikleri teyit etmek için meydana gelmiş bir tahakküm aracıdır.

oluşumu bir yanda, devletin oluşumu diğer yanda olmak üzere çok önemli bir ilişkinin altını çizer.

Daha sonraki çalışmalar bu ilişkilerin çok da basitçe nedensellik olarak kabul edilemeyeceğini göstermiştir.

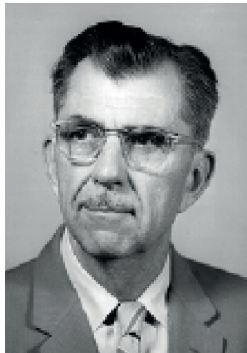
1900 yılında Alman sosyolog **Franz Oppenheimer** fetih teorisini geliştirdi. Bu evrimci bir yaklaşımdır ve Engels'in görüşleriyle benzerlikler taşır. Ona göre, devlet top-

lumsal eşitsizlikleri teyit etmek için meydana gelmiş bir tahakküm aracıdır. Bu toplumsal eşitsizlik fetih ve boyun eğmeden kaynaklanır. Bu boyun eğme yenilenin iktisadi sömürsünden başka bir amaç gütmmez. Dolayısı ile fetih devletin temelinde yer alır. Burada yerleşik halklar ile konar göçer halklar diyalektiği ortaya çıkar. Görüşleri ciddi bir şekilde eleştirildi.

1922'de **Robert H. Lowie**, fethin her zaman ve her durumda devlet oluşumuna yol açmayacağını; tarihte fetih olmadan da oluşan devletlerin olduğunu; fatihlerin de içsel örgütlenmesinde hiyerarşik bir katmanlaşmanın olduğunu gösterdi. Lowie'den sonra fethin devlet oluşumundaki tek mekanizma olmadığı fikri yaygınlaştı.

2. Dünya Savaşı'nı takip eden yıllarda, evrim kavramı antropo-

lojinin ilgi alanına tekrar girdi. **Julian H. Steward**, toplumların toplayıcı avcılıktan devlet oluşumuna kadar bir gelişim basamakları dizgisi çizdi. Bu basamaklar: avcılık-toplayıcılık; başlangıç tarımı; devletin oluşum devresi; bölgesel filizlenme; ilk fetih; karanlık çağlar; devresel fetihler. Bu



Julian H. Steward

evrimsel süreçte ileri yönlü sıçramalar sulama olgusu ile olur. Sulama, örgütlenme, eşgüdüm, iktidar gerektirir. Ona göre fetih gelişimin bir nedeni değil, sadece etkilerden bir tanesidir.

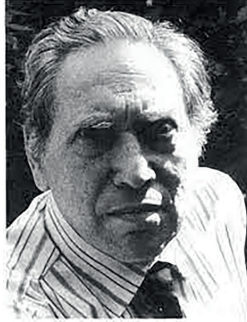
Karl Wittfogel, sulama görüşünü ciddi bir şekilde savundu. Ona göre, belli koşullarda, sulama, devletin gelişmesine yol açar: Yönetim ve örgütlenme. Hidrolik iktisat, iş bölümü, yoğun yetiştirme ve geniş ölçekte işbirliğine yol açarken bunlarda devletin yönetsel bir çehre almasına yol açar. Ancak tarihsel veriler, sulama olmadan da devletleşmiş halkları gösterir.

Gordon Childe, kentli, yerleşik toplumlar ile devlet oluşumunun eş zamanlı geliştiğini gösterdi. Fetih yaklaşımı gibi kent yaklaşımında dikkatli bakmak gerekir. Veriler, bu yaklaşımın da tek ve genel bir açıklama olamayacağını gösterir. Ki daha da önemlisi, yerleşik toplumların nasıl devlete evrildikleri sorusuna cevap vermez.

1967'de **Morton H. Fried**, Siyasi Toplumun Evrimi adlı çalışmasında 4 evrim aşaması belirler: eşitlikçi- kademeli- katmanlı ve devletli toplum. Anlatımına göre, katmanlı toplum, akrana ve aynı cinsiyetten olanların, yaşamlarını idame ettirmek için gerekli kaynaklara eşit olarak erişememesinden oluşur. Tanımını yaptığı devlet, toplumsal

iktidarın, kandaşlık bağlarından daha yüksek bir şekilde örgütlenmiş, kurumlar kompleksidir. Devleti, temel kaynaklara bu eşitsiz erişimi gerekirse zor kullanılarak devam ettiren örgüt diye görür. Ona göre, ortak mülkiyetteki üretim araçları özel mülkiyete döndüğü an, toplumsal katmanlaşma başlar. Bu Engels ile aynı çizgidir. Bu mülkiyet değişiminin en önemli etkeni, kaynaklar üzerinde artan nüfus baskısıdır. Bu yaklaşım üzerine yapılan ampirik çalışmalar sıkı bir korelasyona işaret ederek teorinin haklılık payını arttırdı.

1970 yılında yayımlanan Devletin Kökeni Kuramı adlı çalışmasıyla, **Robert L. Carneiro**, bu nüfus baskısı teorisini savaş ve fatih ile birleştirdi. Bu son iki faktör, doğal ve-ya da toplumsal sınırlamalar çerçevesinde devleti oluşturabilir. 1975



Morton H. Fried

yılında, arkeolog **David Webster**, bu teoriyi daha da geliştirdi. Ona göre, bir savaş tehdidi bile, içerdeki toplumsal sınırlamaların aşılıp devlete evrilmenin önünü açar. Bu tehdit daha sağlam bir önderliği gerektirir. Şef, eşitler arasında birinci olmaktan çıkıp daha güçlü hale gelir. İkinci bir etken, yeni bölgelelerin masedilmesidir. Bu yeni bölgeler, atalardan kalma ortak mülkiyet bünyesinde olmadıkları için, şef için hayati bir kaynak olur. Bu kaynaklar

sayesinde, kendi destekçilerine ödeme yapabilir, patronaj ilişkisi kurabilir. Bu ise, yönetsel grubun konumunun güçlenmesine, ve devlet örgütlenmesinin gelişmesine yol acar. Daha sonraki çalışmalar, bu teorinin devletin merkezileşmesi üzerinde durdular.



1975'te, Devletin ve Uygarlığın Kökenleri çalışmasında Elman R. Service,

iktisadi-maddi eşitsizlik teorilerinin zıddı bir konum alır. Ona göre, siyasi önderlik, kişisel özelliklere dayanır, iktisadi farklılıklara değil.

1 975'te, Devletin ve Uygarlığın Kökenleri çalışmasında **Elman R. Service**, iktisadi-maddi eşitsizlik teorilerinin zıddı bir konum alır. Ona göre, siyasi önderlik, kişisel özelliklere dayanır, iktisadi farklılıklara değil. Önderin konumu, görevlerini iyi ve adil yaptıkça güçlenir. Bu teorinin en büyük sıkıntısı, bu karizmatik konumun, örgütlemeyi nasıl gerçekleştirdiğidir.

Özetlersek, devletin ilksel gelişimi ile ilgili teoriler genel olarak, kökenler ile ilgilidir ve devletleştikten sonraki gelişme ve örgütlenmele-re çok az yer verir. Yukarıdaki teorileri 2 ana başlıkta toplayabiliriz: toplumsal eşitsizlik üstüne kurulu devlet ve toplumsal sözleşme üstüne kurulu devlet. Yakından bakınca bu

ikisi birbirini tamamen dışlamazlar ama niteliksel olarak farklıdır. Bu teorileri içsel gelişmele-re karşı dışsal gelişmeler olarak da sınıflandırabilmek de mümkündür.

En basit terimlerle, devlet 3 ana bileşenden oluşur gözükür: belirli sayıda insan, belirli bir alan ve özgün bir hükümet. Bu 3 bileşene sahip ama devleti olmayan toplumlar da mevcuttur. Dolayısı ile farklı belirleyenlere ihtiyaç vardır. Özellikle ilk iki bileşen muğlaktır, kaç kişi gerekir, ne kadar bir alan yeterlidir?

Devleti belirginleştiren hükmetme biçimleridir.

Devletin hükmü, bireylerin-yurttaşların bağımsız davranışlarını dışlayan, merkezileşmiş, düzen ve kanunu sağlayan oluşumdur. Bu noktada, toplumca uyulması gereken, uyulmazsa cezalandırılacak yasa ve kural yapma yetkisinin merkezi bir iktidara dönüştüğünü görürüz. Devletin en önemli belirleyeni, hükümet iki bileşenden

oluşur: iktidar ve idare-yönetim. İktidar, başkalarının davranışlarını etkileme olarak tanımlayabiliriz. İktidar, ahlaki ikna, tehdit, fiziksel güç kullanımı, kaynakların kontrolü, teşvikler, ya da merkezi otoriteye itaatin hem toplum hem kendisi için iyi olduğu duygusu gibi farklı şekillerde gerçekleşir. Fiziksel güç, zorlamadan meşruiyete uzanan bir düzlemde incelenir.

İdare-yönetim ise devlet işlerinin ya da devletin yürütme kolunun işletilmesidir. Belli bir hiyerarşi gerektirir. Karar alıcıların hedeflerini gerçekleştirmelerini sağlar. Bazı durumlarda, az ya da çok devletten bağımsız bir iktidar elde edebilir.

Devlet üzerine yazında ve ampirik çalışmalarda gelinen nokta, erken devlete varabilecek seviyeye gelmek bir nokta ama o eşiği aşip devletleşebilmek başka bir noktadır. Ama yazındaki kabul gören noktalardan yola çıkarak erken devletin belli başlı özelliklerini şöyle

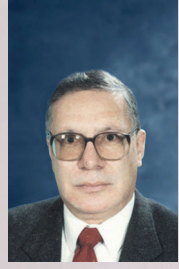
sıralayabiliriz:

- Toplumsal uzmanlaşma ya da katmanlaşmaya olanak sağlayacak sayıda nüfus
 - Yurttaşlık/aidiyet belirli bir alana yerleşiklik ya da doğumla belirlenir
 - Hükümet merkezidir, kanun ve düzeni sağlamak için yetke ve güce ya da güç tehdidinde olanak veren egemen iktidara sahiptir
 - Bütünlüğünü korumak adına, dışsal tehditler karşısında bağımsızdır ve ayrılıkçılığa karşı koyabilme gücü vardır
 - Devlet örgütlenmesini devam ettirebilmek için artı üretimin sürekliliğini sağlar
 - Nüfus, yöneten ve yönetilenlerin ayrıştırılabileceği bir tabakalaşma gösterir
 - Yönetenlerin meşruiyetlerini devam ettirecek bir ideoloji vardır
- Bir sonraki yazımızda modern/kapitalizm öncesi devlet fikirlerini inceleyeceğiz. •

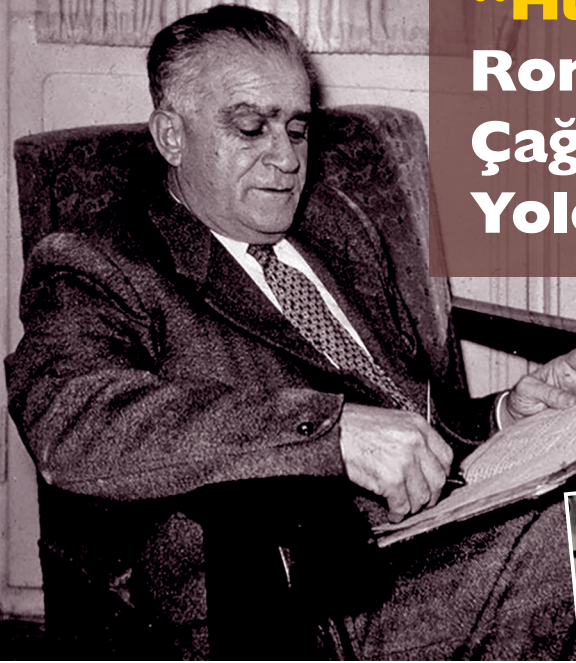
barbarosenec@butundunya.com.tr

“Asrî demokraside ferdî hürriyetler, hususî bir kıymet ve ehemmiyet almıştır; artık ferdî hürriyetlere devletin ve hiç kimsenin müdahalesi söz konusu değildir. Ancak, bu kadar yüksek ve kıymetli olan ferdî hürriyetin, medeni ve demokrat bir millette, neyi ifade ettiği, hürriyet kelimesinin mutlak surette, düşünülebilen mânasıyla anlaşılmaz. Söz konusu olan hürriyet toplumsal ve medeni insan hürriyetidir. Bu sebeple ferdî hürriyeti düşünürken, her ferdin ve nihayet bütün milletin müşterek menfaati ve devlet mevcudiyeti gözönünde bulundurulmak lâzımdır. Diğerinin hak ve hürriyeti ve milletin müşterek menfaati ferdî hürriyeti sınırlar.”

Mustafa Kemal Atatürk



Tanpınar'ın “Huzur” Romanında Çağdaşlaşma Yolculuğu



“ İstanbul ve vatanın her köşesi bir istihlal (üretim) programı istiyor.

Fakat bu realiteler içine maziyle bağlantılarımız da girer. Çünkü o, hayatımızın bugün olduğu gibi, gelecek zamanda da şekillerinden biridir.”

Ahmet Hamdi Tanpınar, (*Huzur*)

“Huzur” romanının kişilerinden Mümtaz, yazarın özyaşamöyküsünden derin izler taşır. Mümtaz'ın amcaoğlu İhsan, Tanpınar'ın üniversiteden

hocası Yahya Kemal Beyatlı'nın romandaki temsilcisidir.

Huzur'u Fethi Naci, "Okuduğum en güzel aşk romanı" diye tanımlamıştı. Yazarın asistanı, daha sonra meslektaş Prof. Mehmet Kaplan, yapıtı için "Bir şairin romanı" diyordu.

Prof. Berna Moran, "Bir Huzursuzluğun Romanı: Huzur" incelemesinde romanın ana fikrini,

"Birtakım değerler arasındaki çatışmayı sergilemek ve bu çatışmanın yarattığı bunalımı Mümtaz'ın kişiliğinde dile getirmek (...) Yani, estetik değerlerle sosyopolitik

değerlerin, ya da romandaki somutlaşmış şekliyle, Mümtaz'ın kişisel mutluluğu ile toplumsal sorumluluğunun çatışması," diye özetlemişti.

Romanın başkışisi Mümtaz, Kurtuluş Savaşı yıllarında Anadolu'da bir hafta içinde babasını, ardından anasını yitirince İstanbul'a gelerek yaşamını amcasının evinde sürdürmüş, amcaoğlu tarih öğretmeni İhsan onun eğitimine, düşünce ufkunun gelişmesine katkıda bulunmuştur.

Edebiyat Fakültesi'nde asistan

olan Mümtaz ile eşinden yeni ayrılmış, küçük kızıyla birlikte yaşayan Nuran arasındaki ilişki onları evliliğin eşliğine kadar götürür...

Boğaziçi'nde yaşayan, geçmişin değerlerini yaşatan bir ailenin duyarlıklı, sanatsever kızı Nuran, Edebiyat Fakültesi'nde okumuştur. Tanpınar'ın "Mahur Beste" romanına adını veren müzik yapıtı Nuran'ın büyük dedesi Yüzbaşı Talat Bey'indir.



**Prof. Berna Moran:
"Huzur'un ana fikri (...) estetik değerlerle sosyopolitik değerlerin, ya da romandaki somutlaşmış şekliyle, Mümtaz'ın kişisel mutluluğu ile toplumsal sorumluluğunun çatışması."**

Mümtaz ile Nuran'ın yakınlaşmasında kültür ve sanat değerlerinin çok önemli yeri bulunmaktadır. Nitekim bu değerlerin öne geçtiği "Huzur" romanında, Mümtaz'ın, "Biz neyiz?" sorusunu İhsan, "Nevâkârız. Bu mahur besteyiz, bunlara benzeyen nice nice şeyleriz! Onların içimizdeki yüzleri, bize ilham edecekleri hayat şekilleriyiz," diye yanıtlamıştır.

Sevgililerin ancak bir yıl sürece yakınlıklarını birlikte dolaştıkları İstanbul'un güzellikleri, doğası,

tarihin, sanatın değerleri, özelliklerle de müzik bezemiştir. Sevgililerin Boğaziçi'nde doğayla karşı karşıya, birlikte oldukları gecenin izlenimlerini anlatırken bütün bu değerleri şair-romancı şöyle dile getirir:

“... bu ayın peşrevi idi. Sayısız dudaklar onu maddesiz şeylerden üflüyordu. Burada çok ince kadehler kırılıyor, küçük kamaşmalarla mücevher usaresi (özsuyu) iksirler çekebiliyor, emsalsiz taşlar, bir nezir (adak) yerine getirilir gibi suya fırlatılıyordu. Mümtaz ceketini Nuran'ın omuzlarına atarken

-Ayın Ferahfeza Peşrevi, dedi.

Hakikaten Dede'nin Ferahfeza Peşrevi'nde olduğu gibi, fakat görünmeyen şeylerden dökülen bir dünyada idiler.”

Ayrıldığı uçarı kocasının Nuran'a yeniden yaklaşması, küçük kızlarının babasına tutkunluğu genç kadının Mümtaz'la ilişkisini etkilemiştir. Nuran'a yakınlaşmaya çalışan, Mümtaz'ın ise her yönden karşıt tipi denilebilecek arkadaşları Suat, evlenme hazırlığındaki sevgililerin kiralayıp döşedikleri daireye gizlice girerek orada saatler geçirmektedir. Bir gün de kız getirip beraber olduğu dairede bir mektup bırakarak kendini asar. Bu dönüm noktası Nuran'ın eski eşiyile yeniden evlenmek üzere İzmir'e dönmesine yol açar.

Nuran'dan ayrıldığı dönemde

Mümtaz'ın yaşamını derinden etkileyen olay, İhsan'ın hastalığıdır. Dünya ise 2. Dünya Savaşı'nın eşliğindedir. Genç adamın hastaya bir bakıcı araması, ailenin kiradaki bir dükkânı için kiracıyla görüşmeye gitmesi gibi olaylar kent ve insanların sıkıntılarını ona yakından gösterir. Savaş tehlikesi Mümtaz'ın düşüncesinde yanıtlamadığı sorular oluşturmaktadır:

“Muharebe olursa bu hamal askere gidecek! Ben de gideceğim. Fakat arada bir fark var. Ben (Adolf) Hitler'i tanıyor ve ona kızıyorum. Onunla sevine sevine dövüşürüm.

“Muharebe olursa bu hamal askere gidecek! Ben de gideceğim. Fakat arada bir fark var. Ben (Adolf) Hitler'i tanıyor ve ona kızıyorum. Onunla sevine sevine dövüşürüm. Fakat bu biçare ne Almanya'nın, ne de bu fikirlerin farkında. Bilmediği, tanımadığı bir davaya karşı harp edecek; belki de ölecek! Durdu ve kendisine büyük bir ciddiyetle sordu:

Peki ya netice?

(Tanpınar'ın “Huzur” romanında çağdaşlaşma yolculuğu)

Mümtaz çevresini saran gerçeklerle karşı karşıya kendi düşünceleriyle hesaplaştığı kent dolaşmalarının sonuncusunu,

İhsan'ın ağırlaşan hastalığı yüzünden ona doktor aradığı gece yaşar. Gelen doktorun öngördüğü ilaçları alıp getirirken Mümtaz'a Suat'ın hayali musallat olmuşur:

“Suat kollarını açtı ve onun yüzüne şiddetle vurdu. Genç adam sendeleyerek yere düştü.

Kalktığı zaman yüzü gözü kan içindeydi. İlaç şişeleri kırılmıştı. Bununla beraber yüzünde garip, çok ince bir tebessüm vardı. Yan pencerelerden birinde bir radyo Hitler'in o gece verdiği hücum emrini tekrarlıyordu.”

Mümtaz eve döndüğünde doktor, İhsan'ın durumunu “İyidir, iyidir. Hiç bir şeye ihtiyacı kalmadı,” diye açıklarken huzursuzluğun artık bütün dünyayı sardığını görürüz:

“Mümtaz dinlemiyordu. O, bir köşeye çekilmiş, avuçlarına bakıyordu. Sonra birdenbire yerinden fırladı, merdivene doğru yürüdü.

Fakat merdiveni çıkmadı. Orada ilk basamakta elleri başının arasında oturdu. Doktor, ‘artık benimsin, sade benim!’ der gibi ona bakıyordu. Macide (İhsan'ın eşi) gözlerini silerek ona doğru yaklaştı. Radyo evin sessizliği içinde tek başına, hadiselerin gür sesiyle, herkes için konuşuyordu.”

Anlatılanlardan Mümtaz'ın çıldırıldığını, hatta öldüğünü çıkaran incelemelere karşı Prof. Berna Moran'ın değerlendirmesi şöyledir:

“Huzur, Mümtaz'ın bir masal dünyasına benzeyen güzelliklerle

dolu cennet hayatı ile ezilmiş insanlarla dolu acılı gerçek dünya arasındaki huzursuzluğunu, yani bir küçük burjuva adamının estetimde bulunduğu kişisel mutluluğu ile topluma olan sorumluluğu arasındaki bocalayışını dile getiriyor. Tanpınar, Mümtaz'ı toplumsal ve siyasal yükümlülüklerini üstlenen olumlu bir kahramana dönüştürerek kolay bir çözüm yoluna gitmez. Bu huzursuzluk Mümtaz'ın kaderidir, çünkü bulunduğu ikilemden kurtulamayacağını bilir:

‘Birinden birini seçmek lazımdı. Fakat Mümtaz ikisinin ortasında sonuna kadar sallanacağını biliyordu. Ne ferdi saadetinden vazgeçebilecekti, ne de etrafındaki hayatın korkunç icabını (...) unutacaktı.’ ”

Ahmet Hamdi Tanpınar'ın yapıtları neyin nasıl anlatılacağını belirlemek için neredeyse bitip tükenmez özenli çalışmalarla ortaya çıkıyordu. Yazar, çalışırken sayfalar dolusu karalamalar kaleme alıyor, baskı provalarını eklemeler, çıkarmalarla durmadan değiştiriyordu. 1948 yılında Cumhuriyet gazetesinde tefrika edilen “Huzur” romanı da ertesi yıl kitap olarak yayımlanırken yapıtın üç önemli kahramanı ile ilgili üç büyük bölüme, dördüncü kahramanı konu edinen yüz sayfaya yakın yeni bir bölüm eklenmişti.

Böylece başkişilerden İhsan'ın yanı sıra romanda anlatılan, ayrılıkla noktalanmış sevgi ilişkisinin kahramanları “Nuran ile Mümtaz”

arasına romancı, kötücül “Suat”ı yerleştirmiş oluyordu.

Kitap yayımlandıktan hemen sonra Tanpınar’ın, bir röportajda şu açıklamaları yer alacaktı:

“Suat niçin intihar eder?”

“Allah’ı bulamadığı için. Suat benim tasavvurumda bugünkü insanlıktır. Hareketlerini gerektiği gibi kontrol edemediği için bedbahttır.”

Romancının yanıtı şöyle sürüyordu:

“Fakat Suat kendi hikâyesini anlatacaktır. Mümtaz’a bıraktığı mektupta bunu söyleyecek. Onu ayrı yayımlayacağım. Okuyucu burada ‘Huzur’un meselelerini daha açık şekilde bulacaktır.”

Suat’ın Mümtaz’a 150 sayfalık uzun mektubu “Huzur” romanından 70 yıl sonra, yazardan kalan eklemeler çıkarmalar, değiştirmelerle dolu belgeler arasından bulunup düzenlenerek yayımlanabildi.

Suat’ın Tanrı, iyilik-kötülük konularıyla, çevresindeki insanlarla, özellikle

Nuran ve Mümtaz’la ilgili düşüncelerini açıklayan mektup şöyle sona ermektedir:

“Bu acayip oyunu bitirmek istiyorum. Size hiç de hoşunuza gitmeyecek bir sürpriz hazırlıyorum.

Buna hakkım olmadığını biliyorum. Fakat bu evi terk ettiğim andan itibaren tekrar makinenin içine düşeceğimi de biliyorum. Onun için hakkımda ne düşünürseniz düşünün! Temenni ederim ki eve Nuran’la beraber gelmezsiniz. Evinde bu hikâyemle bir hayatı yıktığımdan çok müteessirim. Kendisini sevdiğimi sanıyordu. Emin olun ki hiç kimseyi sevmiyorum. Kabil olsa idi, elimden gelse idi insanlığın kendisini severdim. Fakat senin dediğin gibi kudretleri için değil, mahkûm talihi için. Hoşça kalın”



“...Suat benim tasavvurumda bugünkü insanlıktır. Hareketlerini gerektiği gibi kontrol edemediği için bedbahttır.”

“Bir şairin romanı”, “en güzel aşk romanı” diye nitelenen “Huzur”, tarih, uygarlık, toplum sorunlarına uzak durmaz.

Roman kişilerinin (özellikle İhsan’ın) ağızından yeni Türkiye’de

yeni insanın sorunları, bu sorunlar için çözüm yolları önerilir:

“Biz bir taraftan bir medeniyet ve kültür buhranı içindeyiz; diğer taraftan bir iktisadi reforma ihtiyacımız var. İş hayatına açılmamız lazım... O kadar hususi istihsal kaynaklarımız var ki... İşte İstanbul. Daha dün bir yüksek müstehlikler (tüketiciler) şehriydi. Bütün yakın şark (doğu) buraya akardı. O kadar ki, otuz sene önce bir şehir yanar ve köşkleri, konakları, yalılarıyla, çarşılarıyla, pazarlarıyla âdeta yeni baştan, yapılırdı. Yanya'nın çiftliği, Yenice'nin tütününü, Mısır'ın pamuğu, hülâsa İslam dünyasının yarısının istihsalı (üretimi)bu şehirde harcanırdı. Şimdi nüfusunun onda sekizi küçük müstahsilden (üreticiden) ibaret. Adım başında küçük bir tezgâh, tütün işletmesi, şu bu, fabrika var ve bütün bunlar ne ile geçiniyor biliyor musunuz? Çok defa topprağın üstündekini toplayarak...

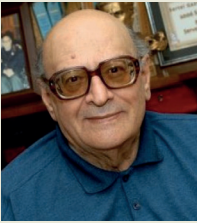
Elbette İstanbul, sonuna kadar, sadece marul yetiştiren bir memleket kalmayacaktır. İstanbul ve vatanın her köşesi bir istihsal programı istiyor.”

“Biz şimdi bir aksülamel (tepkî) devrinde yaşıyoruz. Kendimizi sevmiyoruz. Kafamız bir yığın mukayeselerle dolu; Dede'yi Wagner olmadığını için, Yunus'u Verlaine, Baki'yi Goethe ve Gide yapamadığımız için beğenmiyoruz. Asya'nın o kadar zenginliği içinde, dünyanın en iyi giyinmiş milleti olduğumuz halde çırılçıplak yaşıyoruz. Coğrafya, kültür her şey bizden bir yeni terkip bekliyor; biz misyonlarımızın farkında değiliz. Başka milletlerin tecrübesini yaşıyoruz.”

Estet yazarın uygarlık, toplum hattâ siyaset dünyasına yaklaşımı “Saatleri Ayarlama Enstitüsü”, “Aydaki Kadın” romanlarında canlı çizgileriyle kendini gösterecektir. •

konurertop@butundunya.com.tr

Server Tanilli -kendi sözüyle- Noktalı Virgül Hastasıymış



“Noktalı virgülün önemini daha önceden bilirdim; ama dikkatimi asıl sıvırlan o (Ragıp Sanca) oldu. Bir yazımda anlatmışımdır, ancak tekrarında sakınca yoktur: altmışlı yıllarda bir rektörlük seçimindeyiz. Tur tur üstüne, ama sonuç alınamıyor. Bir sırada Ragıp Hoca'yla yan yana oturmuşuz, edebiyattan bahsediyoruz. Başarısız bir tur sonrasının hararetli, bu arada sinsi kulis gruplaşmalarına bakıp üzüntümü dile getirdim. Söylediklerini unutamam:

'Çoğu, bir cümlede noktalı virgülün gerekip gerekmediğini, gerekiyorsa nereye konulacağını bilmez.' Sorum üzerine, noktalamanın yazarlıkta pek önemli olduğunu söyledi. O gün bugün 'noktalı virgül' hastasıyım (noktalı virgülün insan hayatındaki önemi). Başkalarının yazılarını okurken de, bu titizliği göstermeye rastlamışsam, okumamı çoğu kez yanı yolda kestiğim olur..”

(Yazarın Kitabı, Varlık Yayınları, İstanbul, 2004, s. 49)

Arayış
Vahap Candan



Orly Duruşmaları

Elbette geçmişe takılıp kalmamak lazım. Ancak geçmişi unutmamak da lazım. Hele geçmişte yaşanan bir takım olaylar çarpıtılarak Türk ulusuna yönelik iftira, kin ve nefret kampanyaları yürütülüyorsa, duyarsız kalmamak; tarihsel gerçekleri hatırlamak ve hatırlatmak lazım.

Asala teröristlerince 40 yıl önce, Fransa'nın Orly Havaalanı'nda ya-

pılan bombalı saldırıyı ve saldırıyı gerçekleştiren teröristlerin yargılanışlarını hatırlayalım.

Terör Örgütü Asala 1983 yılı yazında bir ay arayla iki büyük terör eylemi gerçekleştirir. İlki 15 Haziran'da İstanbul'un tarihi alışveriş mekanı Kapalıçarşı'da vuku bulur. Kapalıçarşı saldırısında iki kişi ölür 21 kişi yaralanır. Diğer tam bir ay sonra Paris yakınlarındaki Orly



yönelik saldırılar sürmektedir. Dünyanın çeşitli büyük kentlerinde katledilen Türk diplomatlar tabutlar içinde Türkiye'ye gelmeye devam etmektedir.

Orly Havaalanına ya-

pılan saldırı Avrupa kamuoyunun da çok dikkatini çeker. Saldırıda ölenlerin 4'ü Fransız, 2'si Türk, 1'i ABD ve biri de İsveç vatandaşıdır. Fransa'nın, 1973'te başlayan Ermeni terörüne karşı gösterdiği hoşgörü, Orly baskınından son-

ra yerini örgüte karşı

katı bir tutuma bırakır. Saldırından sonra aralarında, Varujan Garbisan'ın da bulunduğu 51 kişi silahlarıyla birlikte ele geçirilir. Fransız polisi operasyonlarını sürdürürken bir grup Asala teröristi Türkiye'nin Lizbon Büyükelçiliğini basar. Lizbon polisi, büyükelçiliği basan 5 Ermeni teröristi ölü olarak ele geçirir. Bu gelişmelerin ardından Asala terör örgütü parçalanma sürecine girer. Cinayetler, bombalı ve silahlı saldırılar Avrupa'da birden bire sona erer.

Orly Havaalanı'nı kana bulayan

Terör örgütü ASALA'nın, 1983'te Paris Orly Havalimanı'nda yaptığı katliamda 8 kişi öldü, 56 kişi yaralandı.

Havaalanı'nda meydana gelir. Asala üyesi teröristlerin, THY bürosu önüne koydukları bombanın patlaması sonucu 8 kişi ölür 60'tan fazla kişi yaralanır. Bu iki saldırı Türk kamuoyunu derinden etkiler. Orly saldırısından bir yıl önce Ankara Esenboğa Havaalanı'na yapılan saldırı hafızalarda hala tazeliğini korumaktadır. Esenboğa saldırısında 9 kişi ölmüş 72 kişi yaralanmıştır. Ayrıca Türk diplomatlarına

üç Asala teröristi 1985 yılı Şubat ayı ortalarında yargılanmak üzere Paris'te mahkemeye çıkarılır. Terör örgütü Asala ve sempatizanları, Paris'teki duruşmaları; soykırım iddialarının gündeme getirilmesi için önemli bir fırsat olduğunu düşünmektedirler.

Aslında bu konuda epey tecrübe sahibidirler. 6 Şubat 1980'de Türkiye'nin Bern Büyükelçisi Doğan Türkmen'i silahla yaralayan Max Kilimcian'ın yargılandığı mahkemeye soykırım iddialarını taşımışlardı. 22 Ocak 1982'de Aix en Provence'de başlayan Kilimcian duruşmaları, terörist Kilimcian'ın yargılandığı bir mahkeme olmaktan çıkarılmış, dava bir Türkiye-Ermeni davası haline getirilmişti. Kilimcian Fransız vatandaşı bir Ermenidir. Bern Büyükelçisi Doğan Türkmen'e yönelik silahlı saldırıyı Bern'de gerçekleştirmiş, saldırıdan sonra kaçtığı Marsilya'da yakalanmıştı. Nitekim Kilimcian'ın avukatları Doğan Türkmen'i savunan Avukat Alain Vidal-Naquet'yi;

“Türkmen'in değil Türkiye'nin avukatı olarak kabul ettiklerini” belirtmişlerdi. Kilimciyan duruşmalarında birkaç Türk gazetecisinden başka Türk yoktu. Mahkeme önünde Asala sempatizanlarının attıkları sloganlar duruşma salonundan rahatlıkla duyuluyordu. Bu tür mahkemelerde, tarafların “uzman tanık” çağırma hakları vardı. Ermeniler

çağırdukları uzman tanıklar aracılığıyla, 1915 yılında Osmanlı Ermenilerine soykırım yapıldığını iddia ettiler. Büyükelçi Türkmen'in Avukatı soykırım iddiasının gündeme getirilmesine karşı çıkar şöyle seslenir jüri üyelerine:

“Bu dava başlangıçtan itibaren Türkiye-Ermeni davası haline getirilmek istenmiştir. Ancak konunun bununla bir ilgisi yoktur. Bu olayda bir terörist, öldürmek kastıyla ateş etmiştir. (...) Siz jüri üyeleri, tarihi yargılama hak ve yetkiniz yok. Ayrıca elinizde böyle bir yargılamayı yapabilecek objektif veriler de yok. Kaldı ki, tarihsel gerçekler böyle iki günde ve birtakım sanıkların söylediklerine dayanılarak ortaya çıkarılmaz.”

Kilimcian duruşmaları, terörist Kilimcian'ın yargılandığı bir mahkeme olmaktan çıkarılmış, dava bir Türkiye-Ermeni davası haline getirilmişti.

Duruşmalar sırasında görgü tanıkları, Terörist Kilimcian'ın silahlı saldırıyı gerçekleştiren kişi olduğunu ifade ettiler. Ancak buna rağmen mahkeme, silahlı saldırıyı gerçekleştiren kişinin Kilimciyan olduğunu kanıtlanamamış saydı. Tetiği çeken kişi olduğu görgü tanıklarınca ifade edilmesine rağmen Kilimciyan, eylemde araba kullanarak

teröristlere yardım ettiği gerekçesiyle iki yıl hapse mahkum edildi.

Orly duruşmalarına yeniden dönecek olursak:

Terör örgütü Asala ve sempatanları bu davayı da bir Türkiye-Ermeni davası haline getirmek istiyorlardı. Asala cephesi yine geniş bir avukatlar heyeti kurmuştu.

Bu davada da soykırım iddiaları gündeme getirilecek ve sekiz kişinin ölümüyle, altmıştan fazla kişinin yaralanmasıyla son bulan katliam ikinci plana itilmeye çalışılacaktı. Ancak bu kez saldırıya uğrayan taraf da boş durmamıştı. Ders alınmıştı; mahkeme salonunun dinleyicilere ayrılan bölümüne yeterli kadar Türk izleyici gelecekti. Bu kez Paris civarında yaşayan Türk vatandaşları duruşmalara katılmak için birbirleriyle yarış edeceklendi. Daha da önemlisi; Fransız mahkeme usulündeki “uzman tanık” dinletme hakkının kullanılması için de gerekli girişimler yapılmıştı. Türkiye’den profesörler ve Ermeni asıllı Türk vatandaşları “uzman tanık” olarak katılacaklardı mahkemeye.

Duruşmalar, Orly Havaalanı’na kana bulayan Garbisiyan, Semercian ve Nayır adlı Asala teröristlerinin sorgularıyla başladı. Garbisiyan baş sanıktı. Suikastı onun planladığı anlaşılıyordu. Sanıklar sorgu sırasında sözü her fırsatta 1915 olaylarına getiriyorlardı.



Prof. Dr. Mümtaz Soysal

Sanık avukatları da tüm stratejilerini “soykırım iddiaları” üzerine kurmuşlardı. Ki mahkemenin seyri Türk uzman tanıklarının dinlenmesine kadar bu strateji çerçevesinde sürmüştü. Türkiye’den katılan ilk uzman tanık Prof. Dr. Mümtaz Soysal’dı. Soysal, önce “soykırım” kavramının hukuki tanımı üzerine konuştu. Sonra Türk-Ermeni ilişkilerinin tarihsel bir özetini yaptı. Daha da sonra 1915’te yaşanan geçici yer değiştirme uygulamasını anlattı. Yer değiştirme kararının, savaş anında güvenlik endişelerinden doğduğunu ve yaşanan bazı acı olayların soykırımla bir ilgisinin olmadığını örnekleriyle açıkladı ve sözlerini şöyle sürdürdü:

“Görüldüğü gibi ortada soykırım kelimesinin kullanılması için gerekli şartların hiçbiri yoktur. Osmanlı yönetiminin savaş sırasında aldığı önlemler, bir etnik gruba karşı değildir. Çünkü böyle olsa, imparatorluğun Batı bölgelerinde yaşayan Ermenilere karşı da yapılırdı. Halbuki Batı’daki Ermeniler hakkında herhangi bir tedbir

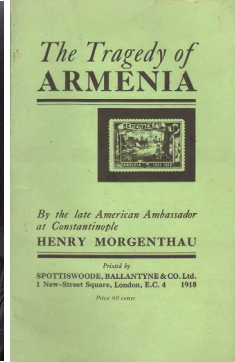
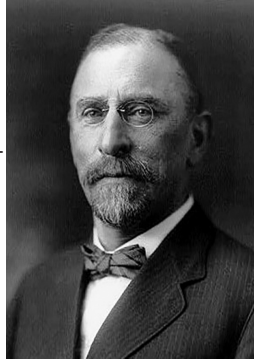
alınmamıştır.(...)Ortada bu amaçla işlenmiş bir fiil olmadığı gibi, bir etnik grubu, milleti ya da dinsel grubu hedef alan bir niyet de söz konusu değildir.”

Prof. Mümtaz Soysal’ın açıklamalarına karşı Sanık avukatlarından Verges “1915’te Türkiye’de 1 buçuk milyon Ermeni’nin öldürüldüğünü” iddia etti. Bunun üzerine Soysal özetle şu cevabı verdi:

“Osmanlı nüfus sayımlarından çıkan ve büyük Avrupa devletlerinin konsolosluk raporlarıyla doğrulanan rakamlara göre İmparatorluk sınırları içinde yaşayan Ermenilerin toplam sayısı 1 milyon 300 bini geçmiyordu. Yüzbinlerce Ermeni, yer değiştirme işleminden sonra hayatlarına devam etmişlerdir. Nasıl oluyor da 1,5 mil-

Prof. Dr. Mümtaz Soysal:
“İmparatorluk sınırları içinde yaşayan Ermenilerin toplam sayısı 1 milyon 300 bini geçmiyordu. Yüzbinlerce Ermeni, yer değiştirme işleminden sonra hayatlarına devam etmişlerdir. Nasıl oluyor da 1,5 milyon Ermeni ölüyor.”

yon Ermeni ölüyor. Tabii, o sıradaki ölüm olayları, sayıları ne olursa olsun fevkalade acıdır. Ama avukatın iddialarının bu kadar hayali rakamlara dayanması da gerçeklerin nasıl saptırıldığının bir örneğidir.



Henry Morgenthau ve propaganda amacıyla yazdığı kitabı

Ayrıca iş sayıya kalırsa şunu da unutmamak gerekir ki, 1. Dünya Savaşı’nda 2 buçuk milyon Türk ölmüştür. Bunların önemli bir kısmı Ermeni-Rus işbirliği sonunda ölmüşlerdir. Bu ölümler de savaşın trajedileri arasındadır.”

Orly katliamı sanıklarının yargılandığı duruşmalar, tarihin yargılandığı bir arena haline getirilmeye çalışıldı. Duruşmalarda sanık avukatları ABD Büyükelçisi Henry Morgenthau’ın propaganda amacıyla yazdığı kitabı ve İçişleri Bakanı Talat Paşa’ya ait olduğu ileri sürülen telgrafı

da gündeme getirdiler. Türk uzman tanıklarından Profesör Türkkaya Ataöv söz konusu telgrafın sahte olduğunu belgeleriyle ortaya koyma imkânı buldu. Ayrıca Ataöv, şimdi ileri sürülen pek çok iddianın, 20. yüzyıl başındaki Ermeni kaynaklarıyla bile tam bir çelişki içinde olduğunu gösteren pek çok belge koydu ortaya.

Türk uzman tanıklarının ifadelerinden sonra sanık avukatlarının soykırım iddiaları üzerinde konuşmaya devam etmeleri artık güçleşmişti. Yeniden söz aldıklarında o konuya değinmediler. Taktik değiştirmek zorunda kaldılar. Müvekkillerinin cinayetle suçlanmasını sağlayacak yeterli delil olmadığı tezi üzerinde durmaya başladılar. Böylece üç yıl önceki Kilimciyan davasının her aşamasında kendini gösteren “soykırım” iddiasının mahkeme ve jüri üzerindeki baskısı tamamen ortadan kalkmış oldu.

Duruşmalar bittikten sonra sıra savcının esas hakkındaki iddianamesine geldi. Savcı özetle belirtti ki, “*Soykırım iddiaları mahkemeyi doğru- dan doğruya ilgilendirmemektedir. Sanıkların Orly*



V. Garbisyan

suikastinin faileri olduğu hakkında yeterli kanıt vardır. Garbisyan'ın şef, Semercian'ın lojistik merkez, Nayır'ın da uygulayıcı işlevi gördüğü anlaşılmıştır.”

Savcının, esas hakkındaki iddianamesinden sonra mahkeme heyeti ve jüri 7 saatlik bir toplantı yaptı ve karar 3 Mart 1985 günü sabaha karşı açıklandı. Garbisyan ömür boyu, Nayır 15 yıl, Semercian'ın 10 yıl hapis cezasına mahkûm olmuştu. Duruşmaları yakından izleyen Fransız basını, Türk profesörlerince mahkemede ortaya konulan belge ve ifadelere geniş yer verdi. Le Figaro “*Görülüyor ki Türklerin, Ermeni iddialarını yalanlayacak argümanları hiç de eksik değil*” ibaresini kullandı duruşmalarla ilgili haberlerinde.

Orly katliamının elebaşısı olarak ömür boyu hapis cezasına çarptırılan Varujan Garbisian 16 yıl Saint Maur Hapishanesinde kaldı. “Sözde Ermeni soykırımı”nın “sözde anma günü”nden bir gün önce, 23 Nisan

**Liberation gazetesi;
“Orly katliamı
davasında ömür
boyu hapis cezası
alan Asala teröristi
Varujan Garbisyan'ın
serbest bırakılmasında, Fransa
meclisinin, sözde Ermeni
soykırımını tanıma kararı
alması rol oynamış olabilir.”**

2001 tarihinde, Fransa topraklarını terketmek koşuluyla serbest bırakıldı. Ve katil, gizlice uçurularak Erivan'daki sözde törenlere yetiştirildi.

Fransa'da yayımlanan Liberation gazetesi; *“Orly katliamı davasında ömür boyu hapis cezasına çarptırılan Asala teröristinin serbest bırakılmasında, Fransa meclisinin, sözde Ermeni soykırımını tanıma kararı almasının rol oynamış olabileceğini”* yazdı.

Val du Marne Mahkemesi, serbest bırakma kararında Erivan belediye başkanının, Garbisyan'a ev ve iş tahsis ettiğini; Ermenistan'ın da Garbisyan'ı topraklarına kabul ettiğini bildirerek, tutuklunun Ermenistan'a iade edilmesinde bir mahzur olmadığını belirtti. Mahkeme kararında ayrıca, Ermenistan'ın 1990'da bağımsızlığını kazanmasıyla ASALA'nın varlık nedeninin bittiği ve örgütün dağıldığı gerekçesi de sıralandı. 8 kişinin ölümüyle altmıştan fazla kişinin de yaralanmasıyla sona eren terör saldırısının elebaşısı Garbisyan 24 Nisan 2001'de Erivan'da bir kahraman gibi karşılandı.

Orly duruşmalarının savcısı soykırım iddialarının mahkemeyi ilgilendirmediğini belirtmişti. Ancak günümüzde söz konusu iddialar siyasal partileri ve meclisleri ilgilendiriyor görünüyor. Siyasal kararların, kısa vadede siyasilere siyasal getirisi olabilir. Ancak Türkiye ve Ermenistan ilişkilerine bir fayda getirmeyeceği açık.

Öte yandan kimi Ermenistan siyasetçilerinin, Türkiye'nin Doğu'sunu Batı Ermenistan olarak adlandırması, yani Türkiye'nin toprak bütünlüğüne saygı göstermemesi de kimseye fayda getirmez. Bu konuda aşırı gidenlerin, Avrupa ve Amerika kıtası ülkelerinde yaşayan Ermeniler arasında yaygın olması dikkat çekicidir. Sosyologlar, Ermenistan dışında yaşayan Ermenilerin erimeden ayakta kalabilmelerinin ise kin ve nefret kampanyalarıyla değil, özgün Ermeni kültürünün yaygınlaşmaya çalışılmasıyla mümkün olabileceğini belirtmektedirler.

vahapcandan@butundunya.com.tr

1) Mine G. Kırkkanat; Milliyet Gzt, 24.04.2001.

2) Altan Öymen; Milliyet Gzt, 14.06.1998.

3)Orly Tutanakları

“Şu bilinsin ki, biz yabancılara karşı herhangi hasmane bir his beslemediğimiz gibi, onlarla samimâne münasebetlerde bulunmak arzusundayız. Türkler bütün medenî milletlerin dostlarıdır. Yabancılar memleketimize gelsinler; bize zarar vermemek, hürriyetlerimize güçlükler çıkarmaya çalışmamak şartıyla burada daima iyi kabul göreceklere. Maksadımız yeniden yakınlık meydana getirmek, bizi başka milletlere bağlayan ilgileri artırmaktır. Memleketler muhtelifdir, fakat medeniyet birdir ve bir milletin gelişmesi için de bu yegâne medeniyete iştirak etmesi lazımdır. Osmanlı İmparatorluğunun çöküşü, Batı'ya karşı elde ettiği zaferlerden çok mağrur olarak, kendisini Avrupa milletlerine bağlayan ilişkileri kestiği gün başlamıştır. Bu bir hata idi, bunu tekrar etmeyeceğiz.” (1923)

Mustafa Kemal Atatürk

Hazırlayan:
Ş. GÜLBİN GÜZEY

Bilginizi Denetleyin

1-Bir kimseyi yermek veya toplumun bozuk yönlerini iğneleyici bir dille eleştirmek için yazılan şiire ne ad verilir?

a-Taşlama b-Mersiye
c-Koçaklama d-Ağıt

2-Küçük dile ne ad verilir?

a-Pandemi b-Ferritin
c-Uvula d-Üretrit

3-Fosilleri inceleyen bilim dalı hangisidir?

a-Fizyoloji
b-Paleontoloji
c-Histoloji
d-Mikoloji

4-Aşağıdakilerden hangi sistem çıkarıldı-ğında canlı yaşamına devam edebilir?

a-Sindirim
b-Dolaşım
c-Boşaltım
d-Üreme

5-Aşağıdaki bitkilerden hangisinin yenilen kısmı olan tohumları toprak altındadır?

a-Nohut b-Yer fıstığı
c-Fındık d-Fasulye

6-Aşağıdakilerden hangisi yansız, taraf tutmayan anlamına gelir?

a-Bitaraf b-Bifikir
c-Herze d-Bihaber

7-Değişik türden hayvan ya da bitkiden üretilmiş olana ne ad verilir?

a-Aşılı b-Melez
c-Maşruk d-Alaca

8-Mantıkta genel bir önermeden özel bir önerme elde etme şeklindeki akıl yürütme yöntemine ne ad verilir?

a-Feedback
b-Tümevarım
c-Tümdengelim
d-Düzmantık

9-Akıllı insan varlığının tek ve en yüksek değer kaynağı olarak kabul eden felsefe hangisidir?

a-Hümanizm
b-Deizm
c-Ateizm
d-Natüralizm

10-Aşağıdakilerden hangisi çarşı anlamına gelir?

a-Asırğa b-Arusek
c-Ataraç d-Arasta

11-Aşağıdakilerden hangisi Avrupa kıtasında değildir?

a-Malta
b-Kosta Rika
c-Litvanya
d-San Marino

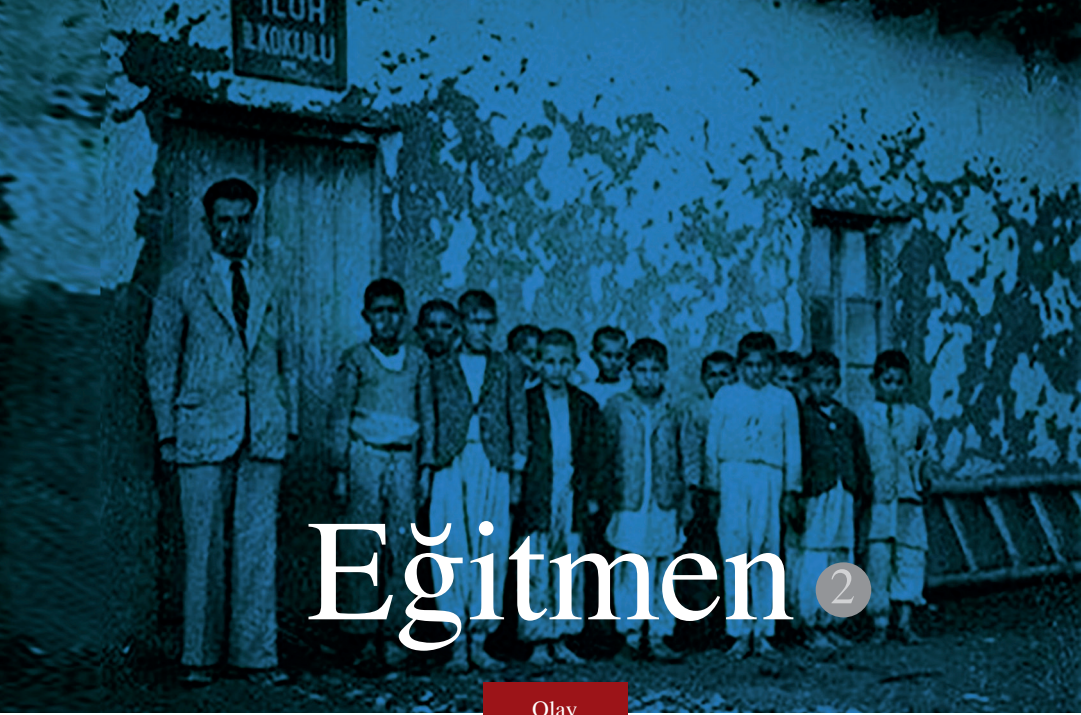
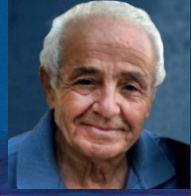
12-"Senkronik" ne anlama gelir?

a-Zamanlarüstü
b-Zamansız
c-Eşzamanlı
d-Zamanlama

Yanıtlar:
151.
sayfada

Boz Urbalı Köy Kahramanları Köy Enstitülerinden İç Isıtan Öyküler

Cemal Türkmen



Eğitmen 2

Tonguç ne derse desin komisyon üyeleri yine de karşı çıkışlarını sürdürüyorlardı. Onların kafasında bir netlik yoktu. Kendileri öğretmen olabilmek için yıllarca dirsek çürütmüşlerdi. Çavuşu, onbaşıyı al, bir kaç ay okut, sonra da öğretmen diye köye gönder. Bu olacak iş değildi.

Tartışmalar sonucunda ortak bir noktaya gelinemeyince toplantıla-

Olay
1936 yılı
Mayıs
ayında
yaşanmıştır.

ra birkaç gün ara verme yoluna gidildi. Verilen arada bir öğle üzere Tonguç, Emin Soysal ile Rauf İnan'ı bir

kebabçıya öğle yemeğine götürdü. İkiisiyle birebir konuşacak, toplantının resmî havası dışında, farklı ve daha içten bir ortamda onları ikna etmeye çalışacaktı. Çünkü en yoğun itiraz onlardan geliyordu.

Yemek boyunca ve yemekten

bir iki saat sonrasına değin hep aynı konu konuşuldu. Tonguç onlara “çavuş öğretmenler” konusunda-ki kafasında olan her şeyi açık açık anlattı.



Tonguç, İlhan Görkey ile

“Bu çavuşlar mevcut öğretmenler gibi gerçek bir öğretmen olmayacaklar,” dedi. “Öğretmenlik elbette bu kadar kolay sahip olunacak bir meslek değildir. Bunlar, yerlerine hakikî manada öğretmenler yetiştirilinceye kadar, küçük köylerde öğretmenin vazifesinin bir kısmını üzerlerine alacaklar. Yani biz buna muvakkat bir gözle bakıyoruz.

Şu anda hiçbir devlet memurunun vazife yapmadığı ıssız köylerde bir devlet vazifelisinin olması kötü bir şey mi? Köylerde devlete bağlı şuurlu kişilerin olması iyi olmaz mı? Hâli hazırda köylerin çoğunda haydutlar, hırsızlar, uğursuzlar cirit atıyor. Hâlbuki köylerde devletin

bir adamı olsa, hiç olmazsa bayram günlerinde okula bir bayrak asar, köye gelen amiri memuru köylülerle görüştürür. Köyde devleti temsil eder. Fena mı olur?”

Rauf İnan:

“Ben buna itiraz etmiyorum. Elbette köyde devleti temsil eden bir memur bulunması çok yerinde olur. En azından köye gelen eşkiyayı, yadı yabani, köyde ortaya çıkan salgını devlete haber verir de bir hâl çaresine bakılır.”

“Benim de söylemek istediğim bu işte.”

“Ama biz bu maksatla değil, çocukları okutmaları maksadıyla çavuş okutmaktan söz ediyoruz.”

“Elbette, çok haklısın Emin.

Ne var ki biz burada bir öğretmenin okutması gibi çocuk okutmalarını istemeyeceğiz onlardan. İlkokulun ilk üç sınıfını vereceğiz onlara, okuma yazma, biraz hesap, biraz da vatandaşlık bilgileri öğretirlerse yeter. Bu kadarını da verirler herhâlde, değil mi?

Üstelik bunları ilk planda hiç öğretmen yüzü görmemiş köylere göndereceğiz. Hiç olmamaktansa, böyle, çavuş da olsa bir öğretmenin bulunması daha iyi değil mi?

Köylüyü hacının, hocanın eline bırakıyoruz, ses çıkarmıyoruz da, bizim tedarisimizden geçmiş çavuşlara niye emanet etmeyelim? Bunun bir zararı yok, üstelik pek de çok faydası olur.”

“İyi ama...”

“İyi aması yok Rauf Bey! Bu bir sınama olacak. İlk mezunları göndeririz, baktık neticeleri iyi değil, bırakıveririz peşini. Biz bu çavuşları, kendi köylerine göndereceğiz. Bu yüzden ne bir yabancılık çekerler ne de geçim sıkıntısı. Zaten köyde kendilerinin malları mülkleri var, evleri var, kurulu bir düzenleri var yani. Bunun üstüne onlara köyden toprak da verirsek, üç beş kuruş da maaş bağlarsak güle oynaya vazife yaparlar.”

“Benim itirazım vazife yapmayacaklarına değil, vazife yapamayacaklarındadır.”

“Ben onu da düşündüm. Biz bunları altı ay okutarak, haydi siz artık bu işi öğrendiniz, köye gidip çocukları okutun dersek, elbette istediğimiz neticeyi alamayız. Onların eline, dersi nasıl işleyeceğini merhale gösteren kılavuz kitaplar hazırlamak icap edecek.”

“Müdürüm, siz her şeyi düşünmüş, planlamışsınız. Siz böyle anlatınca bana bu iş olur gibi görünmeye başladı.”

“Ya sana Emin?”

“Bence de olur gibi Hocam.”

“O hâlde tamam, artık itiraz istemiyorum. Bundan sonra bunu konuşmayalım, neyi, nasıl yapacağı-

mızı konuşalım.”

Fakat, tartışmalar öyle bıçakla kesip atılarak bitecek türden değildi. En azından köye gönderilecek çavuşlara bir ad vermek gerekiyordu. Çünkü önceden ne denirse sonraya o ad kalırdı. Bu nedenle iyi düşünmeli, en uygun ad bulunmalıydı. Zaten kesin olmamakla birlikte çavuşlara bir ad verilmişti Bakanlık çevresinde: Eğitimci. Fakat komisyon üyeleri buna da karşı çıktılar. Bu karşı çıkış salt karşı çıkmak amacıyla yapılmamıştı. Kendilerine göre haklı gerekçeleri vardı.



Kendi köylerinde kendi çocuklarını eğittiler

Tahsin Gülöksöz:

“Kürstan geçmiş çavuşlara eğitimci adı verilmesi ne derece doğru, bilmiyorum. Bana sorarsanız yanlıştır. Çünkü eğitimci farklı bir şeydir. Ben şahsen öğretmenim, ama bir eğitimci olduğum-

mu söyleyemem. Öğretmek ayrıdır, eğitmek ayrı. Marifet hem öğretmek, hem de eğitebilmektedir. Bana kalırsa eğitmen çok iddialı bir isim.”

“Eğitken desek nasıl olur?”

“Olabilir, ama en çok konuşulan isim eğitmen.”

“Eğitici?”

“Bir şey fark etmez. Ha eğitmen, ha eğitici.”

“Madem, bunlar bir manada yardımcı öğretmen, biz de buna uygun bir isim düşünelim.”

“Muallim yardımcısı desek nasıl olur?”

“Yahut da muavin muallim.”

“Arkadaşlar, öncelikle Türkçe bir isim üzerinde durmamız lazım. Çünkü Arapça yahut Farsça bir isim, yapılmakta olan dilde Türkçeleşme hamlesine ters düşer.”

“Biz bunları muvakkat olarak vazifelendirmeyecek miyiz? Bence en iyi isim muvakkat öğretmendir.”

İlhan Görkey biraz da kızgınlıkla:

“Kesinlikle eğitmen veya eğitici yahut da eğitken dememeliyiz. Çünkü eğitmenlik, öğretmenliğin üzerinde bir şeydir. Kendimize öğretmen deniyor de, altı aylık kurs görmüş çavuşlara nasıl eğitmen deriz?”

Tonguç:

“Görüşlerinizde haklı olabilirsiniz arkadaşlar. Ama şu da var ki Bakanlıktakilerin çoğu “eğitmen” sözünde karar kılıp durumda. Müsteşar ve Bakan dâhil, bu husustan söz ederken hep eğitmen sözünü kullanıyorlar. Bence biz de ele

alacağımız adama eğitmen diyebiliriz. Bunda hiçbir mahzur yoktur. Bir insana ne dersiniz, deyin, o yaptığı işle anılır. Kurs bitiren çavuşa eğitmen demekle, ona, öğretmenin üstünde bir kıymet vermiş olmazsınız. Cemiyet kısa müddet içinde kimin ne olduğunu idrak eder. İsimler icra edilen işlerle birlikte bir mana kazanır.”

Ad konusundaki tartışmalara son noktayı bir toplantılarına katılan Bakan Arıkan koydu:

“Arkadaşlar, bu gibi teferruatlarla kaybedecek zamanımız yoktur. Sizin ele alıp öğretmen olarak yetiştireceğiniz askerlere eğitmen denmesi ve bu işin daha fazla uzatılması icabeder.”

Emir demiri kesti ve Bakanın sözleri ad konusundaki tartışmaları bitirdi. Eğitmen adı kesinlik kazandı.

Sonunda sıra, işin ayrıntılarına inmeye gelmişti. Artık iş, ciddiye binmişti. Zaman artık itirazı bir kenara bırakıp iş üretmek zamanıydı. En iyiyi ortaya çıkarmak için geceli gündüzlü, canla başla çalışmaya başladılar. Onlar artık, Türk köyünü eğitim yoluyla canlandıracak bir hareketin fikir emekçisi olmanın gururunu yaşıyorlardı. •

(Bahattin Uyar, Tonguç'un Eğitimcileri, 2000, s. 91, 92, 93, 94, 97)

“Ulusları kurtaranlar yalnız ve ancak öğretmenlerdir.”

M. Kemal Atatürk



bu denli yoğun kılan şeyin ne olduğu ve genel olarak yoğunluk kavramını üzerinde kafa yormaya başladım. Günlerimizi yapılması gereken işlerle dolduruyor ve bunları dijital anımsatıcılara kaydediyoruz. Tamamladığımız işleri ve görevleri işaretlerken kısa süreli bir başarı hissi yaşıyor fakat periyodik olarak bu işleri tekrar tekrar listemize eklemeyi sürdürüyoruz. Yani aslında, hiç bitmeyen rutin iş ve görevlerle birlikte bir meşguliyet döngüsünde yaşıyoruz. “Çok yoğunum” tümcesi dilimizden düşmüyor.

Yapacak bir şeylerimiz olduğunda yararlı hissederiz. Meşgul olduğumuzda önemli hissederiz ve içsel bir mutluluk yaşarız. Günümüz dünyasında, yoğun bir iş temposu ve sosyal yaşam, kişinin başarısının bir ölçüsü haline geldi.

Birkaç yıl önce kendi isteğimle işimden ayrıldığımda meslektaşlarım ve arkadaşlarım dehşete

kapılmışlardı. De-falarca “Peki şimdi ne yapacaksın?” diye sordular. Burun kıvrımayacaklarını bilsem onlara, “Hayatın tadına varacağım” derdim.

Tatile çıkmak, ev almak, araba almak gibi hayallerimize yetecek parayı kaza-

nabilmek için yaşamımız boyunca çalışıyoruz. Liste uzayıp gidebilir; “Yeterince param olduğunda şunu yapacağım, bunu yapacağım” diyoruz. Fakat “yeterince para”nın tanımını nedir?

Yoğunluğum beni öylesine endişelendirmişti ki, hiçlik fikrini keşfetmeye koyuldum: Sunyata*

Gardırobunuzu düzenlediğiniz zamanları anımsayın. Yalnızca bir kez giydiğiniz kıyafetler, artık giymedikleriniz ve kısa vadede size olmayacak kıyafetler, bir hevesle satın aldığınız fakat şimdi aldığınız pişman olduğunuz giysiler... Bu duyguyu muhtemelen yaşamışsınızdır ve gardırobunuzdaki giysileri azalttığınızda yaşadığınız rahatlama, hafifleme hissini de anımsayabiliyorsunuzdur. Ne var ki, bir süre sonra gardırobunuz, düzenleme öncesindeki haline döner ve oluşturduğumuz fiziksel ve zihinsel alan bir kez daha dolup taşar.

Yaşamımıza doldurduğumuz ve

kendi varlığımızı başkalarının onayıyla pekiştirmek için kullandığımız tüm iş ve görevlerde de durum aynıdır. İnsanlar bize, kendimizle ilgili olumlu şeyler söylemesine gereksinim duyuyoruz. Değerli ve önemli hissetmek için, diğer insanların onayını arıyoruz. Fakat bilge kişiler öteden beri aslında aradığımız her şeyin zaten içimizde olduğunu söylediler. Gerçekçi bir gözle kendinize baktığınızda, aslında başka insanların onayına gereksinim duymadığınızı görebilirsiniz.

Bazen uyum sağlamak, bazen de partnerimizin, ebeveynimizin veya arkadaşımızın olmamızı istediğini düşündüğümüz kişi olmak için hepimiz sosyal maskeler takarız. Maske taktığımızı bildi-

ğiniz ve zaman zaman yaptığınız gibi gerçek benliğinizi o kişilerden ayırabildiğiniz sürece bunda yanlış bir şey yoktur. Yalnızca özen gösterilmesi gereken, gerçekte olan ile sosyal maske arasındaki farkı unutmamaktır.

Kendi özünü bulabilmek, ancak kendinizi sevmekle mümkündür. Kendinizi sevmeye başla-

dığınızda, aslında başka insanların sizi onaylamasına ihtiyacınız olmadığını fark edersiniz. Asıl derinliğin içinde olduğunu anladığınızda, ilahi bir bütünün tamam bir parçası oluşunuzun bir başka insanın onayına gereksinimi yoktur.

Onayı, başka insanlarda değil, kendi içinde ve kendi dinginliğinizde bulduğunuzda; yaşamınızdan tatmin olduğunuzu hissetmek için, elinizdeki bir “yapılacaklar” listesiyle koşturup durmanız da gerekmez. İç-

sel onay, kim olduğunuzu bilmenizle ilgilidir; yaşadığımız ev, giydiğiniz giysiler, yaptığınız iş, meşgul olduğunuz görevler, bir ebeveyn, eş ya da çocuk olarak rolünüzle ilgili

değildir. Bu “hiçlik”te gerçek benliğinizi bulursunuz ve o hiçlik “her şey”e dönüşür.

Özümüzde, üzerimizdeki tüm kırlıfların altındaki gerçek benliğimiz, çıkarılmayı ve işlenmeyi bekleyen bir elmas gibidir. Özümüzde basit ve safız, donanım ve süslemelerden yoksunuz. Biz hiçbir şeyiz fakat aynı zamanda her şeyiz.



Bazen uyum sağlamak, bazen de partnerimizin, ebeveynimizin veya arkadaşımızın olmamızı istediğini düşündüğümüz kişi olmak için hepimiz sosyal maskeler takarız.

Bir adam, bilgenin kapısını çalar ve der ki, “Beni öğrencin olarak kabul et ve bildiklerini öğret.” Bilge onu nazikçe uzaklaştırır. Fakat adam vazgeçmemiştir, iki kez daha çalar bilgenin kapısını ve her seferinde de reddedilir. Dördüncü kez gittiğinde, bu kez bilge ona içi su dolu bir bardağı uzatır ve bu bardağa su eklemesini ister. Adam, “Yapamam” der, “eğer biraz daha su konulursa taşacak.” Bilge yanıt verir: “İşte senin durumun da böyle. Sen tamamen doluyken nasıl sana yeni bir öğreti verebilirim?” Dolayısıyla, gerçek benliğimize yakınlaşabilmek için kendimizi boşaltmamız, içinde bulunduğumuz meşguliyet girdabından biraz uzaklaşmamız gerekir.

Meditasyon, Himalayaların yükseklerindeki bir mağaraya koşup, lotus pozisyonunda gözler kapalı oturmamız demek değildir. Bu ancak belki tek seferlik bir deneyim olabilir. Meditasyon, uykumuzda bile 7/24 devam eden bir ruh halidir. Bu, en yoğun saatlerde bile bir farkındalık, bir zihin dinginliği, bir dengeliliktir. Sadece belirli bir süre ile sınırlı bir ritüel değildir.

Eknath Easwaran şöyle diyor: “Meditasyonda ilerleme kaydetmeniz meditasyon sırasında olmaz; günün geri kalanında gerçekleşir. Meditasyonda yaptığınız şey, dengeyi kurmaktır. Asıl iş ise siz gözlerinizi açıp, kalkıp dünyaya açıldıktan sonra yapılır.” Yani hiçliği yanınızda taşımak, varlığınıza nüfuz etmesine izin vermek, neyin gerçek

ve kalıcı, neyin geçici olduğunun ayırdına varmak ve meditasyonu bir eylem değil, bir durum haline getirmektir.

Gerçek benliğimizin kaynağı özümüzde ve yoğun bir hayatın karkofonisi arasında özümüz ve içsel dünyamızı sesini bastırıyor, onu artık duymaz hale getiriyoruz.

Ağustos ayında uzunca bir süre evde kalmam gerektiğinde neredeyse çıldırarak gibi oldum. Çünkü ne de olsa, yapılmayı bekleyen işlerle dolu bir listem vardı. Fakat ben sadece eve kaldım. Televizyon izlemedim ya da roman okumadım. Oturdum ve camdan dışarıyı izledim. Muson rüzgarlarında sallanan bir ağacı, yağmur altında uçuşan kargaları uzun uzun seyrettim. Kendimde onlardan anlamlar buldum. Aklım çok rahattı ve zihnim bir şeye saplanıp kalmaktan uzaktı. Derin derin nefes aldım ve verdim... Aldım ve verdim... Yavaşlamak çok rahatlatıcı ve mutluluk vericiydi. Bu sakinlik ve yavaşlık, içsel dünyamı anlamamı, kendi benliğimle bağlantı kurmamı kolaylaştırdı. Hiçbir şey yapmamam aslında içsel dünyam ve kendi benliğimle kurduğum bağla birlikte, aslında her şeyi yaptığım bir zihin-duygu durumuna işte böyle dönüştü!.. •

sbabriyeasir@butundunya.com.tr

(*) **Sunyata:** Buda, hayattaki herkesin problemlerinin en derin kaynağının kendilerinin, başkalarının ve etraftaki diğer her şeyin nasıl var olduğuna dair kafa karışıklığı olduğunu fark etmiştir. Buda'nın ana anlayışlarından biri olan Sunyata, “boşluk” anlayışıdır. **Çeviri kaynağı:** “The Barrenness of a Busy Life”, Tarini Vaidya, 21 Ocak 2018, library.acropolis.org/



MART BAYKUŞLAR İÇİN ÇOK ÖNEMLİ BİR AYDIR!

3 Mart 1883'te eğitime başlayan, 1956 yılına kadar da bu ülkenin sanatına yön veren sanatçıları yetiştiren tek kurum olma özelliğine sahip, sanatsal öncülüğünü günümüzde de sürdüren Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi ve logosu olan baykuş özneniz.

Yıllarca elverişsiz binalarda eğitim yapan ve sürekli yer değiştiren bu kurum, 1926'da Fındıklı'daki Meclis-i Mebusan binasına taşınmış ve 1928'de Güzel Sanatlar Akademisi ismini almıştır. Bu, mekân ve isim değişikliği kuruma aynı zamanda bir de logo kazandırmıştır. Mitolojideki bilgeliğinin yanı sıra, gözlerinin gündüz ve gece çok keskin görebilmesi, kafasını 300 dereceden fazla çevirebiliyor olması, onun her şeyi



Sanayii Nefise Mektebi
(Mimar Sinan Güzel
Sanatlar Üniversitesi)



1926-1927 Sanayi-i Nefise Mekteb-i Âlisi'nden Güzel Sanatlar Akademisine dönüş

çok geniş bir açıdan görebilmesini sağlamaktadır, bu özelliğinin görsel sanatları temsil edeceği düşünülerek baykuşun akademinin simgesi olmasına karar verilmiş ve mimari öğrencisi Celal Bey tarafından çizilen baykuş amblemi de bu tarihten itibaren kullanılmaya başlamıştır. Bu amblem, 1975 yılında Abdullah Taşçı tarafından yeniden yorumlanmıştır.

2023 yılı; Cumhuriyetimizin 100. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi'nin eğitime başlamanın 140. benim ise bu okuldan mezun oluşumun 40. yılına denk geliyor. Bu sebeple; ülkemizin sadece sanatına değil, 1960'ların sonlarına kadar İstanbul'un sosyal hayatına da yön veren önemli bir etkinliği, yani Akademi Baloları'nı hatırlayalım

istedim!

Konuya başlamadan önce balo kavramının ülkemizdeki serüvenine de bir göz atmakta yarar var.

Avrupa geleneği ve kültürü-



Akademi öğrencileri Mimarlık Bölümü öğrencilerinden Celal Bey tarafından çizilen baykuş amblemi önünde

nün ürünü olan balonun İstanbul'a gelişi öncelikle Avrupalı elçilikler ve bir dereceye kadar da şehirdeki yerleşik yabancılar yoluyla olmuştur. İleri gelen Müslümanlar da on sekizinci yüzyıldan itibaren bu balolara katıldılar. Dolayısıyla, balo;

etnik sınırların ve bir nebzeye kadar da dini sınırların aşıldığı bir alan oldu. On dokuzuncu yüzyılda; Sultan Abdülmecid, Sultan Abdülaziz, Sultan II. Mahmut da bu balolara katılanların başında yer alıyor. Başta balonun ortamına uyum sağlamakta zorlanan, özellikle saygın kişilerin dans etmesini ve eşli dansları yadırgayan Müslüman Osmanlılar, zamanla balo salonunun kurallarını öğrenirler, dans da ederler. 1865 yılına gelindiğinde Pera ve Galata'da Paris salonları ile karşılaştırılacak balo ve partiler verilmektedir.

Ama balo ile asıl tanışmamız Cumhuriyet'in ilanından sonra gelecek ve Atatürk'ün de katıldığı ilk balo, 9 Eylül 1925'te İzmir'de düzenlenecektir. Sonrasında balo işi öylesine benimsenir ki, CHP, Türk Ocağı, Çocuk Esirgeme Kurumu, Kızılay, Kadınlar Birliği, Şehir Belediyesi, Turistler Derneği, Hayvanları Koruma Derneği, Farmasonlar,



1941 Akademi Balosu, Taksim Gazinosu Ferruh ve Nermin Başağa, Mümtaz Yener, Nuri ve Nasip İyem, Mümtaz Yener'in eşi

İstanbul'un o senelerde üç meşhur balosu vardır. Tıp Balosu, Hukuk Balosu ve Güzel Sanatlar Akademisi Balosu.

Tabipler Odası, Türk Hava Kurumu ve gazeteler de balolar düzenlemeye başlar.

İstanbul'un o senelerde üç meşhur balosu vardır. Tıp Balosu, Hukuk Balosu ve Güzel Sanatlar Akademisi Balosu. Güzel Sanatlar Akademisi Balosu'nu Mimarlar Odası düzenliyor ve Akademi'den mezun olacakları da davet ediyordu.

O yıllarda Akademi'nin diğer bölümlerine yukarıdan bakan mimarlar 3 Mart Balosu'nu ayrı kutlamaya kalkınca, Ressam Turgut Zaim, bütün ressamaları, dekoratörleri toplayıp Pera Palas'ta yapılan



Taksim Belediye Gazinosu

Mimarlar Balosu'nu basarak bu durumun önüne geçer. Sonraki yıllarda Akademi Öğrenci Derneği tarafından organize edilen ve önceleri Akademi'de gerçekleşen bu balolar, 1941 yılından itibaren, bugün yerinde Inter Continental Oteli'nin bulunduğu Taksim Belediye Gazinosu'nda yapılır.

3 Mart Baloları; Akademi'nin bayramı, varoluşun kutlamasıdır. Her ne kadar adına balo dense de, aslında işin içinde hocaların da yer aldığı, öğrencilerin; sosyalleşme, üretme ve birlikte iş yapma yeteneklerini geliştiren bir "performans şenliği" tanımı daha uygun olacaktır. Prestij unsuru olarak görüldüğü için de tüm okulun önem verdiği, büyük bir ciddiyetle sahiplendiği bir etkinlikti.

Hazırlıkları 15 Ocak'ta başlayıp, sonrasında sömestr tatiline gelen Şubat ayında hiçbir öğrenci okuldan ayrılmaz, bu etkinliğin hayata geçmesi için elinden gelenin en iyisini yapmaya çalışırdı. On-

lara öğle yemeği olarak okul bütçesinden fasulye pilav çıkarılırdı. Her yıl; Taş Devri, Mağara Devri, Mısır, Roma vs. farklı bir konsept belirlenir ve tüm bölümlerin öğrencilerinden oluşturulan guruplarla bu tema üzerine yarışma düzenlenirdi. Balonun yapılabileceği salon için hazırlanacak dekorun maketi, afiş, davetiye tasarımları yapılırdı ve hocalardan oluşan bir jüri önünde bu tasarımlar



Mesut Manioğlu 1947 Afiş Tasarımı

değerlendirmeye alınır. Yarışma sonunda birinci, ikinci, üçüncü belirlenip sembolik para ödülleri verilir. Birinci olan proje sahibi grubun kontrolünde yine farklı bölümlerin öğrencilerinden oluşan elektrik, marangoz, boyacı ekipleri belirlenir ve Osman Hamdi Salonu'nda, koridorlarda, atölyelerde brandalar resimlenir, boyanır, mobiller, heykeller, kıyafetler yaratılır. Hocalar ise her akşam okula uğrayıp bu çalışmalara gerekli görüldükleri desteği verirlerdi.

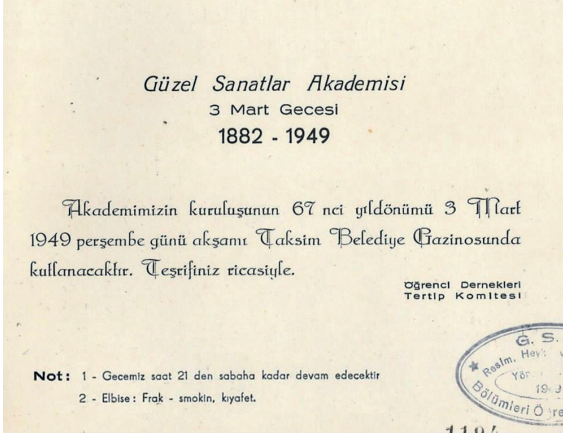
Biten dekorlar 2 Mart günü kamyonlara yüklenir, temaya uygun hazırlanmış balo kostümlerini giyen öğrenciler kamyonların etrafındaki yerlerini alır ve hep birlikte bir karnaval geçidi havasında, halkın hoşgörülü bakışları ve alkışları arasında; bazen Dolmabahçe'den çıkarılır, bazen de Tophane'den çıkıp, İstiklal Caddesi'nden geçerek, Taksim Meydanı'ndan dönülür, oradan da Taksim Belediye Gazinosu'na götürülürdü. Hoca öğrenci işbirliğiyle hemen montaj işlemlerine başlanılır, tüm gece çalışılarak ertesi akşam verilecek kostümlü baloya salon hazır edilirdi.

Ödüllü olan kostüm yarışması ise epey iddialı olurdu. Herkes kostümlerini kendi tasarlar, kendi dikerdi. "Kostümde geçen yılın birincisi" lafı epey önemliydi. Kostüm erkek, kostüm kadın, kostüm grup şeklinde sınıflara ayrılıyordu. Sünnetçi kostümüyle gelen biri yanında sünnet çocuğuyla geliyordu mesela.



Öğrenciler ve hocaları 1948 yılı Akademi Balosu'nda

"Hafızamda unutamadığım başka bir resim de, hocamız Kenan Temizan'dı. Akademi Balosu'nda bej renkli, iyi bir terzi elinden çıkmış çok güzel frakla, güzel bir hanımla dans ediyordu, ama sırtını döndüğünde frağın sırtının ortasında, koskocaman kırmızı renkli mürekkeple yazılmış Eskişehir Şeker Fabrikaları'nın damgası basılı duruyordu! Şimdi düşünebiliyor musunuz? Hoca gidiyor çuvaları buluyor; terzisine gidip bilmem kaç lira verip frak diktiriyor, en esprili haliyle bu işe ne kadar değer verdiğini ve öğrencileri ile ne kadar



Akademi'nin 1949 yılına ait balo davetiyesi

dayanışma içinde olduğunu gösteriyor; kendi zarafetinden de hiçbir şey kaybetmiyordu.” (Doğan Aksel)

Uzun yıllar ünlü tiyatrocı Ferdi Tayfur'un sunduğu bu gecede, ilk zamanlar çarliston, daha sonraki yıllarda; tango, çaça, mambo dansları revaçtaydı. Mutlaka dam ve kavalyle yapılırdı. Balo sabaha kadar sürdüğü için Akademi de 4 Mart tatil olurdu.

Balodan sonra da, dekorlar yerinde kalır, 14 Mart Tıp Bayramı Balosu için, tıbbiyelilere satılarak malzeme parası geri alınırdı.

Son derece nezih olan bu balolar, İstanbul sosyetesinin de merakla beklediği bir gelenek haline gelmişti. Finansmanı bilet satışından karşılanan bu gece için, bankalar çok sayıda bilet alıp hatırlı müşterilerine hediye ederdi. Sadece öğrenciler değil, mezunlar, Akademili olmayıp sanata yakınlığı olanların da ilgi odağıydı. Akademi Balosu demek; İstanbul'un sosyal ha-

yatına hareket/renk getiren bir etkinlik demektir çünkü.

1955 yılında İstanbul Hilton açılınca Akademi Balosu da bir mekân değişikliği yaptı. Ta ki Gürkan Coşkun'un Hilton'un balo salonuna inen küpeştesinden "Açılın Komet geliyor!" diyerek kaydığı ve haliye yüzüstü çakıldığı 1963 yılı balo-

suna kadar. O yıl Hilton'un perdeleri yanınca, balonun sonraki mekânı yine Akademi oldu.

1960'ların sonlarına doğru; dünyada ve ülkemizde farklı rüzgârlar esmeye başladı. O rüzgârların hâkim anlayışı, Akademi Balolarını, yoz ilişkilere zemin hazırlayan bir burjuva eğlencesi olarak tanımlayınca uzunca bir süre yapılmadı. Bu konuyu ilerleyen yıllarda Mezunlar Derneği üstlenince de eski etkisini kaybetmişti. Öğrencinin elinden çıkmayan, sıradan, dekorsuz, ticari bir etkinlik haline gelince öğrenciyi motive eden ve sosyalleştiren en önemli unsurlardan biri de yok edilmiş oldu.

Artık balolar olmasa da, 3 Mart kendini Baykuş addeden tüm Mimar Sinan Üniversiteliler için hâlâ çok önemli. Bütün Dünya'nın Mart 2023 sayısını elinize ulaştığında, bana da 40. Yıl Mezuniyet Sertifikası verilmiş olacak muhtemelen.

Hayırlılı olsun, diyelim mi? •

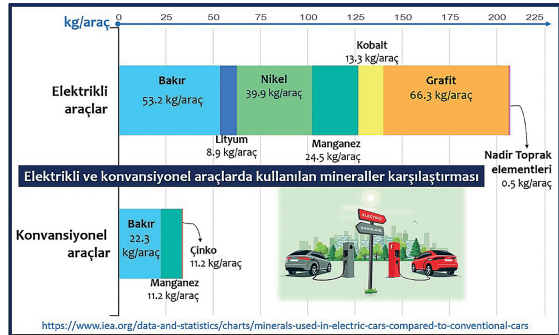
alitekincam@butundunya.com.tr

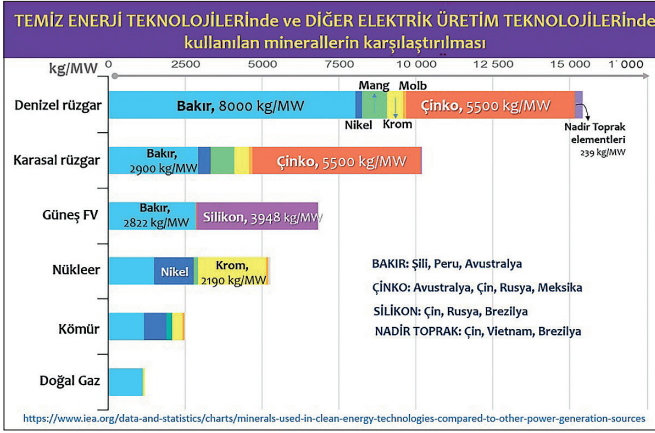


Enerji Dönüşümü ve Yeni Enerji Jeopolitiği Üzerine (2)

Kritik mineraller içinde en hızlı talep artışı, günümüz ile 2050 arasında 100 kat artan LİTYUMda. KOBALT, NİKEL ve GRAFİT de hızlı artış gösteriyor. Mutlak değer bazında en büyük artış ise 14 milyon tonluk artışla (%60) bakırda. Arz tarafında ise (yeni projelerin uzun süreleri, düşük kaynak kaliteleri, kaynakların coğrafi dağılımı, vb.) önemli sorunlar var.

Üretimde en öndeki 3 ülke, dünya lityum, kobalt, nadir elementler üretiminin %75'ini sağlıyor. Bunların işlenme süreçlerindeki konsantras-





yo ise daha da yoğun ve Çin, açık ara önde.

Elektrikli araçların imalatında, konvansiyonel araçlarda kullanılan minerallerden çok daha farklı bir yelpaze söz konusu. Ortak mineraller arasında yer alan bakır ve manganez gibi mineraller açısından, elektrikli araçlarda çok daha fazla kullanım gerekiyor. Bunların dışında ise, yoğun miktarda lityum, ni-

miktarda ve çeşitli minerale gereksinim duyuyor. Bu da yeni bir arz talep dengesi ya da dengesizliğine zemin oluşturuyor. Buna hazırlıklı olabilmenin ilk adımı çoktan başlamış olan yeni bir enerji jeopolitiği sürecine dair farkındalıktan geçiyor.

Yeni ve yenilenebilir kaynaklara, elektrikli araçlara dayalı yeni sisteme dönüşümün öne çıkarmakta olduğu başlıca kritik mineraller rezervlerinin ağırlıklı olarak hangi

kel, grafit ve kobalt gibi minerallere olan gereksinim öne çıkıyor.

Temiz enerji teknolojileri, konvansiyonel teknolojilere göre, çok daha fazla

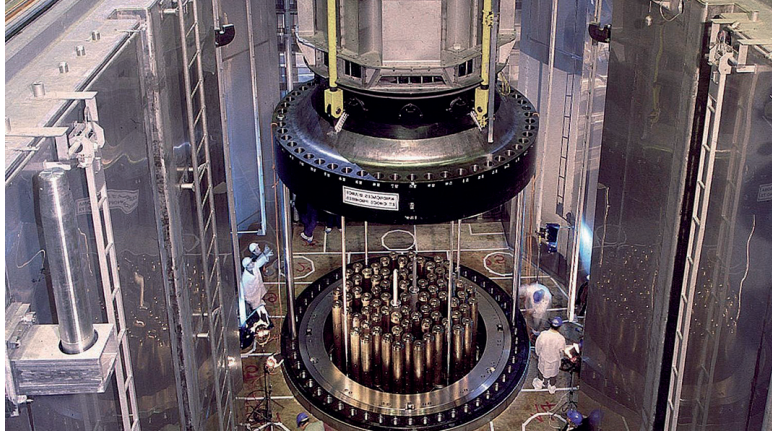
Seçilmiş ham maddeler ve ülkeler bazında rezerv yüzdeleri (% ve yuvarlanmış değerler)

| Ham madde | Dünya rezervlerinin yüzdesi (%) | | |
|--------------------------|---------------------------------|-------------------------|--------------------|
| Boksit | Gine (24%) | Avustralya (17%) | Vietnam (12%) |
| Krom | Kazakistan (40%) | Güney Afrika (35%) | Hindistan (17,5%) |
| Kobalt | Kongo D. C. (51%) | Avustralya (20%) | Küba (7%) |
| Bakır | Şili (23%) | Peru (11%) | Avustralya (10%) |
| Grafit | Türkiye (28%) | Çin (23%) | Brezilya (22%) |
| Lityum | Şili (44%) | Avustralya (22%) | Arjantin (9%) |
| Manganez | Güney Afrika (40%) | Brezilya (21%) | Avustralya (18%) |
| Molibden | Çin (46%) | Peru (16%) | ABD (15%) |
| Nikel | Endonezya (22%) | Avustralya (21%) | Brezilya (17%) |
| Nadir Toprak Elementleri | Çin (36%) | Vietnam (18%) | Brezilya (17,5%) |
| Silikon | Çin (68%) | Rusya (7%) | Brezilya (4%) |
| Çinko | Avustralya (27%) | Çin (17,6%) | Rusya/Meksika (9%) |
| Petrol | Venezuela (17,5%) | Suudi Arabistan (17,5%) | Kanada (10%) |
| Doğal Gaz | Rusya (24%) | İran (17%) | Katar (12%) |
| Kömür | ABD (24%) | Rusya (15%) | Avustralya (14%) |

ülkelerde bulunduğu, yeni enerji jeopolitiği açısında önemli bir parametreye. Buna dair hazırlanan tabloya baktığımızda; Çin, Şili, Demokratik Kongo, Avustralya, Rusya ve Brezilya gibi ülkeler, farklı minerallerle öne çıkıyor. Bu minerallere sahip olmak, yeni enerji jeopolitiğinde önemli bir avantaj.

Foreign Affairs'de atıf yaptığımız rapora göre; **Temiz Enerji İçin Küresel Standartları Belirleme Gücü** açısından bakıldığında; Avustralya, Şili, Japonya, S. Arabistan, düşük karbonlu hidrojen ve amonyak ticaretinde, erken mesafe alan devletler. Bu konuları onlara, altyapı standartlarını ve sertifikasyon normlarını belirleme olanağı yaratabilecek. Böylece, kendi teknolojilerini ve ekipmanlarını öne çıkarma potansiyelleri yükselecek. "Standart belirleme", nükleer enerji alanında özellikle önemli olacak.

Uluslararası Enerji Ajansı'na göre (öneriye katılmasak da) "2050'de Sıfır Salım" hedefine eri-



2018 itibarıyla planlanmış ve/veya inşa hainde 72 reaktör var. Bunların yarısından fazlası Rusya, %20'si Çin tarafından inşa ediliyor

şim için, nükleerden elektrik üretim kapasitesinin, bugüne göre 2 kat artması gerekli. 2018 itibarıyla planlanmış ve/veya inşa hainde 72 reaktör var. Bunların yarısından fazlası Rusya, %20'si Çin tarafından inşa ediliyor (Sadece 2 adeti ABD). Bu da Rusya ve Çin'in, yeni işletme ve güvenlik standartları belirleyerek, kendi şirketlerine avantaj sağlama-sının; piyasayı belirlemelerinin yolunu açacak.

Temiz Enerji Arz Zincirini Kontrol Gücü açısından bakılacak olursa; temiz enerji üretimi için gereken arz zincirinin; (stratejik mineral rezerv ve üretiminin, işlenmesi, rafinajı ve ticaretinin) kontrolünü

elinde tutan aktörler, kazananlar olacaklar. Söz konusu mineraller; kobalt, bakır, lityum, nikel ve nadir toprak elementleri olarak sıralanıyor. Bu mineraller, başta rüzgâr ve elektrikli araçlar olmak üzere, temiz enerji teknolojileri için yaşamsal değerde.



Çin, sadece üretimde değil, hemen tüm stratejik minerallerin işlenmesinde ve rafinajında da küresel hâkim pozisyonunda.

Bu stratejik minerallerin ticaret hacminin, “2050’de Net Sıfır Salım” Senaryosu’nda, enerji ile ilgili küresel ticaretin, %50’sini oluşturması bekleniyor. Halen kobalt üretiminin büyük bölümü Kongo’da (DKC), lityum üretiminin yarısı Avustralya’da, nadir toprak elementlerinin dörtte üçü Çin’de gerçekleştiriliyor. Lityum rezervlerinde ise Şili (%44) ilk sırada. Oy-

sa günümüz petrol üretimindeki ilk üçün payları %10-15 bandında.

Çin, sadece üretimde değil, hemen tüm stratejik minerallerin işlenmesinde ve rafinajında da küresel hâkim pozisyonunda. Bu konumu Çin’e, geleceğin temiz enerji dünyasında, büyük ekonomik ve jeopolitik üstünlük vaat ediyor. ABD ve AB ise, bu eksikliklerini teknolojilerde yeniliklerle kapatabilmek için ciddi yatırım yapıyorlar.

Yeni teknolojilerin gereksinim duyduğu ekipmanı düşük maliyetle üretebilme gücü, yeni jeopolitikte bir diğer yaşamsal parametre. Temiz ve yeni teknolojilerin gereksinim duyduğu ekipmanları düşük maliyetle imal edebilmek, geleceğin temiz enerji dünyasında üstünlük için gerekli olan bir diğer nitelik. Örneğin Çin, dünya polisilikon imalatının üçte ikisini,

yarı iletken plakaların (wafer) imalatının %90’ını gerçekleştiriyor.

Düşük karbonlu ürünlerin üretim ve ihracatında belirleyici olabileme gücü, en az diğerleri kadar kritik önemde. Özellikle yeşil hidrojen ve amonyak üretimi, “Sıfır Net Salım” (SNS) Senaryosu’nun gerçekleştirilmesinde kritik önemde. Çelik üretimi gibi, elektrifikasyonun zor olduğu sektörlerde, ağır

vasıtaların ve gemilerin yakıtları alanında, ağırlıklı olarak kesintili yenilenebilir kaynaklarla beslenen şebekelerin dengelenmesinde, bu kaynakların stratejik önemi var.³

Zamanla, hidrojen üretiminde yeşil hidrojenin ağırlığının artması ile birlikte; yenilenebilir kaynaklardan, düşük maliyetle elektrik üreten Şili gibi ülkeler avantaj sağlarken; çok büyük güneş enerjisi potansiyelleri olan Körfez ülkeleri ise, *günümüzün petrol-devletleri konumlarından, geleceğin elektro-devletleri konumuna geçiş* yapabilecekler. Yeşil hidrojene geçişin gerçekleşmesi öncesinde; Karbon Tutma ve Depolama (CCS) ile Karbon Tutma – Kullanma ve Depolama (CCUS) teknolojilerinin kullanıldığı mavi hidrojen üretiminin ağırlık taşıdığı bir dönem bekleniyor (Uluslararası Enerji Ajansı). Geçiş sürecinde; düşük maliyetli doğal gaz ve yüksek hacimli doğal gaz deposuna sahip devletler (ABD, Rusya, Katar), mavi hidrojen ve amonyak ihracatçısı devletler olarak öne çıkacaklar. Her ikisine de sahip olamayan devletler ise (G. Kore, Türkiye, vb.), mavi hidrojen ve amonyak ithalatçısı olarak kırılgan konumda kalacaklar.

Toparlarsak...

Dünya, yeni ve yenilenebilir enerji kaynaklarının ağırlıklı olacağı; enerji verimliliği, sürdürülebilirlik, talep tarafı yönetimi, enerji ekipmanlarının yerli üretimi, elektrikli araçlarda artış, depolama gibi

kavramlara dayalı bir geleceğe yol almaktadır. Bu sürecin dinamiklerini doğru kavrayan; eğitimden kurumsal yapılanmaya, böylesi bir geleceğe göre biçimlendirilen yeni bir enerji politikası oluşturulmalıdır.

Sadece stratejik kaynaklara sahip olmanın değil; bunların işlenmesinin, teknolojilerinin geliştirilmesinin, depolanmasının ve ticaretinin bütünselik biçimde planlanması ve uygulanması, geleceğin “kazanalarını” belirleyecektir. Özellikle yeni/yenilenebilir kaynaklarda ARGE’ye odaklanmak, teknolojiye yatırım yapmak, grafit ve bor gibi; rezerv potansiyelimizin yüksek olduğu alanlarda teknolojik atılım yapmak önceliklerimiz arasında olmalıdır.

Fosil yakıt fiyatlarının zirve yaptığı günümüz koşulları, fosil yakıtlara dayalı enerji sisteminden hızla uzaklaşmak ve yeni-yenilenebilir kaynaklara dayalı yeni sisteme hızla, ancak bilimin yol göstericiliğinde yol almak konusunda uyarıcı olmalıdır.

Aksi halde günümüzde enerji tüketiminde %71, doğal gazda %99, petrolde %92, taş kömüründe %96 oranındaki dışa bağımlılık, bu defa da kritik minerallere ve geliştiremediğimiz için ithal etmek zorunda kalacağımız teknolojilere aşırı bağımlılık olarak karşımıza çıkaracaktır. •

necdetpamir@butundunya.com.tr

2- Green Upheaval, The New Geopolitics of Energy; Foreign Affairs, January/February 2022

3- Green Upheaval, The New Geopolitics of Energy; Foreign Affairs, January/February 2022

Her biri ayrı güzellikte yaklaşık 70 yapı, denizden 750 metre yüksekteki bir tepede, 40 hektarlık alana yayılmış. Ev, çiftlik, pansiyon, atölye, mağaza, değirmen gibi çeşit-

li amaçlarla kullanılan, yüzyıllar öncesine ait, birkaç katlı ahşap yapılar, bölgedeki farklı köy ve kasabalarından buraya getirilmiş. Bahar ve yaz aylarında buradaki ağaçlar, çayır-

Glentleiten



Gezdikçe Gördükçe

İzlen Şen Toker



lar yeşile boyanıyor, çiçekler açıyor. Böğürtlenler, tırtıllar, kelebekler çıkıyor, pek çok kişi burayı görmeye geliyor. Çiftliklerdeki hayvanlar, ördek, kaz, tavuk, at, inek, domuz,

Almanya'daki Güney Baviera bölgesinin en büyük açık hava müzesi olan Glentleiten ve kış aylarında kapalı olan müze ziyaretçileri ile Mart ayında buluşuyor.

koyun ve keçiler etrafta dolaşüyor, arılar çiçeklere konuyor. Bahçelerdeki sebzeler büyürken kırmızı elmalar sonbaharda dalları dolduruyor. Kış geldiğinde ağaçlar kardan elbiselerini giyiyor; güneş onların dallarında donan buzları kristal gibi parlatıyor. Rüzgârsız günlerde lapa lapa yağın kar taneleri düştükleri yere yıldız şeklinde konuyor. Burası Almanya'daki Güney Baviera bölgesinin en büyük açık hava müzesi olan Glentleiten ve kış aylarında kapalı olan müze ziyaretçileri ile Mart ayında buluşuyor.



Glentleiten'dan bir görünüm

Ben de sıcak bir Ağustos günü, Großweil köyündeki müzeyi gezecek, Güney Baviera halkının geçmişteki kırsal yaşamı, inşaat kültürü ve çalışma ortamları hakkında bilgiler ediniyorum. Bir dağ çiftliğinin ne kadar yoğun emek gerektirdiğini,

Tegernsee Gölü'ndeki yaz turizminin nasıl başladığını, Unterammergau'daki bileme taşı üreticilerinin tekneleri için su gücünü nasıl kullandıklarını öğreniyorum. Seramik-



çiftlikleri geziyorum. Tarihi binalardaki oturma ve yatak odalarını, mutfakları, ahşap kızaklar, ekmeğe yoğurma teknelerini inceleyerek o dönemdeki yaşamı hayal ediyorum.

Altenbeuren çiftliğindeki "Saman ve Süt" sergisi, tarımın makineleşmesinden önceki dönemde otlak, hayvancılık ve süt işleme hakkında bilgiler veriyor. Fischerweber malikanesine ait olan kır evi, içinde 15. yüzyılın sonlarından 20. yüzyılın başlarına kadar uzanan zengin iç mekanları, oymalı heykeller, balmumu ve el yapımı camdan yapılmış sanat eserleri ile dikkat çekiyor.

çiçe rengârenk seramikleri inceliyor, tahıl ambarı, fırın ve arı kovanı olan tipik bir çiftliği geziyorum. "Emma Teyze'nin dükkânı" da denilen kafe-dükkanın önünden geçerken bahçedeki genç adamın akordeon ile çaldığı müziği dinliyorum. Nilüferlerin açtığı göletten aşağı doğru

akan suyu takip ederek değirmene gelirim. Ormanın içinden geçip müze haritasında işaretlenmiş evleri,

Kaserstöckl denilen şömineli, karyolalı ve depolu bölümün dört bir yanının besi hayvanları ahırıyla çevrili olduğu "Rundumkaser" adlı Alp kulübesi, penceresiz yaşam alanı ile içindekileri soğuktan koruyor. Hainzenkaser, yaklaşık 200 yıl önce bir Alp kulübesinin nasıl dö-



Müzedeki evin yatak odası



Kafe-dükkan

şendiğine güzel bir örnek veriyor. İçme suyu temini ile ilgili sergide Yukarı Bavyera'nın kırsal kesimlerinde yaşayan insanların geçmiş yüzyıllarda kendileri ve hayvanları için nasıl su elde ettikleri anlatılıyor. Heretsham'dan getirilen ev, ziyaretçilere fiçici atölyesi, kunduracı atölyesi, tornacılık ve marangozluk gibi kırsal el sanatları atölyeleri sunuyor.

Burada düzenli aralıklarla yapılan gösteriler, izleyenleri teknikler ve çalışma prosedürleri hakkında bilgilendiriyor. Açık bir alanda sergilenen ırgat, elektrik motorları, içten yanmalı motorlar ve mobil buhar motoru ile tarım teknolojisinin gelişimi gösteriliyor. "Salettl" adlı yapıdaki bira bahçesi, havanın güzel olduğu günlerde hizmet veriyor.



Demirci atölyesi



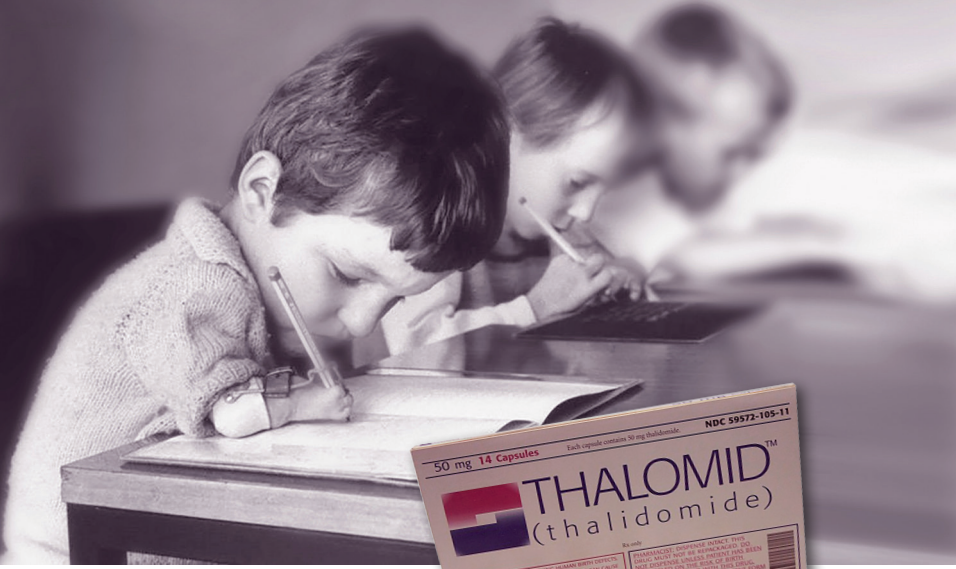
Biraz yüksekçe bir noktadan koyunların otlatıldığı çayıra doğru baktığımda çayırın ardında ileride Kochel Gölü ve Bavyera Alpleri'nin manzarasını görüyorum. Kendi birasını üreten müze restoranının terası da bana dağlar, çayırlar ve bulutlardan oluşan güzel bir manzara sunuyor.

Buradaki yapıların tamamı yüzlerce yıl önce yapılmış. İnsanların doğaya saygı duyduğu, verdiklerine şükrettiği, doğal kaynakları kullandıkları ama tüketmedikleri, israf etmedikleri dönemlerde... Doğanın can verdiğinin ve onları yaşattığının farkında oldukları zamanlarda... Günümüzdeki doğal afetleri, selleri, depremleri düşünüp, hayatını kaybedenlere, yaralananlara ve yaşananlara üzülüyorum. Acaba can alan doğa mı, yoksa ona kafa tutan, plansız, tedbirsiz, ihmalkar ve aç gözlü olan insan mı? Glentleiten'dan ayrılırken insanın kendi yarattığı bir kağıt parçası olan paraya verdiği değerden çok daha fazlasını insana ve insan hayatına verdiği günlerin gelmesini diliyorum. •

izlensentoker@butundunya.com.tr

Tıp Tarihinden Ürpertici Bir Sayfa:

Thalidomid Faciası



Yazan: CEYHUN BALCI

Aklıma geliveren birkaç acıklı
Alguyu sıralamam gerekirse:

Tüberküloz aşısının ilk uygulaması sonrasında Almanya'da yaşanan ve Lübeck Felaketi olarak da bilinen onlarca ölüm, bu aşının yaşamımıza girmesini çeyrek yüzyıl geciktirdi. Sonradan anlaşıldı ki, ölümler aşından değil aşıya yanlışlık-



la karışan etkin tüberküloz mikrobundan kaynaklanmıştır.

Nazilerin, Yahudiler başta olmak üzere değersiz saydıkları kökenden insanları topladığı kamplarda »

uyguladığı deneyler de az insanın yaşamını yitirmesiyle sonuçlanmadı. İnsanlık tarihinin tıp deneyleri kaynaklı en kitlesel ölümleri burarlarda yaşanmıştır. Adında tıp olsa da tıp etiğiyle, insan ahlâkıyla bağdaşmayan canlılığa saygının olmadığı insafsız ve vicdansız cinayetlerdi.

Çok değerli çeyrek yüzyıl önce Nijerya'daki bir ilaç denemesinde yaşanan çocuk ölümlerini anmazlık edemeyiz.

Thalidomid (thalidomide) faciası en korkunç ihmal olmasa da “en”-ler arasında yer almayı hak eden bir gerçektir.

Sözün başında Thalidomid'in

multipl myeloma başta olmak üzere kanserlerin ve cüzzamın tedavisinde bugün de kullanıldığının altını çizelim. Doğru yerde ve doğru zamanda kullanıldığında yararı tartışılmazdır.

Sorun bu ilâca ilişkin olası olumsuz etkilerin yeterince değerlendirilmeden kullanıma sokulmasında düğümlenmektedir.

Thalidomide 1952'de İsviçre'de geliştirilmiş bir moleküldür.

Bundan yalnızca 4 yıl sonra 1956'da Almanya'da bir ilaç üreticisi tarafından grip sağaltımı amacıyla kullanıma sunulmuştur. Üreticinin ilacı bu amaçla kullanı-

ma sunmasında öncü rol oynayan Thomas Munckter eski bir Nazi'dir. Sağkolu, öjenizm (insan soyunun iyileştirilmesini amaç edinen bir akım) savunucusudur. Etik olmayan kimi enfeksiyon hastalıkları deneylerinin içinde yer almış bir kişiliktir.

Bu sorunlu kişiliklerin içinde bulunduğu topluluğun Thalidomid'i 1957'de “sakinleştirici” ve “kusma önleyici” olarak kullanıma sundukları görüldü.



Thalidomid'in gebelerin kullanımına sunulmasından sonra dünyaya gelen bebeklerde sorunlara rastlanmaya başladı.

Mucize(!) ilacın kullanıcıları Marasına gebeliğin ilk 1/3'ünde bulantı-kusma yakınmalarından rahatsız olanların katılması doğaldır. Tam da burada ilâcin gebelikte kullanımının güvenliğine ilişkin yeterince çalışma yapılmadığına vurgu yapmakta yarar var. Bugün için büyük önem taşıyan bu ayrımı o yıllarda yeterince önemsenmiyordu. (İçinde bulunduğumuz çağda ne kadar önemsendiği de tartışmaya açıktır)

Thalidomid'in gebelerin kullanımına sunulmasından yalnızca 1.5 yıl sonra dünyaya gelen bebeklerde

sorunlara rastlanmaya başladı. Bu sorunlar hiç de göz ardı edilesi değildi. Kollarda bacaklarda gelişme eksikliğiydi gözlemlenenler. İlacın alındığı gebelik gününe göre farklı eksiklikler ve sorunlar sözkonusuydu. Bu sorunların bir bölümü yaşamsaldı. Çok sayıda bebeğin doğumdan kısa süre sonra yaşamını yitirdiği belirlendi.



Thalidomid'in gebelerde kullanımına bağlı olarak yaklaşık 2.000 bebeğin ölümüne, 15.000 kadar bebeğin ise gelişimsel sorunlarla doğmasına neden olduğu düşünülüyor.

Bu sorunların hızla farkına varıldı. Hekimler rastladıkları olguları ilgili yerlere bildirdiler. Ancak, üretici firma ilaçla ilgili kuşkuları göz önüne almaktan kaçındı.

Thalidomid'in gebelerde kullanımına bağlı olarak 2.000 dolayında bebeğin ölümüne, 15.000'e varan sayıda bebeğin ise gelişimsel sorun-

larla dünyaya gelmesine neden olduğu tahmin ediliyor.

ABD ve Türkiye'nin Thalidomid Faciası'ndan bağışık olduğunu belirtelim. Nasıl oldu da Türkiye ve ABD bu facianın yaşanmadığı ülkelerden ikisi oldu?

ABD'de Besin İlaç Yönetimi olarak bilinen FDA, Thalidomid'e gereklilikleri yerine getirmediği için

onay vermedi. Buna karşın tannıtım numuneleri üzerinden Thalidomid Faciası ABD'de sınırlı sayıda olguda da olsa yaşandı.

Bu arada, ilacın geliştirildiği Batı Almanya'nın komşusu Doğu Almanya'nın da gereklilikler yerine getirilmediği için thalidomidde kullanımına onay vermediğini belirtelim.

ABD'de

Frances Oldham Kelsey adlı bilim insanının kararlı duruşu ilacın yaygın kullanımının önünde aşılmaz engel oluşturdu. Böylelikle, Kelsey adı tarihe altın harflerle geçti. Kelsey'in üzerinde durulması gereken bir diğer önemli özelliği başka ülkelerden ya da kaynaklardan gelen verilere güvenmek yerine bağımsız

laboratuvarların verilerini önemseme kararlıydı. Daha önce de değindiğimiz gibi 2.000 dolayında ABD’li doktora tanıtım amaçlı 2.5 milyon Thalidomid tableti dağıtılmıştı. ABD’de 7 bebekte görölen Thalidomid’e bağlı sorunların kaynağı FDA onaysız kullanımlardan kaynaklanmıştı.



Ord. Prof. Dr. Süreyya Tahsin Aygün

Türkiye’ye gelince iki bilim insanının adını anmamız kaçınılmaz görevdir.

Veteriner kökenli ve bakteriyo-lojide uzmanlaşan Ord. Prof. Dr. Süreyya Tahsin Aygün ve Ankara Üniversitesi Tıp Fakóltesi Farmakoloji Anabilim Dalı Başkanı Prof. Dr. şükrü Kaymakçalan.

Ord. Prof. Dr. Süreyya Tahsin Aygün

O yıllarda ekonomik koşulların da etkisiyle yeni çıkan ilaçların Türkiye’ye gelmesi eş zamanlı olamamaktaydı. İlk bakışta şanssızlık gibi görölen bu durum bu ilaç özelinde şans anlamına gelmişti. Bu durum

adlarını saygıyla andığımız ikiliye zaman kazandırmıştır.

Bir yandan Kaymakçalan Hoca bu ilacın kullanımına sokulmadan önce tamamlanması gereken analizlerini yetersiz bulurken diğer yandan ilacın tavuk embriyoları üzerinde yol açtığı değişiklikler Ord. Prof. Dr. Aygün’ün dikkatini çekmiştir.



Prof. Dr. şükrü Kaymakçalan

Prof. Dr. şükrü Kaymakçalan

İkilinin bilimsel ve akılcı yaklaşımları Thalidomid’in Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde denetimsiz kullanımına ve dolayısı ile yaratacağı faciaya geçit vermemiştir.

Sağlık ve sağkalım insanın en temel ve çok önemli değerı. Bu konudaki özen bu değerlerin korunmasında olmazsa olmaz koşul.

Türkiye’nin Thalidomid faciasını yaşamamış olmasında bu ikilinin kararlı, dik ve bilimsel duruşlarının ve elbette Cumhuriyet ürünü olmalarının altını çizmezsek eksik bırakmış oluruz.

Batı’nın birkaç yüzyılda başarabil-

Atatürk önderliğindeki Türkiye'nin dönüşüm döneminde bilim insanlarımızdan Kaymakçalan ve Aygün bilimsel yaklaşımlarıyla bir facianın önüne duvar ördüler.

diği Rönesans ve uygarlık dönüşümü Türkiye'de Atatürk önderliğinde çeyrek yüzyıla sığdırıldı.

Kısa sürede sağlanan bu başarı ve dönüşüm hızla bilim insanı yetiştirme sonucunu doğurdu.

O yetişenlerden Kaymakçalan ve Aygün bilimsel yaklaşımlarıyla bir facianın önüne duvar ördüler.

Kendi başarılarıyla birlikte ülkelerinin adını tarihe altın harflerle yazdırdılar.

Sayısız bebeğin canının kurtarıl-

ması, ağır engellerle dünyaya gelmelerinin önüne geçilmiş olması azımsanacak bir başarı olmasa gerek.

Çok eskide yaşanmamış olan bu olaydan çıkartılacak bir ders varsa kanımca şudur:

Bir ülkenin sınırlarını silahla korumak, kollamak hiç kuşkusuz

vazgeçilmezdir.

Ama, bir hekime, bir hukukçuya, bir mühendise, bir iktisatçıya ve aklınıza gelebilecek her uğraş sahibine ülkesini ve insanını korumak için düşen önemli görevler vardır.

Yazıya konu olan bu değerli ikili üzerlerine düşen görevi fazlasıyla yerine getirmişlerdir.

Aygün ve Kaymakçalan ikilisinin yaptığı her türlü övgüye değerlidir.

Anılarına saygıyla... •

Kanada'dan Thalidomide Faciası için tazminat teklifi

Kanada Federal Sağlık Bakanı Rona Ambrose, Thalidomide Faciasının Kanada'da 95 mağduru olduğunu açıkladı. Bakan Ambrose, bu kişilere 125 bin Kanada doları net nakit ödeme ve kalanı da tedavi giderlerini karşılama olmak üzere kişi başına toplam 1 milyon 768 bin 421 Kanada doları tutarında bir tazminat paketi hazırladığını söyledi. Paketin toplam 168 milyon dolar olduğunu belirten Bakan Ambrose, "Bu büyük acının izlerini yıllarca üzerinde taşıyan mağdurlara ve yakınlarına pişmanlığımı, sevgilerimi ve sempatiyi sunmak istiyorum. Hiçbir pişmanlığın ya da paranın, yaşananları ortadan kaldırmayacağını biliyorum ancak, hayatlarının geri kalanında rahat edebilmelerine yardımcı olacağına inanıyorum" dedi. *(Thalidomide 1 Ekim 1957'de hamilelik sancılarını önlemek için bulantı önleyici ilaç olarak piyasaya sunuldu. Daha sonra sakat doğumlara neden olduğu saptanan ilaç 1962'de raflardan kaldırıldı.)*



Rona Ambrose



Anka
Berk Yüksel



İNİSİYASYON

Bu dünyada iki çeşit insan yaşar:
1. Anne karnından doğanlar.

2. Anne karnından doğmakla yetinmeyip defalarca yaşarken kendisinden doğanlar...

İnisiasyon; bireyde, varlığın bir alt aşamasından bir üst aşamasına geçişi ruhsal olarak gerçekleştirmeye yönelik süreçtir. Burada amaç, bir takım simgesel ve fiziksel eylemler aracılığıyla, bireye yeni bir

yaşama “doğmak” üzere “öldüğü” duygusunu aşmaktır. İnisiasyon yoluyla, kişi daha “yetkin” bir ruhsal duruma girmekte, bulunduğu noktadan daha üst bir seviyeye ulaşmaktadır. Temel işlevi, kişinin, dış yaşamındaki her türlü koşullu durumunun ötesine geçmesidir.

Tüm çağlardaki inisiasyonlarda temel amaç: Bireyin farkındalığını artırmak, bilinçli bir yaşama

kavuşturmak, bir görev bilinci vermek, iyi olanı bulup ondan daha iyi yapmaktır.

İnisiyasyon, tekrar doğuştan, döngüden, sürekliliği tekrar eden halden kurtulmanın gerektiğinin farkındalığını getirir. Arınmanın, yücelmenin, inişin, araftan geçişin, yanışın ve yükselişin yani bitmek bilmeyen sonsuz döngüsel maceranın tanrısal yolunun bir aracıdır.

Eski Mısır kral yapma törenlerinde dendiği gibi: “Uyan! Ey sendeki tanrısal öz!” denerek yola koyulacak olan adayın içinde, derinlerde yer alan kıvılcım ateşlenmek istenir. İçteki “öz”de yaşanan ruhsal yükselişe, “yaşarken ölüp sonra yeniden dirilme” de denir. Bir olanın kavrayışıdır. Mısır’daki Osiris’in adayın bedeninde tekrar vücut olarak toplanışıdır. Dikkat edilirse tüm çizimlerde Osiris’in tek ayağı vardır; bu birliği temsil eder...

İyiden daha iyiyi yapmak... İnisiyasyonun temel düsturudur... “İnisiyasyon, kaynağı insanüstü olan bir tinsel etkileşimin aktarılmasıdır.”

İnisiyeler ruhsal düğünlerini inisiyasyon ile yaşarlar. Tüm ezoterik öğretilerde yer alan kaybolmuş olanın bulunma öyküleri, insanın kendi ruhu ile kendi yetkin doğası ile buluşmasını simgeler. İnisiye, bilgelik yolunun yolcusudur. Onun öyküsü kahramanın yolculuğudur. Tarotta yer alan abdalın, Gılgamış’ın, tüm kahramanların, sembolik aydınlanma yolculuklarıdır. O, kendini keşfeden insandır...

Tinsel şövalyelik; bir zihin, ideal ve ruh birliği, bir düşünce ortaklığıdır. Onu arayan kişi, kendi içsel yolculuğuna ve özgün arayış serüvenine çıkacaktır. Kutsal Kâse’yi aramaya çıkmak, sembolik olarak inisiyenin kendi içinde yapacağı yolculuğu ve arayışı belirtir. Bu başlangıçtır... Sorgulama, düşünme, sorularına yanıt arama sürer gider... Erginlenme yolunda olan kişiyi alıkoyma geçmişe ait tutkular, maddeye olan bağımlılıklar gibi engeller yolda teker teker yenilir.

“Cesur adamlar ejderhaları öldürmez; onlara binerler...” Kendi ejderhasını, yani egosunu tanıyıp onu serbest bırakarak onunla; ona



Eski Mısır’da Osiris betimlemesi

rağmen değil; onunla birlikte yola çıkan ve zamanın kıymetini bilecek yaratıcı biçimde hayatına sahip çıkan her “gerçek insan” kendi hayatının seçilmiş kişisi olacaktır! Kahramanın yolculuğunun mutlu sonu kişinin kendisiyle ve evrenle bütünleşerek kazandığı “bir”lik duygusudur.



Anka kuşu, inisiyenin hakkı ile tamamladığı yaşam yolculuğunun, ruhsal zaferin ve başarının sembolüdür.

Anka kuşu, inisiyenin hakkı ile tamamladığı yaşam yolculuğunun, ruhsal zaferin ve başarının sembolüdür. O, yaratıcı enerjinin dönüşüm ve yenilenmesinin, büyük çalışmanın tamamlanmasının, bir döngünün kapanıp daha üstte bir yenisinin açılmasının sembolüdür. Her birey, birer “Anka” olmayı göze almadıkça insan, “insan” gibi yaşayamayacak, kendi sıradan yaşamında aptalca rutinine hapsolacaktır. Kendi gökyüzüne, kendi arzının merkezine uçup kendini ve evreni tanıma yolculuğuna başlamayanları bir “Anka” gelip kurtarmayacaktır.

Yaşam, yaşayabilene sürekli inisiyasyondur. Büyük macerada durmaksızın inilen ve çıkılan sarmal merdivenlerde kaostan bir “dinamik düzen” merdiveni yaratılabilir! “Makro kozmosu kendinde kucaklayan bir mikro kozmostur” inisiye...

Yolda dönüşen de değişen de güçlenen de yolda olan da ve yol da

biziz... Söylendiği gibi: “Yanmayı göze alamayan İbrahim olamaz...”

İnisiyatik maceranın özeti şudur... Denge, merkez, iniş ve yükseliş, idrak, tefrik ve her yönü kavrayış...

Kendini tanıma, kendi olma ve en sonunda kendi eserini yani bizzat kendini yaratma...

Devrim içten dışa doğru olur, inisiyasyon bu devrimi ateşleyen “öz”ün beklediği kıvılcımdır. Her kim ki bir yola kalbini verir, o yol da ona sonuna kadar açılır...

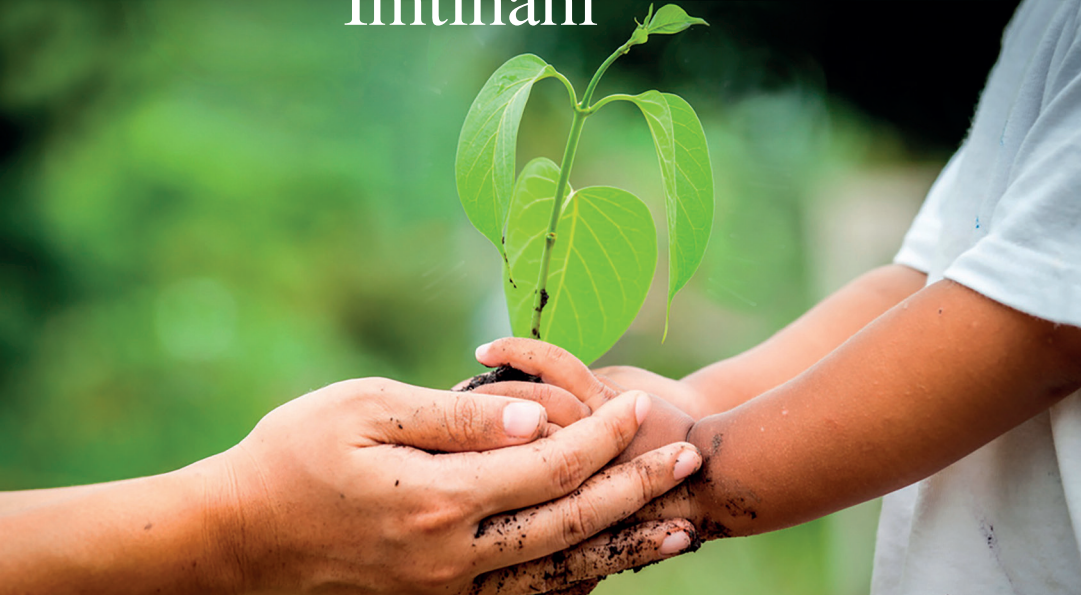
İnisiye artık “herkes gibi” değil “kendi gibi” biridir. En kutsal yol kişinin kendi arayışı için çıktığı “yol”dur.

Ve en önemlisi... Bütüne ulaşmak isteyen yollarda kalmayacaktır... •

berkyuksel@butundunya.com.tr



Sahip Olduğumuz Kültürel Hafızanın Sürdürülebilirlik ile İmtihanı



Ülkemiz çok zor bir dönemden geçiyor. 10 ili kapsayan on binlerce can kaybına neden olan asrın felaketi ülkemiz gastronomisinin temel taşlarını da derinden sarstı. Depremden etkilenen şehirlerimizde can veren vatandaşlarımıza Allah'tan rahmet, yaralı kurtulan deprezede vatandaşlarımıza acil şifalar ve depremden etkilenen herkese geçmiş ol-

sun dileklerimi iletiyorum.

Anadolu mutfağında önemli bir yere sahip olan aralarında Adıyaman, Kahramanmaraş, Gaziantep, Kilis, Diyarbakır, Malatya ve Antakya'nın bulunduğu şehirler hem depremin yaralarını sarmaya çalışıyor, hem de sahip oldukları kültürel mirasları yaşatmak için elinden geleni yapıyor. »

Bizim unutmamız gereken en önemli nokta ise sahip olduğumuz kültürel mirasın yok olmaması ve unutulmaması için önlem almak. İşte tam da bu noktada karşımıza yine sürdürülebilirlik kavramı çıkıyor.

Peki bizler sürdürülebilirliğin daha da doğrusu gastronomide sürdürülebilirliğin ne anlama geldiğini ve onu sağlayabilmek için yapılması gerekenleri yeterince biliyor muyuz?

İsterseniz önce sürdürülebilirlik kavramının ne anlama geldiğini bir kez daha hatırlayalım.

Sanayi Devrimi sonrasında insanlığın sanayi, bilim ve teknoloji alanlarında yaşadığı değişim ve hızlı ilerlemeler insanların yaşamlarını kolaylaştırarak refah düzeylerinde artış sağladı. Bu artışa bağlı olarak yaşam standartlarında yaşanan değişimle birlikte insanlar daha çok tüketme eğilimi içerisine girdiler ve buna bağlı olarak da her geçen gün doğaya daha fazla ve kalıcı zararlar verdiler.

Kişilerin tüketim alışkanlıkları ve davranışlarındaki değişim toplumu her geçen gün daha fazla tüketme-

ye yöneltti. Tüketimde yaşanan artış, hızlı kentleşme ve artan nüfus sonucunda doğa daha fazla kirlenmeye ve doğal kaynaklar bilinçsiz bir şekilde kullanılmaya başlandı.



Sürdürülebilirlik en basit tanımıyla “Gelecek nesillerin ihtiyaçlarını karşılama fırsatını tehlikeye atmadan dengeli bir şekilde ihtiyaçlarını karşılamak” olarak ifade edilebilir.

Yaşanan bu değişim sonrasında insanoğlu sahip olduğu doğal kaynakların sınırsız olmadığını farkına vardıktan sonra toplumda sahip olunan doğal kaynakların tükeneneceği bilinci oluşmaya başladı. Bu farkındalıkla birlikte dünya üzerinde varlığını sürdürmek isteyen insanlar ve devletlerin doğaya verdikleri zararlara ve tüketimlerine daha fazla dikkat etmeye başlaması ve bu bilinçle birlikte ortaya çıkan çözüm arayışları sürdürülebilirlik kavramını gündeme getirdi.

İşte tam da bu noktada son yıllarda gündemimize giren sürdürülebilirliğin öncelikle çevresel etkileriyle

ele alındığını söylemek yanlış olmayacağı gibi yapılan en büyük yanlışların başında da sürdürülebilirliği sadece bu yönüyle ele almasını itiraf etmeliyiz.

Doğanın kalabalık nüfusla baş edememesi, tüketim ve üretim arasındaki dengenin bozulması ve olumsuz etkilerinin günlük yaşamda giderek daha fazla hissedilmesi nedeniyle sürdürülebilirlik, uzun yıllardan beri toplumda felsefi bir kavram olarak yaygınlaşmaktadır. Sürdürülebilirlik en basit tanımıyla “Gelecek nesillerin ihtiyaçlarını karşılama fırsatını tehlikeye atmadan dengeli bir şekilde ihtiyaçlarını karşılamak” olarak ifade edilebilir.

Son yıllarda bölgelerin sürdürülebilir gelişimi için gıda ve gastronominin belirleyici unsurlar olarak giderek daha fazla kabul görmesinin ardından bölgelerin çekiciliğini ve rekabet gücünü artıran faktörlerin ekonomik, sosyal ve çevresel sürdürülebilirliğe katkıda bulunabileceği teorisi birçok alanda yaygın olarak kabul edilmeye başladı.

Kabul gören bu yaklaşıma göre sürdürülebilirlik, genel olarak sürekliliğin sağlanması, bir ekosistemin veya sürekli bir sistemin varlığının sürdürülmesi, bozulmaması ve aşırı kullanımla tüketilmeden korunabil-

mesi anlamına da gelmektedir.

Sürdürülebilirlik için kaynaklar sürekli değerlendirilirken aynı zamanda bu kaynakların korunmasına da özen gösterilmelidir.

Diğer bir ifade ile sürdürülebilirlik, “toplumların sosyal, kültürel, bilimsel ve doğal tüm kaynaklarının etkin kullanımını sağlayan ve bu kaynakların korunması ve geleceğe aktarılmasına dayanan bir süreç” olarak tanımlanmalıdır.

Bölgenin karşılaştığı bu büyük deprem felaketi sonrasında yaşanan yıkım bizlere bir kez daha sahip olduğumuz kültürel varlıkların yok olma ya da yaşanan kayıplarla kültürel hafızanın kaybolma noktasına geldiğini gösterdi.

Yaşanan bu

acı tecrübe sürdürülebilirliği sadece çevresel etkiler açısından değerlendirmememiz gerektiğini bir kez daha gösterdi.

Bizler de artık sürdürülebilirliği sadece çevresel yönüyle değil sahip çıkılması gereken değerlerin sonraki nesillere kayıpsız aktarılabilmesi yönüyle anlamalı ve uygulamalıyız. Hiç vakit kaybetmeden yaralarımızı sararken geçmişimizden gelen değerlerimizi gelecek nesillere taşıyacak adımları atmamızdır.

rehatartici@butundunya.com.tr



Bölgenin deprem felaketi sonrasında yaşanan yıkım kültürel hafızanın kaybolma noktasına geldiğini gösterdi.

Hazırlayan: Op. Dr. Murat Molu

S U D O K U

| | | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | 3 | 9 | 6 | | 4 | | | |
| 6 | | | 8 | | | 2 | 5 | 4 |
| 8 | | | | 1 | | 6 | | 3 |
| 7 | | | | | | 8 | 3 | 2 |
| | 9 | | | 6 | 1 | | | |
| 4 | | 3 | 2 | 7 | | | | 6 |
| 1 | | 2 | 7 | | 9 | | 4 | 8 |
| | 8 | 5 | | | | | | 1 |
| 3 | | 7 | | | | | 6 | 9 |

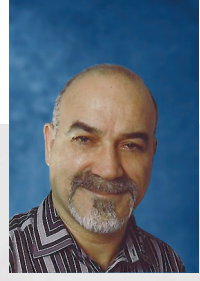
Sudoku Yapamayanlar İçin

| | | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| | | 4 | | | | | | 2 |
| 3 | 1 | 7 | | 6 | | | 9 | |
| 6 | | 2 | | | | | | |
| | | | 9 | 4 | 1 | | | |
| | | | | | 8 | | | 4 |
| 9 | | | | | 6 | 2 | | 7 |
| | | | | | 9 | | 8 | |
| 1 | | | 3 | 8 | | 4 | | |
| | | | 1 | | | | | |

Sudokusuz Yapamayanlar İçin

İnsanlar Yaşadıkça

Mehmet Ünver



Altın Yürekli Doktorumuz

İnsanlar kendilerine bir kötülük yapanı kolay kolay unutmazlar, buna karşın zamanın herhangi bir döneminde iyiliğini görmüş oldukları bir kişiyi de hep sevgiyle anarlar. Hangi coğrafyada yaşadıkları, dinleri ve milliyetleri hiç fark etmez; yürekleri iyilikle dolu olan hayırsever insanlar her zaman minnetle anımsanır. Bugün sizlere anlatacağım Doktor Minasyan da bizzat tanıma mutluluğuna eriştiğim o altın yürekli insanlardan biriydi ve çevremizde onu tanımış olan herkes tarafından hep sevgiyle anılır.

Doktor Minasyan gerek mesleki disiplini gerekse iyi vatandaşlık erdemleriyle muhitimize mal olmuş örnek bir insandı. Ana cadde üye-



rinde iki katlı kâğır bir binanın alt katını muayenehane üst katınımsa konutu olarak kullanırdı. Ayrıca İstanbul'un en merkezi ve en kalabalık semti olan Taksim'de de bir muayenehanesi vardı. O dönem muhitimizde yaşayan insanların çoğunluğunun

dar gelirli olduğunu bilen Doktor Minasyan buradaki muayenehanesinde çok daha uygun bir ücret karşılığında hasta bakardı. Doğrusunu söylemek gerekirse, muhitimizdeki yoksul hastalardan çoğu zaman para almadığı gibi ilaç temini için de elinden geleni yapan özverili bir hekimdi. Cuma günleri baktığı hastalardan asla ücret talep etmezdi. Onun etkin olarak görev yaptığı dönemde aile üyelerimiz dahil olmak üzere yardım elinin dokunmadığı komşumuz yoktur diyebilirim. Gerçek bir nüfus mozağından oluşan mahallemizde Müslüman, Hristiyan, Yahudi ayrımı yapmadan kapısına gelen herkesin yardımına koşar, mesleki bilgisini onlar için seferber ederdi.

Bu altın yürekli doktorumuzun yaptığı sayısız iyilikten birini muhitimizin taksi şoförlerinden birinin dilinden anlatmak istiyorum:

“Bir gün Doktor Minasyan yanına gelip: ‘Şoför Bey taksinin müsaitse Küplüce’de bir hastam var, oraya gideceğiz.’ dedi. Ben kendisini: ‘Elbette istediğiniz yere gideriz.’ diye yanıtladım. Küplece’ye vardığımızda her halinden yoksul evi olduğu anlaşılan bir yapının kapısını çaldık. Kapıyı bitkin görünümüne hanım açtı ve bizi içeriye davet etti. Yatak odasında rengi iyice solmuş,

hafif sakallı bir adam yatıyordu. Çok hasta bir hali vardı. Adam bizi görünce doğrulmak istedi. Doktor Minasyan, rahatsız olmamasını söyledikten sonra muayene etmeye başladı. Sonrasında hastaya iğne yaptı. Çantasından çıkardığı ilaçları verdi ve:

‘Merak etmeyin şiddetli şekilde grip olmuşsunuz. İlaçları kullanırsanız birkaç gün içerisinde düzellersiniz.’ dedi. Tam yanından ayrılacağımız sıra hasta adam yastığının altından kağıt paralar çıkardı. Belli ki çok gurluydu ve yoksul olmasına karşın ayağına kadar gelen doktorun parasını ayırmıştı. Doktor Minasyan parayı almadığı gibi kapıdan çıkarken hastanın eşinin eline gıda ve ilaç alabilmesi için bir miktar para koydu. Bu iyiliği beni çok etkilemişti. Geri döndüğümüzde

taksi parasını almak istemedim ama Minasyan Bey bunu kabul etmedi.”

Doktor Minasyan'ın bu tür yardımlarının ve hiçbir maddi karşılık beklemeden yoksullara hekimlik hizmeti vermesinin tanıdığı olan bir komşusuyum. Rahmetli annemin kardeşime hamile olduğu dönemde onunla yaşadığı ilginç bir anıyı sizlerle paylaşmak istiyorum:

Annem üç kız çocuğu doğurduktan sonra bir sağlık sorunu yaşamış. Rahim bölgesinde yaşadığı bu so-



runun ardından bir hastanede tedavi görmüş ve doktorları ona artık anne olamayacağını söyleyerek taburcu etmişler. Zaten üç çocuğu olan annem bu durumu pek dert etmemişse de henüz bir erkek evladı olmayan babam çok üzülmüş. Aradan bir süre geçtikten sonra annemin karnı şişmeye ve bazı rahatsızlıklar hissetmeye başlamış. Önceleri çok önemsemese de karnının giderek şişmesi doğal olarak onu ve babamı endişelendirmiş. Kendi ifadesine göre, gittiği doktorlar evvelce yaşadığı sağlık sorununu bildikleri için karın bölgesinde gelişen bir tümörden şüphelenmiş ve bunu açık açık söylemişler. Bu acı gerçek annemin çok derin bir bunalıma düşmesine neden olmuş. Sürekli olarak kendisine bir şey olursa geride kalacak olan üç küçük kızına ne olacağını ve yaşamakta oldukları yoksulluk nedeniyle zaten sıkıntıda olan babamın tek başına aileyi nasıl çekip çevirebileceğini düşünüyormuş. Bir gün kafası bu düşüncelerle yoğun olarak ana cadde dalgın dalgın yürürken Doktor Minasyan ile karşılaşır. Annemin kederli hali ister istemez iyi yürekli doktorumuzun dikkatini çeker ve ne sıkıntısı olduğunu sorar. Ondan sonrası ancak filmlerde yaşanacak bir mucize gibi gelişir:

Annemi muayenehanesine davet eden doktorumuz onu uzun uzun muayene eder ve o büyük müjdeyi verir:

“Sevgili komşum sen hasta filan değilsin, düpedüz hamilesin.”

“Hamile miyim? Mümkün değil

doktor, ben artık çocuk sahibi olamam, hastanedeki doktorlar söyledi bunu.”

“Benim gördüğüm kadarıyla, beş aylık hamilesin komşum, artık kendini hiç üzme, fazla yorulma çünkü dünyaya bir can getireceksin.”

Annem o gün Doktor Minasyan’ın muayenehanesinden uçarcasına çıkmış ve müjdeyi babama vermiş. Tam dört ay sonra kardeşim doğdu. Bana bir kardeş geleceği müjdesini veren Doktor Minasyan’ın çocukluğumda ateşlenip okula gidemediğim zamanlarda evimize kadar gelip bana iğne yaptığını, sık sık yinelenen kulak ağrılarım için ilaçlar getirdiğini gayet net anımsıyorum. Muayenelerinin çoğunda para almazdı.

Doktor Minasyan yaşamı boyunca muhitemizin halkının gönlünde taht kurdu. Ayrımsız herkese iyilik elini uzatıp çoğu zaman hiç karşılık beklemeden hekimlik hizmeti sunan bu altın yürekli insan onu tanıma mutluluğuna erişenler tarafından hiç unutulmadı. Vefat ettiğinde Hristiyan olduğu için kilisede cenaze töreni düzenlendi ve camiden adına selâ okundu. Tabutu, mezarlığa kadar onu çok sevmiş olan Müslüman, Hristiyan ve Yahudi komşularımızın omzunda taşındı. Aradan onca yıl geçip naçiz bedeni çoktan toprak olduğu halde değerli anısı hiç unutulmadı. İyilikler ve iyi insanlar asla unutulmaz. Aziz ruhunu rahmet ve saygıyla anıyorum. •

mehmetunver@butundunya.com.tr



Neler Olmuyor ki Dünyada

Sezin San Sungunay



Antarktika'da Tuz Gölü Büyükliğünde Buzdağı Koptu



Antarktika kıtasından Tuz Gölü büyüklüğünde buzdağı ayrıldı. Dev buz kütesinin Brunt Buz Sahaneliğinden ayrılışı uydü görüntüleriyle ortaya çıktı.

148

Alanı yaklaşık bin 500 kilometrekare olan buzdağının kopuşu, iki yıldaki ikinci büyük kopma olarak kayıtlara geçti. Kopan buz parçasının yılda 2 kilometre hızla Weddell

Denizi'ne doğru ilerlediği tespit edildi. Buz sahanlığı, okyanus üzerinde yüzen buz tabakalarının uzantılarına deniliyor. Bu sahanlıklar iç kesimlerdeki buz tabakasının tutulmasında önemli rol oynuyor.

Buz sahanlıklarının çökmesi iç buzların, okyanusa daha hızlı karışmasına neden oluyor, bu da deniz seviyesinin yükselmesine yol açıyor.



2 Çin'in Nüfusu 60 Yıl Sonra İlk Kez Azaldı



Çin'in nüfusu 1960'ların başında yaşanan kuraklık ve kıtlık sürecinden bu yana ilk kez azaldı. O dönemde 30 milyon kişinin yaşamını yitirmesi 1960 ve 1961'de ülke nüfusunun azalmasına neden olmuştu. Uzmanlar, son yıllarda ekonomik büyümenin yavaşlamasının, çocuk yetiştirme maliyetlerinin artmasının ve KOVID-19 salgını nedeniyle uygulanan katı kontrol tedbirlerinin nüfusta gerilemeyi tetiklediğini vurguladı.

Çin'de hükümet, 1980'lerden itibaren uygulanan "tek çocuk" politikasını terk ederek önce 2016 yılında çocuk sahibi olma sınırını 2'ye çıkarmış, ardından 2021'de ailelerin 3 çocuk sahibi olmasına izin veren yasa değişikliği kabul edilmişti.

Çin nüfusunun azalma eğilimine girmesiyle, Hindistan'ın "dünyanın en büyük nüfusa sahip ülkesi" ola-

rak Çin'i geride bırakacağı tahmin ediliyor.

Nüfus artış hızının eksiye düşmesiyle, yaşlanan nüfusla birlikte gelecekte Çin'in iş gücü potansiyelinde azalma olacağı, bunun ekonomiye etkilerinin hissedileceği öngörülüyor.

3 Dünyanın En Yaşlı İnsanı Hayata Veda Etti

Dünyanın en yaşlı insanı Fransız rahibe Lucile Randon, 118 yaşında hayatını kaybetti. Fransa'nın Toulon kentindeki bakımevinin yetkilileri, rahibenin yatağında hayatını kaybettiğini açıkladı.



Yetkililer, "Duayen hemşire Andre" olarak da anılan Rahibe Randon'un ölümünden üzüntü duyduklarını, ancak kendisinin uzun zamandır ölümü arzuladığını söyledi. Rahibe Lucile Randon, 2021 yılının başında Kovid-19 geçirmişti.

4 Dünya Isınıyor

Dünya üzerinde birçok ülke kuraklık tehlikesiyle karşı karşıya kalırken, bilim insanları vahim tabloyu ortaya koyan bir araştırmaya imza attı. İngiltere'deki Nature dergisinde yayımlanan makalede, Grönland'ın kuzey kesiminde sıcaklıkların geçtiğimiz yüzyıla göre 1,5 santigrat derece artış gösterdiği, termometrelerin ise son bin yıldaki en yüksek ısıyı ölçtüğü bildirildi. Buz tabakaları ve buz çekirdeklerinden alınan örnekler üzerinde yapılan çalışma sonucu sıcaklıkların 1995'ten beri hızlı bir artış ivmesi yakaladığı belirlendi. Yetkililer, "Artık küresel ısınmanın açık bir imzasına sahibiz" ifadesini kullandı.

5 Kent Merkezinde Bikiniyle Dolaşanlara Ceza Kesilecek



Hırvatistan'ın Adriyatik Denizi kıyısında bulunan tatil kenti Split'in kent merkezinde bikini veya mayo ile dolaşanlara para cezası kesileceği duyuruldu. Split kent yönetimi tarafından alınan kararda, kent merkezinde yasağa uymayanlara

150 avruluk cezai işlem yapılacağı kent merkezinin 21 radar tarafından gözetleneceği bildirildi.

6 Deli Dana Hastalığı Yeniden Görüldü



Hollanda'da 2011 yılından bu yana, ilk kez deli dana hastalığına rastlandı. Hollanda Tarım Bakanı deli dana hastalığının, ülke sınırlarındaki bir çiftlikte, ölü sığırdan ortaya çıktığını söyledi, ancak çiftliğin bulunduğu yer hakkında bilgi vermedi. Çiftlik, Hollanda Gıda ve Tüketici Ürün Güvenliği Kurumu tarafından karantina altına alındı.

Yaşlılık nedeniyle kendiliğinden de ortaya çıkabilen deli dana virüsü klasik varyantı, hayvanların virüs bulaşmış yem yemesinden kaynaklanıyor. Deli dana hastalığı bulaşmış etlerin yenmesi, insanlarda beyinsel fonksiyonları etkileyen, hafıza kaybına yol açan, hareket ve denge bozukluklarına neden olan tedavisi henüz bulunmayan Creutzfeldt-Jakob hastalığına sebep olabiliyor.

sezinsansungunay@butundunya.com.tr

MART AYI ÇÖZÜMLER SAYFASI

Sudoku Çözümleri

| | | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| 5 | 3 | 9 | 6 | 2 | 4 | 1 | 8 | 7 |
| 6 | 7 | 1 | 8 | 9 | 3 | 2 | 5 | 4 |
| 8 | 2 | 4 | 5 | 1 | 7 | 6 | 9 | 3 |
| 7 | 1 | 6 | 9 | 4 | 5 | 8 | 3 | 2 |
| 2 | 9 | 8 | 3 | 6 | 1 | 4 | 7 | 5 |
| 4 | 5 | 3 | 2 | 7 | 8 | 9 | 1 | 6 |
| 1 | 6 | 2 | 7 | 5 | 9 | 3 | 4 | 8 |
| 9 | 8 | 5 | 4 | 3 | 6 | 7 | 2 | 1 |
| 3 | 4 | 7 | 1 | 8 | 2 | 5 | 6 | 9 |

Sudoku Yapamayanlar İçin

| | | | | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| 8 | 9 | 4 | 7 | 1 | 5 | 6 | 3 | 2 |
| 3 | 1 | 7 | 4 | 6 | 2 | 5 | 9 | 8 |
| 6 | 5 | 2 | 8 | 9 | 3 | 7 | 4 | 1 |
| 7 | 2 | 6 | 9 | 4 | 1 | 8 | 5 | 3 |
| 5 | 3 | 1 | 2 | 7 | 8 | 9 | 6 | 4 |
| 9 | 4 | 8 | 5 | 3 | 6 | 2 | 1 | 7 |
| 4 | 7 | 3 | 6 | 2 | 9 | 1 | 8 | 5 |
| 1 | 6 | 5 | 3 | 8 | 7 | 4 | 2 | 9 |
| 2 | 8 | 9 | 1 | 5 | 4 | 3 | 7 | 6 |

Sudokuşuz Yapamayanlar İçin

“Bilginizi Denetleyin”



- 1-(a) Taşlama
- 2-(c) Uvula
- 3-(b) Paleontoloji
- 4-(d) Üreme
- 5-(b) Yer fıstığı
- 6-(a) Bitaraf
- 7-(b) Melez
- 8-(c) Tümdengelim
- 9-(a) Hümanizm
- 10-(d) Arasta
- 11-(b) Kosta Rika
- 12-(c) Eşzamanlı



- 1-(a) Köprü, yol
- 2-(b) Biçimlenme
- 3-(a) Yaratım
- 4-(d) Yalıtkan
- 5-(b) Süreli, dönemli
- 6-(d) Yatırım
- 7-(b) Para kısıtlayıcı
- 8-(d) Özellikli
- 9-(a) Pekiştirilmiş
- 10-(c) Yapboz
- 11-(b) Gerçeklik
- 12-(a) İlişim
- 13-(c) Sınırlama
- 14-(a) Baltalama
- 15-(c) Uyarıcı

Kare Bulmaca

| | | | | | | | | | | | | | | |
|----|---|---|---|---|---|---|---|---|----|----|----|----|----|----|
| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 | 13 | 14 | 15 |
| 1 | A | L | İ | Ş | E | V | K | E | T | P | A | Z | A | R |
| 2 | H | A | S | A | N | E | T | İ | L | E | N | K | İ | |
| 3 | M | K | R | İ | P | T | O | N | K | A | R | A | M | |
| 4 | E | K | O | S | E | Ü | L | Ş | İ | M | A | L | | |
| 5 | T | R | B | R | M | B | N | U | M | A | N | | | |
| 6 | M | A | P | U | T | O | A | R | A | R | A | A | | |
| 7 | İ | M | İ | K | N | A | F | İ | L | E | N | E | M | |
| 8 | T | O | T | E | M | T | E | K | İ | L | A | K | Z | |
| 9 | H | K | T | A | L | T | O | İ | A | L | E | | | |
| 10 | A | A | A | R | A | L | E | T | A | F | E | T | | |
| 11 | T | E | R | A | S | S | N | S | T | A | M | | | |
| 12 | F | İ | R | A | R | A | Ç | A | R | K | K | | | |
| 13 | P | O | Z | A | N | T | İ | A | S | A | B | İ | Y | E |
| 14 | A | R | O | M | A | S | İ | N | E | M | A | O | T | |
| 15 | R | N | A | L | L | İ | H | A | N | R | İ | Z | E | |
| 16 | A | S | A | A | A | K | | | | | | | | |
| 17 | K | A | İ | R | M | İ | K | P | | | | | | |
| 18 | E | K | İ | M | A | M | E | L | E | | | | | |
| 19 | T | İ | R | A | T | O | A | N | | | | | | |
| 20 | E | N | A | M | E | L | İ | M | A | | | | | |
| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 | 13 | 14 | 15 |



YARININ BÜYÜKLERİ

Gönderi adresi:

Sedef Cad. 2446 Ada, 1. Parsel, A Blok, Kat: 3,

Da: 16, Ataşehir, 34750 İstanbul

e-posta: butundunya@butundunya.com.tr

(e-posta ile göndereceğiniz fotoğrafların 150 KB' den fazla olmamasına lütfen özen gösteriniz.)



Doruk Önal, Antalya



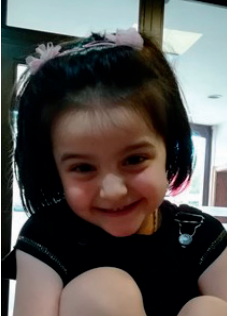
Zeynep Şeker, İstanbul



Tuna Çolpan, İzmir



Çınar ve Işık Sönmez, İstanbul



Talya Eroğlu, İstanbul



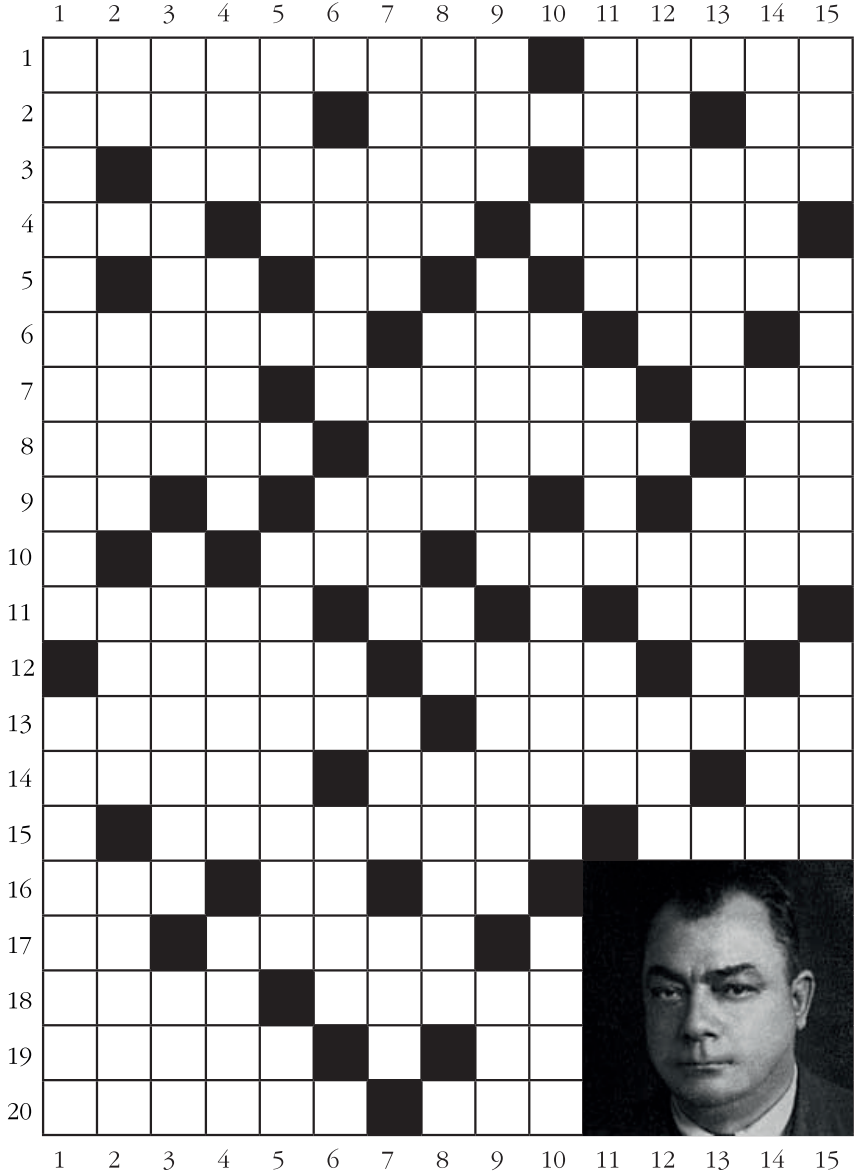
Artun Asker, Alanya



Ata Ernar, Antalya



İpek ve Cansın Uyanık, Selin ve Duru Dağlı, İzmir



Bulmacanın çözümü 151. sayfadadır.



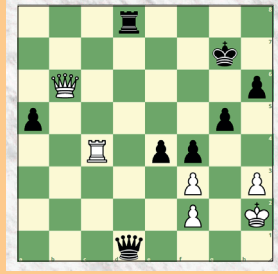
SOLDAN SAĞA: 1-'..... .. Öndersav' (19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıkıp Türk Kurtuluş Savaşı'nı başlatan heyet içinde Mustafa Kemal Atatürk'ün emir subayı olarak yer alan, fotoğrafta görülen siyasetçi ve yazarımız-Rize'nin bir ilçesi. 2-'..... Hüseyin Korkmazgil (şairimiz).- Özel kokulu renksiz, yanıcı, olefin sınıfından bir gaz.-İlgi eki. 3-Film kahramanı Süperman'ın geldiği öne sürülen gezegen.-Yüce gönüllü, cömert kişi. 4-Akis, yankı.-Asya'da bir başkent.-Eski dilde kuzey. 5-Rubidyumun simgesi.- Bir numunenin yüklenebileceği maksimum çekme gerilimini tanımlayan simge.-Gelicink çiçeğinin diğer adı. 6-Mozambik'e bağlı bir liman kenti.-Fasıla.-Eski Mısır'da güneş tanrısı. 7-Gırtlak.-Boş yere anlamında bir sözcük.-Rutubet. 8-İlkel toplumlarda topluluğun ondan türediği sanılan ve kutsal sayılan hayvan, ağaç gibi doğal nesne.-Meksika'ya özgü sert bir içki.-Kazakistan'ın plaka işareti. 9-Hong Kong'un plaka işareti.-Müzikte en kalın kadın sesi.-Bir tür İngiliz birası. 10-Tüyleli parlak bir papağan türü.-Güzellik, hoşluk. 11-Bir yapının damında çevresi, üstü açık yer.-Kalayın smgesi.-Eksiksiz. 12-Askeri bir birlikten veya cezaevinden izinsiz olarak ayrılan kimse.-Kilit. 13-Adana'nın bir ilçesi.- Sınır hastalıkları ile ilgili hekimlik kolu. 14-Hoş koku, rayiha.-Yedince sanat olarak da bilinen etkinlik.-Kültürsüz kimse. 15-Ankara'nın bir ilçesi.-Bir ilimiz. 16-Baston.-Bir haber ajansının simgesi.-Bir renk. 17-Kiloamperin kısa yazılışı.- Sert buğdaydan elde edilen, taneleri iri un. 18-Bir ay adı.-İşçi. 19-Bir tiyatro oyununda oyuncuların bir defada söylediği parça.-Tarla sınırı. 20-Vücutun en sert ve yoğun mineralleşmiş maddesi.-Dolayısı ile anlatma.

YUKARIDAN AŞAĞI: 1-'..... .. E-fendi' ('Paris'de Bir Türk', 'Hüseyin Fellah' adlı yapıtlarından tanıdığımız Tanzimat dönemi gazeteci ve yazarımız).-Geminin saatteki hızını anlamak için kullanılan araç. 2-Bir nota.- Malaya halkında görülen psikik bozukluk.-Güç, kuvvet.-Dingin. 3-İri başlı, yüzgeçlerinde yakıcı dikenleri bulunan, eti beğenilen bir balık.-ABD'de bir eyalet.-İrlanda Kurtuluş Ordusu'nu simgeleyen kısaltma. 4-Kent, şehir.- Bir araya bağlanan şeylerin topluluğu.-Bulmaya çalışma.- Müslümanlıkta mezhep kuran kimse. 5-Cana yakın kimse.-Yoga'da birtakım duruş şekillerine verilen adlar.-Bir cetvel türü. 6-Otobüs terminallerinde yolcuların inip binmesine yarayan bölüm.-Güzel sanat.-Amerikan futbolu kavramının kısaltması.-Güney Amerika'ya özgü bir yük hayvanı. 7-Herkesle her şeyi konuşmayıp sırrını belli etmeyen.- Yüzü parlak, sık dokunmuş bir tür ipekli kumaş.-Hararet.-Ulusalarası Denizcilik Örgütü'nün kısa adı. 8-Pamuk kollarının pamuğunu ve çekirdeğini birbirinden ayıran çukruk-Doğal felaket.-Sodyumun simgesi.-Tesir etme, etkileme. 9-Ruh.-Bilardoda yapılan bir vuruş tekniği- Çiçeğin en dışında bulunan yeşil yaprakların tümü-Mikroskop camı. 10-Yüce, ulu.-Aslında anlamında bir sözcük.- Telli sazları çalmaya yarayan çalma aracı. 11-Asya'da bir başkent.-Seçkin.-Uykunun en derin evresi. 12-İçel'in muzları ile ünlü ilçesi.-Bir binek hayvanı.-Erzurum yöresine özgü bir halk oyunu. 13-Güneydoğu Anadolu'da bir petrol bölgesi.- Bir kaynağa dayanmayan, hayali. 14-Bir pamuk cinsi.-Vücut kemiklerinin uç uca gelip birleştiği yer.Kaba, bayağı. 15-Roma'nın eski adı.-Aday.- Mayalı veya mayasız hamurdan yapılan çörek.

İbrahim Halil Yıldırım - Yusuf Eren Kavri, 18 Yaş Genel 6.

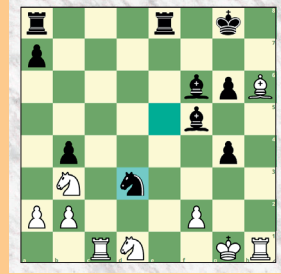
Tur

Eğer şahınız açıktaki ve korumasız ise piyon ya da figür önde olmanızın bir önemi yoktur. Siyah, şahının güvenliğini göz ardı edip **45... exf3?** ile 1 piyon daha kapıyor. Oysa **45... Kd7** oynayıp şahını korumaya bakmalıydı. **46. Ve6 Vd6! 47.Ve4 Vf6 48.Kc6 Vf7 49.Ve5+ Şh7 50.Kf6 Vg7 51.Vf5+ Şh8 52.Kf7 Kg8** Üç piyon önde olmasına karşılık Siyah vezirini ve oyunu kaybetmektedir. Bundan sonraki hamlelerin pek önemi yoktur. **1-0** Turnuvaya Ankara'dan katılan İ. Halil Yıldırım, kategorisinde 30 yarışmacı arasında 6 puanla 1. oldu.



Mihriban Hekimoğlu - Ceylin Tikveşli, 18 Yaş Kızlar, 5. Tur

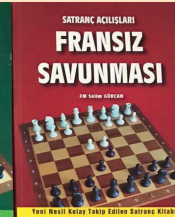
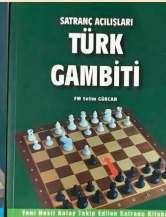
Beyaz'ın zorluğu yalnızca 1 piyon geride olduğundan değil Siyah'ın önceki **28...Ad3** hamlesiyle ortaya çıkan özgün açarak çifte saldırıyla baş edememek...**29.Kc4 Ke1+** Beyaz, kalesini kurtardı ama şimdi şahı tehlikede. **30.Şh2 Fe5+ 31.f4 gxf3+** (g.a.) Beyaz, terk etti. **0-1** (**32.Ff4 Fxf4 33.Kxf4 Kxh1+ 34.Şxh1 Axf4** ile kale geri düşüyor. Geçerken almayı görüp şu yola girseydi Beyaz, **31.Şg2 Fe6 32.Ae3 Kxe3 33.Fxe3 Fxc4** ile oyunu umutsuzca uzatırdı.) Turnuvaya Çanakkale'den katılan Tikveşli, kategorisindeki 12 yarışmacı arasında 6 tam puanla birinci oldu.



KİTAP

3 Yeni Açılış Kitabı

Yeni yıla girerken satranç yazarı ve antrenör Selim Gürcan, Türk satranç okurunun beğenisine 3 açılış kitabı birden sundu: Satrançta Kazandıran Gambitler, Türk Gambiti ve Fransız Savunması. Bu özgün yapıtların her düzeyde satranççılara yararlı olacağını umuyoruz.





Bize Gönderilen Kitaplardan

Türk Şairleri

Sadeddin Nüzhet Ergün
Büyüyenay Yayınları

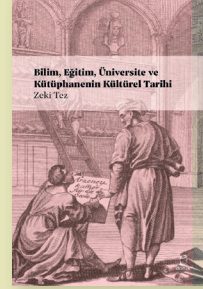
1936'da ayda iki defa birer formalık fasiküller halinde yayımlanmaya başlayan Sadeddin Nüzhet'in 1946'da ölümü üzerine yarım kalan ve unutulmuş çok değerli bir çalışmaya yok olma kurtarılmış oldu. Yayını büyük sıkıntılar içinde gerçekleştiren müellifin hastalığının iyice ilerlediği son yıl içinde matbaa işlerini yeterince takip edemediği, hatta sahipsiz kalan eserin hurda kâğıt olarak bakkallara satıldığı da olmuştur. Biyografisi yazılmış 1074 şairin şiirlerinden örnekler olan ansiklopedik 4 kitap 1968 sayfa bu eşsiz eser umulur ki gelecekte tamamlanır. Böylece Türk Şairleri bütün cesametiyle bir külliyyat içinde topekûn buluşurlar. Türk edebiyatı tarihçiliğinin geleneksel tezkirecilik anlayışından tam kurtulamadığı, henüz ansiklopedik biyografi geleneğinin oluşmadığı bir dönemde hazırlanan eser yarım kalmasına rağmen öncü bir adım sayılmıştır. Hazırlık sırasında eski ve yeni bütün biyografik kaynakların



taranması, bunların tenkide tâbi tutulması, ele alınan şairler hakkında değerlendirme yapılırken şahsî duyguların karıştırılmaması gibi bilimsel metotlara uygunluk eseri modern biyografi anlayışının öncüsü yapıyor.

Bilim, Eğitim, Üniversite ve Kütüphanenin Kültürel Tarihi

Zeki Tez
Doruk
Yayıncılık



Farklı kültürlerin tarihsel süreçlerini geniş bir zaman aralığında ele alan seçkin biliminsanı, kültür tarihçisi Zeki Tez tarihe topladığı çoban ateşleriyle ışık tutuyor. Bilim geleneğine ayrılan ilk bölümde eski uygarlıklardan başlayarak günümüze uzanan bölümün ardından ikinci bölüm ansiklopedinin tarihine ve başlıca örneklerine ayrılmış. Üçüncü bölüm eğitim ve üniversiteler üzerine Doğu ve Batı kültüründeki tarihsel süreçlere eğiliyor. Son bölüm de ortaya çıktığından beri bilginin, bilimin ve hayal gücünün evi olan kütüphaneye ayrılmış.

Sevginin ve Şiddetin Kaynağı

Erich Fromm
Say Yayınları

İlk kez yayımlan-
dığı anda insanlık en yıkıcı silahlarını, nükleer füze-
leri geliştirmeye başlamıştı.

Sanayileşmiş bir dünyada egemen olan bürokratik ruh hayata karşı derin bir kayıtsızlık doğuruyordu. İnsanı böylesine bir şiddete yönlendiren şey ne olabilirdi? Erich Fromm kişiliğin derinlerinde yer alan yıkma kapasitesini, narsisizmi ve ensest yaşamaya olan saplantıyı bir “çöküş sendromu” olarak görür. İnsan, tüm bu yok edici şiddetin üstesinden “geleşme sendromu”nu oluşturan hayat sevgisi, insan sevgisi ve bağımsızlık sayesinde gelir. Fromm’un bir psikanalist olarak yaptığı klinik araştırmaların sonuçlarını içeren Sevginin ve Şiddetin Kaynağı iyiye ve kötüye eğilimli olan insan kalbini derinlemesine inceliyor ve hayat sevgisini bir sevme sorunu olarak ele alması bakımından Sevme Sanatı’nı tamamlıyor. İnsanın yüreği katılaşabilir; insanlık dışı hâle gelebilir, fakat asla insan olmaktan çıkmaz. İnsan kalbi daima varlığını sürdürür.

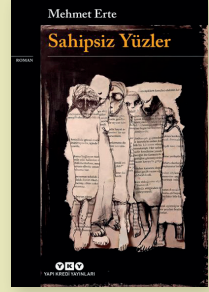


Sahipsiz Yüzler

Mehmet Erte
Yapı Kredi Yayınları

Suçluluk hissinin aşktan daha güçlü bağlar yarattığı ilişkiler, bugüne geleceğin gözünden bakarak hayatları üzerinde oynarken kurgunun ağlarına takılan, ancak bir maskenin ardında konuştuğunda kendi gerçeklerini ifade edebilen, ileriye bir adım atan insanlar ve geriye kalan sahipsiz yüzler...

İnsanın kendini gerçekleştirme çabasına, özgünlük sorununa, hakikat arayışına, yanılsamalara, arzularla yanlış eşleşen düşünce ve duygulara, gençliğe özgü romantizme, aşka, yasak aşka, köle-efendi ilişkisine, sapkın eğilimlere, kötülüğe, dostluğa, aldatmaya ve bağışlamaya dair bir roman. Anlatıcının yorumları ve olayların rengi karakterlerin bakış açısına göre değişiyor, bir karakterin hayatındaki düğüm diğerinde çözülüyor ama varoluşa dair muamma adım adım zorlaşıyor. Mehmet Erte neredeyse tüm karakterlerin başrolde olduğu bu çok hikâyeli romanında önceki kitaplarındaki temel meseleleri en uç noktaya taşıyor.





Bir Fotograf Bin Sözcüğe Bedeldir

Gönderi: AHMET METE, HATAY



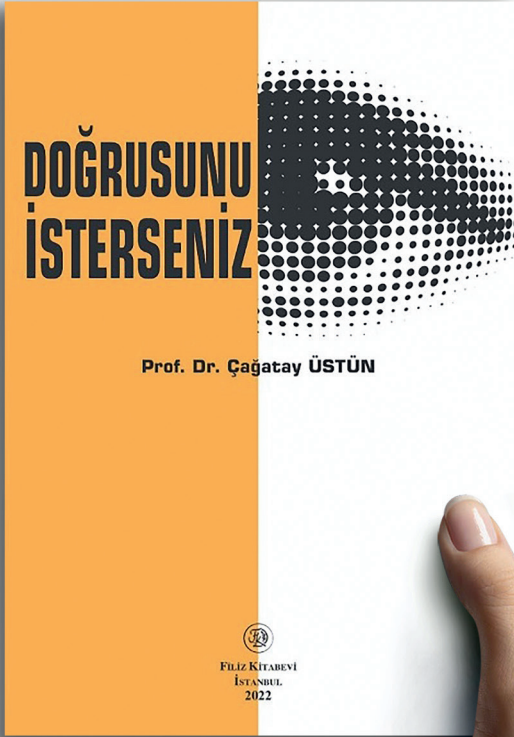
“Doğru ve yanlış arasındaki bulmacada tüm boş kutucukların
“doğru” kelimesini oluşturmak üzere dolmasını hayal ediyorum.

Hayal gerçeğe dönüşebilir.

Bu kitap o noktadan bir başlangıç yapıyor.

Sizlerle buluşan satırlarda doğrunun üstünlüğünü, değişik konulardaki
tek doğrunun varlığını fark edeceksiniz.

Eğer doğrusunu aramak istiyorsanız, bu kitabın yolculuğuna çıkmalısınız.”



BÜTÜN KİTAPÇILARDA

SAMİ SAMİOĞLU



2003 Pülümür depreminde yıkılan evi önünde ağlayan adamın tablosunu bilgisayarda 2013’de Babalar günü anısına yapan ressam; 67 yıl önce 2023 Kahramanmaraş-Hatay depreminin olduğu 6 Şubat günü Aydın Sultanhisar’da doğdu: “Depremlerden hep ürkmüş ve korkmuşumdur. İnşaatçılar, müteahhitler, mimarlar... Depreme dayanıklı yapın şu binaları!. Hiç bir kimse depremden dolayı ölmesin. Çocukluğumdan hatırlarım, Varto depremini. O zamanlar televizyon yoktu. Bu haberi gazetelerden öğrenmiştik. Kısa bir zaman sonra bulunduğum yerin açık hava sinemasında deprem ile ilgili çekimler film olarak gösteriliyordu. Ailemle bu dehşet depremin acı yüzünü görmüştük. Günümüzde de en ürkütücü depremlere şahit olduk. Varto Depremi döneminde yapılar oldukça zayıf ve inşaat sektörü günümüzde olduğu gibi gelişmemişti. Ya peki şimdi? Depreme dayanıklı binalar acaba inşa ediliyor mu? Umarım ediliyordur. Babamızın kıymetini bilelim, binaları sağlam yapalım babalar yıkılan evlerinde kaybettikleri evlatları için, sevdikleri için bir daha ağlamasınlar.”